Prof.univ.dr.CONSTANŢA CĂLINOIU

DREPT PARLAMENTAR

Durata cursului: un semestru

Scopul cursului: a-i familiariza pe studenţi şi cursanţi cu problemele vieţii parlamentare, a le explica rolul şi poziţia Parlamentului în sistemul instituţiilor statului, mecanismele relaţiilor dintre Parlament şi autoritatea prezidenţială, puterea executivă, Curtea Constituţională şi alte importante instituţii. În acest context, vor fi totodată evidenţiate tradiţiile democratice ale parlamentarismului românesc şi rolul Parlamentului în promovarea politicii externe a României. În cadrul cursului va fi analizată poziţia Parlamentului European în sistemul Uniunii Europene, relaţia dintre Parlamentul European şi parlamentele naţionale, perspectivele activităţii parlamentare în condiţiile adoptării Tratatului Constituţional European.

TEMATICA CURSULUI

Tema 1-a. (două ore)

Parlamentul – organ reprezentativ suprem şi expresia suveranităţii naţionale. Apariţia sistemului parlamentar. Monocameralism şi bicameralism. Poziţia Parlamentului în cadrul sistemului separaţiei puterilor.

Tema 2-a. (două ore)

Principalele funcţii ale parlamentelor în statele democratice. Funcţia legislativă stabilirea direcţiilor principale ale activităţii sociale, economice, culturale, statale şi juridice, alegerea, formarea, avizarea formării, numirea sau revocarea unor autorităţi statale; controlul parlamentar; conducerea în politica externă; organizarea internă a Parlamentului.

Tema 3-a. (două ore)

Conceptele de bază şi principiile dreptului parlamentar (I). Dreptul parlamentar – componentă a dreptului constituţional. Constituţia, deciziile Curţii Constituţionale, regulamentele parlamentare – izvoare ale dreptului parlamentar. Cutumele parlamentare.

Tema 4-a. (două ore)

Conceptele de bază şi principiile dreptului parlamentar (II). Principiile generale ale dreptului constituţional şi principiile dreptului parlamentar. Principiul specializării dreptului parlamentar; principiul potrivit căruia „majoritatea decide, opoziţia se exprimă”; principiul transparenţei; principiul autonomiei parlamentare.

Tema 5-a. (două ore)

Mandatul parlamentar. Semnificaţia politică şi trăsăturile juridice ale mandatului parlamentar. Alegerile parlamentare. Dobândirea, durata şi conţinutul mandatului parlamentar. Drepturile şi îndatoririle parlamentarilor. Încetarea mandatului parlamentar. Însemnătatea adoptării Statutului deputaţilor şi senatorilor.

Tema 6-a. (două ore)

Protecţia mandatului parlamentar. Incompatibilităţi. Imunitatea parlamentară. Reglementări existente în diverse sisteme constituţionale.

Tema 7-a. (două ore)

Dreptul parlamentar instituţional. Organizarea şi funcţionarea internă a Parlamentului. Poziţia distinctă a preşedinţilor celor două Camere. Birourile permanente. Comisiile permanente. Grupurile parlamentare. Secretarii generali ai Camerelor şi aparatul de specialitate.

Tema 8-a. (două ore)

Procedura parlamentară. Competenţa şi actele Parlamentului. Legislatura şi sesiunea. Proceduri parlamentare generale. Proceduri parlamentare speciale. Modalităţile de adoptare a legilor în condiţiile reformei constituţionale din 2003. Procedura de revizuire a Constituţiei.

Tema 9-a (două ore**)**

Relaţiile dintre Parlament şi celelalte organe ale statului. Relaţia dintre Parlament şi Autoritatea prezidenţială. Controlul parlamentar asupra guvernului prin întrebări, interpelări şi comisii de anchetă. Delegarea legislativă şi limitele sale. Relaţia dintre Parlament şi Curtea Constituţională.

Tema 10-a. (două ore)

Contenciosul de constituţionalitate şi dreptul parlamentar. Supremaţia Constituţiei. Analiza practicii Curţii Constituţionale cu privire la controlul regulamentelor parlamentare.

Tema 11-a. (două ore)

Tradiţiile democratice ale parlamentarismului românesc. Figuri ilustre de parlamentari români, angajaţi în lupta pentru apărarea intereselor naţionale şi promovarea ideilor democratice. Contribuţii ale Parlamentului României în perioada interbelică. Evoluţia vieţii parlamentare după 1990.

Tema 12-a. (două ore)

Diplomaţia parlamentară. Formele şi metodele diplomaţiei parlamentare. Ratificarea tratatelor şi convenţiilor internaţionale. Declaraţiile, rezoluţiile, apelurile. Activitatea comisiilor de politică externă şi grupurilor de prietenie.

Tema 13-a. (două ore)

Organizaţiile internaţionale parlamentare. Uniunea Inter-parlamentară. Principalele forumuri interparlamentare europene şi mondiale (Parlamentul European, Adunarea Parlamentară a Tratatului Atlanticului de Nord, Adunarea Parlamentară a O.S.C.E. ş.a.).

Tema 14-a. (două ore)

Parlamentul European şi parlamentele naţionale. Importanţa principiului subsidiarităţii. Perspectivele activităţii parlamentare în condiţiile aderării la Uniunea Europeană. Raporturile dintre parlamentele naţionale şi Parlamentul European în condiţiile adoptării Tratatului Constituţional.

CUPRINS

CAPITOLUL V

DREPTUL PROCEDURAL PARLAMENTAR

5.1. Noţiunea de drept procedural parlamentar. Elemente specifice procedurii parlamentare
5.2. Organizarea şi desfăşurarea sesiunilor Parlamentului
- 5.2.1. Sesiunile ordinare şi sesiunile extraordinare
- 5.2.2. Stabilirea ordinii de zi
- 5.2.3. Desfăşurarea şedinţelor
- 5.2.4. Modalităţi de votare
- 5.2.5. Actele Parlamentului. Tipuri de acte adoptate de Parlament

5.3. Procedura legislativă
- 5.3.1. Noua procedură legislativă stabilită prin reforma constituţională din 2003. Camera de dezbatere şi Camera de decizie
- 5.3.2. Iniţiativa legislativă guvernamentală, parlamentară şi cetăţenească. Asemănări şi deosebiri
- 5.3.3. Procedura avizării actelor legislative. Rolul comisiilor permanente
- 5.3.4. Rolul Consiliului Legislativ
- 5.3.5. Dezbaterea în plen
  - 5.3.5.1. Dezbaterea generală
  - 5.3.5.2. Dezbaterea pe articole
  - 5.3.5.3. Votul final
  - 5.3.5.4. Posibilitatea iniţiatorului de a-şi retrage proiectul sau propunerea legislativă
  - 5.3.5.5. Întoarcerea legii la prima Cameră sesizată
- 5.3.6. Dezbaterea şi adoptarea proiectelor de lege privind aprobarea Ordonanţelor de urgenţă ale Guvernului
- 5.3.7. Dezbaterea şi adoptarea hotărârilor Parlamentului.
- 5.3.8. Procedura de urgenţă
- 5.3.9. Deliberarea în şedinţe comune ale Camerelor
- 5.3.10. Rolul comisiilor de mediere în parlamentele bicamerale
- 5.3.11. Semnarea legii de către preşedinţii celor două Camere
- 5.3.12. Promulgarea legilor şi veto-ul preşedintelui
- 5.3.13. Importanţa publicării legilor
- 5.3.14. Reexaminarea legii
  - 5.3.14.1. Reexaminarea ca urmare a controlului constituţionalităţii legii
  - 5.3.14.2. Reexaminarea legii la solicitarea Preşedintelui României

CAPITOLUL VI

RELAŢIILE DINTRE PARLAMENT ŞI CELELALTE ORGANE ALE STATULUI. IMPORTANŢA, DIMENSIUNILE ŞI LIMITELE CONTROLULUI PARLAMENTAR

6.1. Parlamentul şi instituţia prezidenţială
- 6.1.1. Regimul prezidenţial
- 6.1.2. Regimul semi-prezidenţial
- 6.1.3. Regimul parlamentar
- 6.1.4. Regimul directorial

6.2. Mecanismul relaţiei dintre Parlament şi Guvern. Controlul parlamentar
- 6.2.1. Rolul Parlamentului în desemnarea şefului statului şi a primului ministru
- 6.2.2. Responsabilitatea Guvernului
- 6.2.3. Controlul parlamentar asupra Guvernului prin întrebări, interpelări şi comisii speciale de anchetă.
- 6.2.4. Relaţia dintre Parlament şi Executiv în diferitele sisteme constituţionale. Legislaţia "delegată"
  - 6.2.4.1. Constituţii care nu conţin prevederi cu privire la delegarea legislativă

Sinteză

Afirmarea vieţii democratice parlamentare în România a stimulat elaborarea unor lucrări de specialitate consacrate dreptului parlamentar. Pornind de la remarcabila lucrare considerată clasică, elaborată de Pierre Avril şi Jean Gicquel, cercetătorii români au elaborat în ultimii ani numeroase studii şi lucrări, inclusiv monografii, consacrate acestui subiect.

Interesul faţă de Parlament, de rolul pe care acesta îl îndeplineşte în societate, faţă de mijloacele prin care contribuie la elaborarea legilor şi la edificarea unei autentice ordini de drept este firesc şi legitim, dacă ne gândim la faptul că astăzi, în lume, respectul pentru democraţia reprezentativă poate fi considerat ca o realitate.

Apărute cu multe secole în urmă, desigur nu în formele atât de elaborate pe care le cunoaşte astăzi viaţa parlamentară, Adunările reprezentative - mai largi sau mai restrânse - au promovat ideea de democraţie, au zăgăzuit tendinţele totalitare, au contribuit la formarea unei conştiinţe naţionale care a evoluat în pas cu ideile drepturilor omului şi ale popoarelor, cu cerinţele fundamentării raporturilor politice pe adevărate principii de egalitate şi reprezentativitate.

Marele principiu al separaţiei puterilor a demonstrat cu vigoare forţa şi puterea Parlamentului, rolul său esenţial pentru societăţile democratice, importanţa respectării neştirbite a prerogativelor sale în condiţiile unei armonioase colaborări cu toate celelalte puteri ale statului. Ilustrul gânditor Jean Jacques Rousseau scria, pe bună dreptate, că "Principiul vieţii politice stă în autoritatea suverană. Puterea legiuitoare este inima statului; puterea executivă este creierul care pune toate părţile în mişcare... Nu prin legi dăinuieşte un stat, ci prin puterea sa legiuitoare".

Respectând egalitatea puterilor statului, nu putem să nu constatăm că, prin sarcinile deosebite care îi revin, puterea legiuitoare dispune de anumite posibilităţi de afirmare, care îi sunt proprii şi care o situează în fruntea tuturor instituţiilor statului.

Un cunoscut teoretician al Dreptului constituţional român, profesorul I.V.Gruia, constata, în cursul său de Drept constituţional predat la Facultatea de Drept din Bucureşti în anul universitar 1941-1942, că "Din punct de vedere juridic, puterea legiuitoare are întâietate faţă de celelalte puteri, are plenitudinea atribuţiunilor, cu excepţia acelor atribuţiuni încredinţate, în mod expres, celorlalte puteri".

Nu întâmplător toate cursurile şi manualele universitare de Drept constituţional - româneşti şi străine - acordă o însemnătate dintre cele mai mari instituţiei Parlamentului. Cu migală şi sârguinţă, lucrările mai vechi şi mai noi de Drept constituţional caută să desluşească multiplele valenţe ale acestei instituţii, rolul său actual şi în perspectivă. Ele oferă interpretări autorizate asupra unora sau altora dintre prevederile care interesează viaţa parlamentară, activitatea corpurilor legiuitoare, modul în care acestea acţionează pentru a-şi îndeplini îndatoririle ce le revin potrivit constituţiilor şi regulamentelor proprii de funcţionare.

Ideea unui **Drept parlamentar**, lansată la timpul său, pentru prima dată de marele om politic american Thomas Jefferson, a devenit de mult o realitate, chiar dacă ea nu s-a ridicat încă până la nivelul configuraţiei unei ramuri distincte de drept, rămânând încă un capitol – dar nu cel mai puţin important, desigur – al Dreptului constituţional.

Elaborând prezentul manual de drept parlamentar – autorii şi-au propus să prezinte, într-o viziune unitară şi cuprinzătoare, o multitudine de aspecte pe care le-au considerat esenţiale pentru tratarea subiectului ales. Folosind literatura anterioară, dar şi propria lor experienţă, ei au căutat să înfăţişeze – aşa cum au gândit ei – problemele cele mai relevante ce se cer cunoscute atât de specialişti, cât şi de un public larg, cu privire la activitatea parlamentară.

Lucrarea **„Dreptul parlamentar**” – manual destinat în primul rând studenţilor, masteranzilor şi doctroranzilor – se împarte în nouă capitole şi anume: Parlamentul – organ reprezentativ suprem, expresie a suveranităţii naţionale; Conceptele de bază şi principiile

dreptului parlamentar; Mandatul parlamentar; Dreptul parlamentar instituţional; Dreptul procedural parlamentar; Relaţiile dintre Parlament şi alte organe ale statului. Controlul parlamentar; Diplomaţia parlamentară şi rolul său în promovarea intereselor şi imaginii României; Dreptul parlamentar şi contenciosul de constituţionalitate; Parlamentul European şi Parlamentele naţionale.

Primul capitol al lucrării, intitulat „**Parlamentul – organ reprezentativ suprem, expresie a suveranităţii naţionale",** analizează originile sistemului parlamentar, poziţia Parlamentului în sistemul separaţiei puterilor, Parlamentul şi democraţia politică, originile sistemului parlamentar român, precum şi funcţiile Parlamentului în statul de drept.

Un element important, la care se face referire în lucrare, este acela că după modificarea constituţională din anul 2003, textul art.1 alin.(4) al Constituţiei României a căpătat următorul cuprins: **"Statul se organizează potrivit principiului separaţiei şi echilibrului puterilor – legislativă, executivă şi judecătorească – în cadrul democraţiei constituţionale".**

În capitol se arată că regimurile politice totalitare de toate nuanţele au criticat principiul separaţiei puterilor, susţinând că de fapt puterea ar fi "unică" şi că ea ar aparţine poporului şi, în consecinţă, nu ar putea în nici un caz să fie divizată. În realitate, însă, prin ignorarea voită a principiului separaţiei puterilor şi prin eliminarea sa practică din constituţiile fostelor state socialiste, a fost favorizată concentrarea puterii în mâinile unor persoane şi negarea practică a oricăror mecanisme de conducere colectivă. Principiul "unicităţii" puterii a netezit nu numai calea unor dictaturi, dar a şi subordonat practic întregul sistem al organizării politice dominaţiei unui singur partid, împrejurare ce a avut ca efect lichidarea opoziţiei politice, negarea principiilor pluralismului şi, în final, îndepărtarea de la marile principii democratice ale dreptului constituţional, validate de o întreagă experienţă istorică. Revenirea la democraţie în ţările Europei de Răsărit a impus tot mai mult "reabilitarea" principiului separaţiei puterilor, recunoaşterea utilităţii sale ca un principiu fundamental de organizare politică şi drept constituţional şi, totodată, ca premisă a aşezării întregii vieţi sociale pe principii umaniste şi democratice.

În cadrul separaţiei puterilor, parlamentele ocupă un rol dintre cele mai importante, rol care s-a accentuat şi diversificat în decursul timpului, pe măsura evoluţiei societăţilor democratice.

De la primele adunări consultative pe "stări", convocate de monarhi pentru a stabili plata impozitelor, până la marile parlamente moderne, ale căror dezbateri şi hotărâri stârnesc interesul lumii întregi, instituţia parlamentară a cunoscut o îndelungată istorie. Au fost, desigur, "parlamente" obediente, care s-au transformat în adevărate anexe ale puterii executive, dar şi parlamente revoluţionare, care au cerut socoteală regilor ori au impus adoptarea unor documente programatice, cum a fost Declaraţia drepturilor omului şi cetăţeanului.

Evoluând în mod firesc, odată cu transformările survenite în viaţa politică, **funcţiile parlamentelor** s-au dezvoltat şi s-au diversificat. Importanţa politică a Parlamentului, de reprezentant al suveranităţii poporului, s-a impus cu cea mai mare vigoare, parlamentele hotărând, în fond, asupra soartei guvernelor, asupra utilităţii unor măsuri politice, formulând întrebări, deseori incomode, la adresa Executivului, fără a mai vorbi de faptul că în unele sisteme (regimurile parlamentare) parlamentele pot desemna şi pot demite pe însuşi şeful statului.

Forţa sistemului parlamentar constă însă în principiul suveranităţii naţionale, în ideea că parlamentul reprezintă poporul însuşi, iar parlamentarii sunt delegaţii săi, care nu pot delega, în nici un caz, prerogativele lor unor funcţionari ai statului. Cunoscutul principiu din dreptul roman „**delegata potestas non delegatur**" se opune transmiterii oricăror prerogative parlamentare către alte instituţii alese sau numite. Principiul „autonomiei parlamentului" garantează forumului legislativ plenitudinea de acţiune şi decizie în orice domeniu, Parlamentul fiind, totodată, în cele mai multe state, singurul organism în măsură să tragă la răspundere pe membrii săi. Puterea excepţională ce revine parlamentelor şi calitatea cu totul aparte a celor care le alcătuiesc au determinat elaborarea unor statute, a unui regim propriu de imunităţi şi inviolabilităţi, chemat tocmai să garanteze exercitarea mandatului parlamentar. Acesta a devenit, cu timpul, tot mai

mult, un mandat reprezentativ, parlamentul constituind nu o „părticică“ din suveranitatea naţiunii, ci însăşi această suveranitate, de unde fundamentul drepturilor şi prerogativelor parlamentarilor, independenţa de care ei se bucură pentru a-şi putea înfăptui mandatul în condiţii optime.

Apariţia sistemului parlamentar în România este legată în mod direct de răsunetul deosebit pe care l-au avut principiile Revoluţiei franceze şi încetăţenirea tot mai puternică a ideii că statul nu poate fi confundat cu întreaga tagmă a boierilor.

În Muntenia, Tudor Vladimirescu opunea, în proclamaţiile sale, "obştea" şi "norodul" unei minorităţi privilegiate, iar Alexandru Ipsilante propunea, într-un manifest din 19 aprilie 1821, separarea puterilor legislativă şi executivă şi convocarea unei Adunări a deputaţilor de toate treptele. Un proiect de reforme de la sfârşitul anului 1821, elaborat tot în Muntenia, propunea înfiinţarea "unui sfat de obşte" pentru a delibera asupra tuturor problemelor de interes naţional.

În 1822, în Moldova a fost întocmit cunoscutul proiect de constituţie a Cărvunarilor, care sugera, printre altele, înfiinţarea unui sfat obştesc, compus din episcopi, boieri şi un boier desemnat de obştea boierilor din fiecare ţinut. În concepţia acestui document puterea legislativă urma să revină domnului împreună cu sfatul obştesc. După cum se ştie, Proiectul Cărvunarilor s-a bucurat – şi se bucură încă – de aprecieri dintre cele mai elogioase din partea gânditorilor români. Astfel, A.D.Xenopol l-a calificat ca fiind "cea dintâi întrupare a unei gândiri constituţionale în Ţările Române" şi "cea dintâi manifestare politică a cugetării liberale" .

Nicolae Iorga consideră, la rândul său, că ideile cuprinse în Constituţia Cărvunarilor au contribuit la "regenerarea noastră naţională". O opinie pozitivă cu privire la acest important document emite şi Dumitru Barnoschi, care estimează că "originile vieţii de stat moderne democratice se încheagă la noi în Constituţia moldovenească de la 13 septembrie 1822" .

Deşi "**Memoriul Cărvunarilor**" a fost în cele din urmă înlăturat datorită opoziţiei unei părţi a marii boierimi, el conţine o serie de idei valoroase ce au marcat, neîndoielnic, dezvoltarea constituţională ulterioară a statului român. Aşa, de pildă, este de remarcat recunoaşterea statutului de independenţă a Moldovei, care trebuia să devină acelaşi ca pe vremea lui Bogdan, înfiinţarea Sfatului obştesc (adunare reprezentativă) din care urmau să facă parte şi boierii de rang mai mic, până atunci înlăturaţi din funcţii importante. Proiectul mai prevedea garantarea drepului de proprietate şi principiul exproprierii pentru cauză de utilitate publică. Erau, totodată, inserate norme asemănătoare celor cuprinse în declaraţia franceză de drepturi cu privire la libertatea individului, era garantată libertatea religioasă, egalitatea tuturor la dobândirea unor slujbe publice, menţionându-se că ocuparea funcţiilor trebuia să se facă "numai după meritul bunelor fapte şi după puterea vredniciei fiecăruia pentru slujba ce e să i se încredinţeze". Dovedind o concepţie novatoare, "Constituţia Cărvunarilor" tindea spre restrângerea puterilor domneşti, încredinţând dreptul de conducere efectivă a ţării Sfatului obştesc, organ reprezentativ.

În Moldova, un reprezentant elevat al clasei boiereşti, Dimitrie Sturza, preconiza crearea unei Camere inferioare, "un divan de jos", care să "închipuie icoana unui norod slobod". În viziunea lui, fiecare sat urma să aleagă un delegat, iar aceştia adunaţi la reşedinţa plăşii să desemneze trei delegaţi care, întrunindu-se cu ceilalţi delegaţi ai plăşilor judeţelor, să desemneze trei deputaţi care "puteau să nu fie boieri". Semnificaţia deosebită a acestui document constă în aceea că se acorda pentru prima dată dreptul de vot ţăranilor, "Camera inferioară" având dreptul să discute şi să voteze bugetul, "întocmai cum se obişnuieşte în Englitera, ţară slobodă, vrednică de a se lua paradigmă de la dânsa".

Adepţii lui Gheorghe Lazăr şi Tudor Vladimirescu, în manifeste elaborate în 1822, propuneau ca "glasul celui mic să fie ascultat tot aşa cum şi al celui mare". În acest context, al afirmării tot mai puternice pe plan intern a ideilor liberale şi progresiste, Tratatul de la Adrianopol din 1829 a oferit posibilitatea concretizării ideilor preconizate de numeroşi gânditori în cadrul unor documente juridice obligatorii, care să fundamenteze organizarea statală.

Pentru elaborarea şi finalizarea celor două Regulamente Organice (respectiv al Moldovei şi al Ţării Româneşti) au fost constituite comitete formate din reprezentanţi ai

boierimii, patru de fiecare principat. Activitatea comisiilor s-a concretizat în elaborarea celor două Regulamente, ce reprezintă mai curând un fel de cadre constituţionale şi administrative, ce cuprind – pe lângă norme de organizarea puterilor statului – şi reguli de drept administrativ, financiar şi chiar dispoziţii de drept civil şi de procedură civilă.

Regulamentele Organice, adoptate în 1831 în Muntenia şi în 1832 în Moldova, ca urmare a prevederilor Tratatului de la Adrianopol, au consfinţit o puternică influenţă a Rusiei în Principatele Române. Dar, cu toate criticile care se aduc acestui document, nu poate fi ignorat faptul că el a consacrat pentru prima oară principiul separaţiei puterilor şi a favorizat dezvoltarea noilor relaţii economice. De fapt, el a înlocuit arbitrarul puterii domnitorilor şi a introdus norme şi instituţii moderne de organizare a statului. Este semnificativ, din acest punct de vedere, faptul că Nicolae Bălcescu arăta în scrierile sale următoarele: "...cu toate relele sale, Regulamentul aduse însă oarecari principii folositoare şi se făcea un instrument de progres. El recunoscu în drept principiul libertăţii comerciale, despărţi puterile judecătoreşti, administrative şi legislative şi introduse regimul parlamentar" .

În ceea ce priveşte prevederile cu caracter constituţional, trebuie relevat, în afară de consacrarea separaţiei puterilor, şi faptul că **Obşteasca Adunare**, aleasă pe termen de cinci ani, dispunea de atribuţiuni importante în ceea ce priveşte votarea bugetului şi stabilirea impozitelor. Pe lângă aceasta, ea dispunea de atribuţiuni care ulterior au trecut în competenţa executivului, cum erau arendarea ocnelor, vămilor şi domeniilor statului. Ea trebuia să vegheze la menţinerea în bună stare a domeniilor publice, la dezvoltarea agriculturii şi comerţului, exercitând un anumit control asupra şcoalelor, administraţiei bunurilor bisericeşti, carantinelor, închisorilor, aşezămintelor de binefacere şi chiar asupra miliţiei. Ea putea semnala Domnului abuzuri şi lipsuri din administraţie, săvârşite inclusiv de către miniştri, dar ea nu avea dreptul de iniţiativă legislativă, toate legile fiind trimise Adunării de către Domn, împreună cu un mesaj din partea acestuia, contrasemnat de un secretar de stat. După ce proiectul era examinat în comisii, se adopta decizia cu majoritate absolută, care era comunicată Domnului printr-o scrisoare oficială semnată de toţi cei care luaseră parte la vot. Numai Domnul putea propune Adunării amendamente sau o nouă deliberare. El putea să refuze sancţiunea sa unei legi care nu-i era pe plac, fără să fie obligat să motiveze această decizie; el putea chiar recurge la dizolvarea Adunării, însă această măsură putea fi adoptată numai cu consimţământul Înaltei Porţi.

Anul revoluţionar 1848 a stimulat acţiunile pentru democratizarea politică şi înfăptuirea reformelor democratice. În Moldova, "Doleanţele partidei naţionale", document iniţiat de Mihail Kogălniceanu, propunea un adevărat program de reglementări democratice, printre care desfiinţarea rangurilor şi privilegiilor personale sau din naştere, egalitatea tuturor în privinţa impozitelor, desfiinţarea robiei, a boierescului şi împroprietărirea ţăranilor, egalitatea drepturilor civile şi politice, Adunare obştească compusă din toate stările societăţii, domn ales de toate stările societăţii, responsabilitatea miniştrilor şi a tuturor funcţionarilor publici, libertatea individului şi a domiciliului, instrucţiunea egală gratuită pentru toţi românii, desfiinţarea pedepsei cu moartea şi a bătăii, neamestecul domnitorilor în activitatea instanţelor judecătoreşti etc.

În Muntenia, unde evenimentele revoluţionare au avut un caracter mai pronunţat, a fost adoptată la 9/21 iunie 1848, "Proclamaţia de la Islaz", acceptată la 11/23 iunie 1848 de domnitorul Gheorghe Bibescu sub presiunea maselor. Spre deosebire de "Doleanţele partidei naţionale" din Moldova, Proclamaţia de la Islaz a avut nu numai forma, dar şi valoarea unui act constituţional, fapt ce o situează în fruntea actelor revoluţionare ale anului 1848.

În ce priveşte prevederile **Proclamaţiei de la Islaz** sunt de semnalat independenţa administrativă şi legislativă, separaţia puterilor, egalitatea drepturilor politice, alegerea unui domn responsabil pe termen de cinci ani, căutat în toate stările societăţii, reducerea listei civile a domnitorului, emanciparea clăcaşilor, dezrobirea ţiganilor, instrucţiune egală, înfiinţarea unor aşezăminte penitenciare, crearea gărzii naţionale. Dintre toate aceste prevederi se remarcă în mod special cele menţionate la punctul 13, care proclamau emanciparea clăcaşilor "prin despăgubire", problemă ce a suscitat, la timpul respectiv, mari dezbateri în rândul conducătorilor revoluţiei.

În Transilvania se impunea, cu deosebită vigoare, în acelaşi an revoluţionar, "**Moţiunea de la Blaj**", adoptată de adunarea populară de la Blaj la 4/16 mai 1848. Acest important document, expresie a unui vibrant patriotism, preconizează recunoaşterea drepturilor românilor ca naţiune, libertăţi democratice moderne, în concordanţă cu cerinţele epocii care se afirma atunci. Alte idei cuprinse în Moţiunea de la Blaj se refereau la egalitatea în drepturi şi foloase a bisericii române cu celelalte biserici din Transilvania, la libertatea industrială şi comercială, desfiinţarea cenzurii şi libertatea tiparului, asigurarea libertăţii personale şi a libertăţii adunărilor, înfiinţarea de tribunale cu juraţi, înarmarea poporului sau garda naţională, înfiinţarea de şcoli române în toate satele şi oraşele, gimnazii, institute militare şi tehnice şi seminarii preoţeşti, precum şi a unei universităţi române dotate din casa statului, purtarea comună a sarcinilor publice şi ştergerea privilegiilor.

Evoluţiile constituţionale ulterioare au fost legate în mod special de **Convenţia de la Paris**, încheiată de puterile occidentale cu Poarta Otomană la 30 martie 1856, după terminarea războiului Crimeei. Prin acest document, Poarta Otomană se obliga să acorde în continuare "o administraţie independentă şi naţională, precum şi deplina libertate de cult, legislaţie, comerţ şi navigaţie" Ţărilor Române. O comisie specială urma să plece la Bucureşti pentru a culege informaţii şi pentru a face propuneri în vederea unei viitoare organizări. Evenimentele ulterioare, care au dus la unirea Principatelor, sunt bine cunoscute. În primul rând este de semnalat faptul că au fost organizate alegerile pentru Adunările ad-hoc ale celor două Principate, acestea având caracterul unor "adevărate adunări reprezentative, ale unor parlamente ale celor două Ţări Române" .

De menţionat este faptul că prevederile Convenţiei de la Paris ofereau totuşi un cadru incomplet pentru dezvoltarea regimului parlamentar. Competenţa legislativă era împărţită între Domn, adunarea electivă (aleasă pe şapte ani) şi Comisia Centrală de la Focşani, formată din 16 membri, organ mixt aparţinând atât executivului cât şi legislativului. Iniţiativa legislativă pentru fiecare principat aparţinea Domnului, iar pentru legile de interes comun, Comisiei Centrale de la Focşani. Adunarea electivă nu dispunea de iniţiativă legislativă. Adunarea electivă putea, totuşi, să amendeze anumite proiecte de interes comun pentru cele două principate, dar Comisia Centrală era singura în drept să stabilească textul pe care Adunările puteau să şi-l însuşească sau să-l respingă. Proiectele de lege odată votate urmau să fie sancţionate şi promulgate de Domn, care dispunea de un drept de veto absolut.

Prin "**Statutul dezvoltător al Convenţiunii de la Paris din 7/19 august 1858**", noul act fundamental decretat şi promulgat de domnitor chiar la 2 mai 1864, organizarea internă a statului român căpăta o nouă înfăţişare. Rolul puterii executive a sporit considerabil şi, totodată, s-a introdus pentru prima dată în viaţa politică românească sistemul bicameral, înfiinţându-se pe lângă Adunarea electivă, instituţie prevăzută de Convenţia de la Paris, o a doua Adunare legiuitoare sub numele de Corp ponderator, denumire înlocuită ulterior cu aceea de Senat .

Senatul apare, aşadar, în legislaţia noastră constituţională în urma unei puternice confruntări politice, urmată de un act de autoritate din partea şefului statului. El a luat naştere de fapt într-un moment de criză a instituţiilor statului, când disensiunile şi contradicţiile dintre puterea executivă şi cea legislativă unicamerală n-au putut fi rezolvate prin negocieri, în lipsa unei a treia forţe care să se interpună şi să acţioneze ca un moderator. În mesajul de deschidere a noilor Corpuri legiuitoare din 6 decembrie 1864 domnitorul Alexandru Ioan Cuza explica în felul următor misiunea noii Adunări: "Instituţiunile noastre s-au completat prin înfiinţarea Senatului, carele, fiind un Corp ponderator, compus din elemente conservatrice, puternic prin experienţa dobândită în conducerea afacerilor generale şi judeţene ale ţării, va şti a feri ciocnirile între puterile statului, va menţine echilibrul între dânsele şi aşa va apăra neatinse pactul fundamental şi libertăţile publice ale României". Cuvintele rostite de domnitor explică raţiunile care au determinat la momentul respectiv înfiinţarea Senatului, renunţându-se astfel la vechea tradiţie a ţării care prevedea existenţa numai a unei singure Adunări. De menţionat este şi faptul că ele fixează cu claritate şi rolul pe care îl va avea cea de-a doua Cameră pe parcursul celor trei sferturi de veac de existenţă.

Alături de Domn şi de Adunarea deputaţilor, Senatul era investit cu puteri însemnate atât în ceea ce priveşte adoptarea legislaţiei cât şi în ce priveşte activitatea statală propriu-zisă. El avea în compunerea sa membri de drept şi membri numiţi de domnitor. Senatori de drept, în număr de nouă, erau: cei doi mitropoliţi ai ţării, episcopii eparhiilor, primul preşedinte al Curţii de Casaţie şi cel mai vechi dintre generalii în activitate. Restul senatorilor, în număr de 64, erau numiţi, jumătate "dintre persoanele care au exercitat cele mai înalte funcţiuni în ţară sau care pot justifica un venit anual de 800 de galbeni", iar jumătate dintre membrii consiliilor generale ale judeţelor, câte unul de fiecare judeţ de pe o listă de prezentare de trei candidaţi, aleşi de consiliul judeţean dintre membrii săi. Din aceşti 64 de senatori numiţi, jumătate urmau a fi reînoiţi din trei în trei ani, prin tragere la sorţi, cei al căror mandat expirase putând fi renumiţi.

Peste doi ani, în 1866, după abdicarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, s-a ridicat problema adoptării unei Constituţii care să restabilească echilibrul între principalele puteri ale statului, să definitiveze organizarea statului naţional român în limitele dreptului de autonomie, să consacre drepturile şi libertăţile cetăţeneşti şi individuale, statuând totodată principiul monarhiei constituţionale şi ereditare cu principe străin, prevăzut în programul unionist adoptat de Adunările ad-hoc în 1857. În Adunarea Constituantă au izbucnit însă puternice controverse în legătură cu adoptarea unui sistem unicameral sau bicameral. Adepţi ai unui sistem reprezentativ unicameral încă din timpul Adunărilor ad-hoc, liberalii, în frunte cu radicalii, s-au opus cu îndârjire introducerii Senatului, considerându-l un corp conservator ostil progresului, un factor de încetinire a procesului legislativ şi chiar o stavilă în calea exercitării drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti. În favoarea Senatului se pronunţau însă reprezentanţii curentului conservator, precum şi noul domnitor Carol I. Între argumentele aduse de ei era şi acela că cea de a doua Cameră avea menirea de a modera acţiunea legislativă, reducând atotputernicia unei singure Adunări, ferind ţara de salturi revoluţionare şi zguduiri periculoase care ar fi anulat avantajele reformelor. Senatul, în concepţia conservatoare, trebuia să se impună ca un adevărat arbitru, ca un mediator între puterile executivă şi legislativă. A fost invocat totodată şi argumentul că majoritatea statelor europene având deja un sistem bicameral, legiuitorul român nu putea ignora o asemenea realitate în privinţa organizării puterilor în stat. În aceste condiţii, în cele din urmă a învins ideea sistemului bicameral, din acelaşi motiv al necesităţii asigurării unui echilibru, a unei balanţe cât mai exacte în procesul elaborării şi adoptării legislaţiei.

Constituţia română din 1866 a conscrat, de aceea, dispoziţii referitoare la reprezentarea naţională, în Titlul III, capitolul I, precum şi în două secţiuni speciale consacrate Adunării Deputaţilor şi Senatului.

Consacrând ideea mandatului reprezentativ, art.38 al acestei Constituţii prevedea că membrii celor două Adunări reprezintă naţiunea, "iar nu numai judeţul sau localitatea care i-a ales".

Adunarea deputaţilor se compunea din deputaţi aleşi în cadrul a patru colegii, în funcţie de starea socială, alegătorii celui de al patrulea colegiu având dreptul de a alege un singur deputat prin vot indirect. Membrii Adunării deputaţilor erau aleşi pe patru ani, în timp ce membrii Senatului pe opt ani, jumătate dintre aceştia reînoindu-se la fiecare patru ani, pe bază de tragere la sorţi, membrii al căror mandat expira putând fi realeşi. Existau şi alte deosebiri între Adunarea deputaţilor şi Senat. Astfel, Adunarea deputaţilor era aleasă de cetăţeni constituiţi în patru colegii, în timp ce Senatul era ales prin vot indirect, numai de două colegii. Constituţia din 1866 consacra şi instituţia senatorilor de drept. Condiţiile pentru a fi ales senator erau mai severe decât cele prevăzute pentru deputaţi, iar vârsta era de 40 de ani pentru cei care doreau să candideze pentru Senat.

Puterea legislativă se exercita de către Domn şi reprezentanţa naţională, legile urmând să fie supuse Domnului numai după ce fuseseră discutate şi adoptate de majoritatea ambelor Adunări. Iniţiativa legislativă aparţinea atât Domnului, cât şi Senatului şi Adunării deputaţilor. Legile referitoare la veniturile şi cheltuielile statului sau contingentele armatei trebuiau să fie votate mai întâi de Adunarea deputaţilor. Interpretarea legilor se făcea numai de către puterea legiuitoare.

Adunările deliberau şi adoptau hotărârile în mod separat, afară de cazurile anume specificate, iar dreptul de a exercita propria poliţie aparţinea fiecăruia dintre preşedinţii Camerelor legislative.

Constituţia din 1923 a menţinut sistemul bicameral, cu anumite diferenţieri de alegere între Adunarea deputaţilor şi Senat. Totodată, era menţinută şi instituţia senatorilor de drept.

În ceea ce priveşte adoptarea şi votarea legilor, era reiterată cerinţa votării acestora în mod separat de către fiecare Adunare, legile referitoare la veniturile şi cheltuielile statului precum şi la contingentele armatei trebuind să fie votate în mod prioritar de Adunarea deputaţilor.

Constituţia din 1938 a păstrat şi ea sistemul bicameral, cu diferenţierea modalităţilor de alegere a celor două Camere. Era menţinut principiul deliberării separate a celor două Camere şi regimul imunităţii parlamentare. Constituţia consacra instituţia Consiliului Legislativ, al cărui aviz era obligatoriu pentru toate proiectele de legi, atât înainte cât şi după amendarea lor în Comisie, afară de cele care priveau creditele bugetare. De remarcat este faptul că iniţiativa legilor aparţinea de regulă Regelui, Adunările putând propune din proprie iniţiativă numai legi în interesul obştesc al statului. Legile erau supuse sancţiunii regale, după care erau dezbătute şi votate de majoritatea ambelor Adunări.

Constituţiile din 1948, 1952 şi 1965 au marcat o îndepărtare de la principiile clasice ale parlamentarismului romanesc, marcând subordonarea principiilor constituţionale unei ideologii străine de aspiraţiile de secole ale poporului român şi concentrarea tuturor puterilor statului în mâinile puterii executive, controlate de partidul comunist.

În literatura de drept constituţional de după 1990, despovarată de orice dogmatism, o problemă de mare importanţă care s-a ridicat în dezbaterea specialiştilor a fost aceea a **definirii funcţiilor Parlamentului**, problemă asupra căreia s-au manifestat diverse opţiuni în literatura de specialitate.

Prezentând punctele de vedere exprimate în literatura de specialitate, autorii manualului opinează că în actualul moment de dezvoltare a României, cinci funcţii ar exprima cel mai bine activitatea şi orientarea parlamentară: **funcţia de reprezentare, funcţia legislativă, funcţia de informare, funcţia de control şi funcţia de desemnare prin investire, alegere sau numire a unor autorităţi publice.**

Evaluarea comparativă a ponderii pe care aceste cinci funcţii le au în activitatea Parlamentului permite constatarea că exceptând funcţia de reprezentare, care în mod constant şi permanent se situează în fruntea preocupărilor Parlamentului, în legătură cu celelalte funcţii se poate estima că unele sau altele dintre funcţiile respective au prevalat în anumite momente, în funcţie de complexitatea problemelor cu care Parlamentul era confruntat. Astfel, funcţia de formare a diferitelor organe apare de regulă în momentele de debut al unei legislaturi; funcţia de control are un caracter permanent; funcţia de legiferare a fost mai accentuată în anumite momente în care trebuiau îndeplinite condiţiile pentru însuşirea acquis-ului comunitar şi îndeplinirii condiţiilor de aderare la Uniunea Europeană etc.

În orice caz, după părerea autorilor, nu s-ar putea vorbi de ierarhizări între funcţiile parlamentare, deoarece toate prezintă o însemnătate neîndoielnică pentru exercitarea rolului pe care Parlamentul trebuie să-l ocupe în viaţa politică şi în sistemul organelor de stat.

Nu s-ar putea lua în discuţie nici ideea unor funcţii secundare (cum ar fi funcţia judiciară), deoarece acestea, prin ponderea şi profilul lor redus la practica unor anumite ţări nu depăşesc caracterul de „atribuţii", a căror diferenţă faţă de „funcţii" este cat se poate de evidenta.

Capitolul II al manualului examinează **definiţia dreptului parlamentar, relaţia sa cu dreptul constituţional şi alte ramuri ale dreptului, izvoarele dreptului parlamentar, principiile dreptului parlamentar, evoluţia şi afirmarea lor în perspectiva istorică.**

În sprijinul ideii existenţei unui drept parlamentar pledează o serie de elemente desprinse din practică, ce-şi găsesc fundamentul în anumite texte juridice care pun în lumină existenţa unor reglementări proprii în ceea ce priveşte Parlamentul, statutul celor care îl compun, precum

şi normele de funcţionare a corpurilor legiuitoare. Pornind de la principiul "autonomiei Parlamentului", corpurile legiuitoare au în toate ţările lumii dreptul ca să emită reglementări proprii de organizare şi funcţionare, stabilind în acelaşi timp şi o serie de proceduri disciplinare proprii.

Desigur, discuţiile ce se poartă în jurul existenţei dreptului parlamentar au o încărcătură teoretică foarte mare, problemele departajării dreptului parlamentar de dreptul constituţional înfăţişându-se a fi nu numai dificile şi complexe, dar şi, uneori, de-a dreptul insurmontabile. Va putea dreptul parlamentar să justifice un domeniu specific, un obiect propriu şi o metodologie cu totul proprie, pentru a dovedi legitimitatea sa ca ramură de drept? deosebit, atât din partea specialiştilor, cât şi din partea opiniei publice. Este cert că, într-o societate democratică, problemele ce privesc Parlamentul, viaţa parlamentară, implicaţiile lor juridice devin un adevărat "barometru" al promovării rânduielilor democratice. De aceea, **Dreptul parlamentar, conceput fie şi numai ca un capitol – în perspectivă o "subramură" – al dreptului constituţional, poate juca un rol important în promovarea marilor principii democratice, în garantarea drepturilor omului şi în păstrarea nealterată a spiritului marilor valori pe care se întemeiază, de secole, instituţia Parlamentului.**

Se poate afirma, desigur, că **dreptul parlamentar nu poate constitui în actuala etapă de dezvoltare a dreptului o ramură independentă faţă de dreptul constituţional.** De altfel, poziţia dreptului parlamentar faţă de dreptul constituţional este atât de strâns condiţionată încât o disociere a dreptului parlamentar ar risca să-l lipsească de suportul permanent – de care are indiscutabilă nevoie – al racordării sale la marile principii ale dreptului constituţional.

Rămâne, prin urmare, a conchide că dreptul parlamentar, considerat ca un capitol autonom şi cât se poate de important al dreptului constituţional, îşi menţine şi îşi atestă permanent viabilitatea, fără a se desprinde însă de dreptul constituţional, ci reprezentând, dimpotrivă, în cadrul acestuia, un proeminent capitol organic legat de existenţa şi funcţionalitatea normală a unui întreg complex de reguli şi instituţii.

Respectarea dreptului fiecărei ţări de a-şi edifica structurile parlamentare (bicamerale sau unicamerale), de a stabili responsabilităţile şi prerogativele Parlamentului în raport cu celelalte puteri ale statului este o consecinţă firească a principiului suveranităţii naţionale, a cărei actualitate şi importanţă nu poate fi contestată de nici un observator lucid al realităţilor internaţionale.

Cu toate acestea, parlamentele nu pot face abstracţie de modul în care anumite ţări au rezolvat unele probleme sau altele, de eficienţa sau ineficienţa unor structuri parlamentare, elemente pe care schimbul de experienţă între parlamente, între specialiştii care lucrează în cadrul acestor instituţii le relevă în mod constant. Această preocupare a devenit pe deplin vizibilă în cadrul unor conferinţe, simpozioane sau reuniuni pe diferite teme parlamentare, a căror utilitate este evidentă şi care nu-şi propun să generalizeze un anumit model parlamentar ci, dimpotrivă, să scoată în evidenţă tocmai ceea ce este într-adevăr real şi semnificativ, meritând a fi preluat din experienţa internaţională.

Cunoaşterea experienţei altor ţări a reprezentat, totodată, un important moment pe drumul afirmării propriilor concepţii şi metode de organizare parlamentară care, raportate la practica altor ţări, au putut fi verificate şi perfecţionate.

În ce priveşte **izvoarele dreptului parlamentar**, manualul subliniază că este necesar a se lua în consideraţie în primul rând izvoarele generale ale dreptului constituţional, care sunt – evident – aplicabile şi în domeniul dreptului parlamentar. Astfel, vor fi luate în consideraţie tratatele internaţionale, Constituţia României, deciziile Curţii Constituţionale, obiceiul şi cutuma, legi şi celelalte acte juridice normative, dar şi regulamentele parlamentare şi doctrina de specialitate.

În ce priveşte **principiile dreptului parlamentar** se arată că acestea au evoluat într-o perspectivă istorică, fiind de menţionat în primul rând principiile generale ale dreptului constituţional care influenţează şi dreptul parlamentar, ca de pildă principiul suveranităţii naţionale, principiul separaţiei puterilor în stat, principiul apărării drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor ş.a.

Ca **principii specifice** ale dreptului parlamentar sunt menţionate principiul specializării, principiul potrivit căruia majoritatea decide iar opoziţia se exprimă şi principiul transparenţei.

Capitolul III, dedicat **mandatului parlamentar**, relevă, în primul rând, importanţa noului sistem de alegere a deputaţilor şi senatorilor, reglementat de prevederile Legii nr.35/2008. In legatură cu mandatul parlamentar este subliniată semnificaţia politică şi trăsăturile mandatului parlamentar, precum şi unele probleme legate de dobândirea, durata şi exercitarea acestuia, libertatea de opinie şi imunitatea parlamentară, protecţia mandatului parlamentar.

În **România**, principiul imunităţii parlamentare al parlamentarilor care reprezintă suveranitatea naţiunii fost consacrat pentru prima oară de art.VII din Statutul dezvoltător al Convenţiei de la Paris, fiind preluat ulterior de toate reglementările constituţionale care au urmat.

In articolul 31 al **Constituţiei din 1866** se arată, de pildă că „Toate puterile statului emană de la naţiune, care nu le poate exercita decât numai prin delegaţiune". Această reglementare consacra teoria mandatului reprezentativ, care reiese mai clar din dispoziţia articolului 38, potrivit căruia „Membrii amândurora Adunări reprezintă naţiunea, iar nu localitatea sau judeţul care l-a numit".

Constituţia din 1923 consacra ideile din Constituţia anterioară, potrivit cărora „puterile statului emană de la o naţiune, care nu le poate exercita decât prin delegaţiune..." (art.33) şi că „Membrii Adunărilor reprezintă naţiunea" (art.42).

Ca şi în Constituţia din 1866, se consacra imunitatea politică şi juridică a membrilor Camerelor. Astfel, conform articolului 54, „Nici unul din membrii uneia sau celeilalte Adunări nu poate fi urmărit sau prigonit pentru opţiunile şi voturile emise de dânsul în cursul exerciţiului mandatului său", iar în articolul 55 se precizează, cu privire la imunitatea juridică, următoarele: „Nici un membru al uneia sau celeilalte Adunări nu poate, în timpul sesiunii, să fie nici urmărit, nici arestat în materie de represiune, decât cu autorizarea Adunării din care face parte, afară de cazul de flagrant delict. Dacă a fost arestat preventiv sau urmărit în timpul cât sesiunea era închisă, urmărirea sau arestarea trebuie supuse aprobării Adunării din care face parte, îndată după deschiderea sesiunii corpurilor legiuitoare. Detenţiunea sau urmărirea unuia din membrii Adunărilor este suspendată pe tot cursul sesiunii, dacă Adunarea o cere".

Constituţia de la 1991 a marcat revenirea la sistemul democratic, tradiţional, al României, consacrând drepturile şi libertăţile fundamentale, social-politice şi economice.

Constituţia a marcat revenirea la teoria mandatului reprezentativ şi la sistemul bicameral antebelic, cu un Parlament format din Senat şi Camera Deputaţilor, ales în mod democratic, prin vot universal, direct, secret.

În România, o preocupare pentru elaborarea unui statut al deputaţilor şi senatorilor a existat în cursul legislaturii 1992-1996, dar ea nu s-a putut finaliza. În anul 2005 problema elaborării unui statut al deputaţilor şi senatorilor a fost reluată. La elaborare s-au avut în vedere prevederile constituţionale, regulamentele existente, precum şi reglementările din ţările europene, în măsura în care acestea sunt aplicabile în condiţiile existente în ţara noastră.

În final,după ample dezbateri şi soluţionarea unei excepţii de neconstituţionalitate, a fost adoptată **Legea privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor (Legea nr. 96/2006)** care cuprinde 61 de articole. Ea se împarte în 12 capitole şi anume: principii generale (capitolul I), validarea şi regimul mandatului (capitolul II), principii şi reguli de conduită parlamentară (capitolul III), incompatibilităţi, interdicţii şi declaraţia de interese (capitolul IV), imunitatea parlamentară (capitolul V), obligaţiile deputaţilor şi senatorilor (capitolul VI), drepturile deputaţilor şi senatorilor în exercitarea mandatului (capitolul VII), exercitarea mandatului în circumscripţia electorală (capitolul VIII), alte drepturi patrimoniale ale parlamentarilor (capitolul IX), regimul pensionării parlamentarilor (capitolul X), regimul disciplinei parlamentare (capitolul XI), dispoziţii tranzitorii şi finale (capitolul XII).

Acest document, care a fost redactat ţinându-se seama de prevederile cuprinse în legislaţia principalelor state ale lumi, ca şi de experienţa parlamentară din România, prezintă în

mod sistematic un număr important de prevederi de natură să asigure desfăşurarea mandatului parlamentar în condiţii de eficienţă şi cu respectul prevederilor legale.

Reţin atenţia în mod special prevederile înscrise chiar în primul articol al acestui Statut, în sensul că deputaţii şi senatorii sunt reprezentanţi aleşi ai poporului român prin care acesta îşi exercită suveranitatea, în condiţiile prevăzute de Constituţie şi de legile ţării.

De asemenea, acelaşi text al Statutului, preluând textele constituţionale, dispune că în exercitarea mandatului, deputaţii şi senatorii sunt în serviciul poporului. O importantă inovaţie o constituie capitolul III, intitulat „principii şi reguli de conduită parlamentară". Aceste principii sunt în număr de cinci şi le reproducem în continuare :

Principiul interesului naţional.

Deputaţii şi senatorii au îndatorirea de a acţiona în interesul întregii naţiuni şi al locuitorilor din circumscripţiile electorale pe care le reprezintă.

Principiul legalităţii şi al bunei credinţe.

Deputaţii şi senatorii, în calitatea lor de reprezentanţi aleşi ai poporului român, îşi îndeplinesc îndatoririle şi îşi exercită drepturile în conformitate cu Constituţia, legile ţării şi Regulamentele Camerei Deputaţilor şi Senatului, pe toată durata mandatului pe care îl deţin.

Deputaţilor şi senatorilor le este interzis să-şi asume, faţă de persoanele fizice sau juridice, obligaţii financiare sau de alt tip menite să influenţeze exercitarea mandatului cu bună credinţă, potrivit propriei conştiinţe.

Principiul transparenţei.

Deputaţii şi senatorii trebuie să dea dovadă de transparenţă în activitatea parlamentară.

Deputaţii şi senatorii au obligaţia menţinerii unui dialog permanent cu cetăţenii pe problemele care îi interesează şi rezultă din asumarea şi exercitarea mandatului de parlamentar.

Principiul fidelităţii.

Deputaţii şi senatorii sunt datori să manifeste, pe durata exercitării mandatului, fidelitate faţă de România şi popor şi respect faţă de oameni.

Respectarea regulamentelor.

Deputaţii şi senatorii sunt obligaţi să respecte prevederile regulamentelor, să se supună normelor de conduită civilizată, de curtoazie şi de disciplină parlamentară şi să nu aibă atitudini sau să folosească expresii sau cuvinte injurioase, ofensatoare sau calomnioase.

De notat că atât deputaţii cât şi senatorii sunt obligaţi să depună declaraţii de avere înainte de validarea mandatelor, care sunt publicate apoi pe paginile de Internet ale celor două Camere. Acestea urmează a fi actualizate anual, iar o nouă declaraţie de avere va fi dată la încheierea mandatului, inclusiv la încetarea acestuia înainte de termen.

Reţin atenţia, de asemenea, o serie de prevederi importante legate de **incompatibilităţi şi interdicţii**. Astfel, calitatea de deputat sau senator este incompatibilă cu unele funcţii din economie, precum preşedinte, vicepreşedinte, director general, director, administrator, membru al consiliului de administraţie sau cenzor la societăţi comerciale, inclusiv bănci sau alte instituţii de credit, la societăţi de asigurare şi cele financiare, precum şi în instituţii publice; preşedinte sau secretar al adunărilor generale ale acţionarilor sau asociaţilor la societăţi comerciale care au fost menţionate; reprezentant al statului în adunările generale ale societăţilor comerciale deja menţionate; manager sau membru al consiliilor de administraţie ale regiilor autonome, companiilor şi societăţilor naţionale; comerciant persoană fizică; membru al unui grup de interes economic, definit conform legii.

În legătură cu imunitatea parlamentară se face precizarea că prin aceasta se înţelege ansamblul de dispoziţii legale care asigură deputaţilor şi senatorilor un regim juridic derogator de la dreptul comun în raporturile lor cu justiţia şi în scopul de a le garanta independenţa.

Menţionăm, în acelaşi timp, şi prevederea care dispune că deputaţii şi senatorii nu pot fi traşi la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în timpul mandatului.

În condiţiile noului statut, imunitatea parlamentară nu este susceptibilă de suspendare sau întrerupere, nu se poate renunţa la ea, fiind imperativă şi de ordine publică. Imunitatea parlamentară poate fi ridicată numai de către Camera din care parlamentarul face parte.

Imunitatea parlamentară începe odată cu validarea mandatului de deputat sau de senator şi încetează la data încheierii mandatului, în cazurile şi în condiţiile prevăzute de Constituţie şi de lege.

În legătură cu trăsăturile mandatului parlamentar au fost evidenţiate **trăsăturile juridice** ale acestuia, care constau în generalitatea mandatului parlamentar, independenţa mandatului parlamentar, irevocabilitatea mandatului parlamentar, protecţia mandatului parlamentar, evidenţiindu-se diferenţa între mandatul imperativ – care nu mai este cunoscut de dreptul constituţional român – şi mandatul reprezentativ, ce decurge din principiul suveranităţii şi marile principii de drept recunoscute de naţiunile europene.

Sunt precizate, totodată, drepturile ce decurg din mandatul parlamentar, şi anume: dreptul de a formula întrebări, de a obţine informaţii, de a propune acte normative, ca şi obligaţiile ce revin parlamentarilor din statutul pe care aceştia îl au.

O atenţie deosebită a fost acordată **problemei imunităţii parlamentare** În România, instituţia imunităţii parlamentare s-a impus de altfel, ca un corolar al recunoaşterii statutului parlamentarului, pe măsură ce viaţa parlamentară în Principatele Române s-a afirmat şi s-a cristalizat.

Doctrina românească de drept constituţional a epocii interbelice a dat o înaltă apreciere imunităţii parlamentare. După cum arată profesorii Paul Negulescu şi George Alexianu, "în regimul parlamentar, unde conducerea statului este încredinţată parlamentului, care joacă un rol de prim ordin, prezenţa parlamentarilor în adunări şi posibilitatea ca ei să-şi îndeplinească atribuţiile lor cu toată independenţa şi în toată libertatea, este socotită ca o cerinţă esenţială" .

Doctrina românească de drept constituţional a perioadei interbelice diferenţia, de asemenea, urmând accepţia teoretică recunoscută în ţările democratice, iresponsabilitatea parlamentară, dreptul parlamentarilor de a se putea exprima liber cu privire la orice fapte, în incinta parlamentului, în interesul funcţiei perlamentare, de inviolabilitatea parlamentară, având ca scop să apere pe parlamentari de orice urmărire penală în timpul sesiunii parlamentare, pentru ca ei să-şi poată îndeplini în cele mai bune condiţii funcţia cu care au fost învestiţi.

Legea de revizuire a Constituţiei,din anul 2003, prevede că parlamentarii pot fi urmăriţi şi trimişi în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în această calitate. Ei nu pot fi, însă, percheziţionaţi, reţinuţi sau arestaţi fără încuviinţarea Camerei din care fac parte şi după ascultarea lor. Reţinerea şi percheziţia deputaţilor şi senatorilor sunt permise doar în caz de infracţiune flagrantă.

Pentru orice fapte penale comise de parlamentari, care nu au legătură cu exercitarea mandatului, aceştia pot fi trimişi în judecată fără încuviinţarea Camerei ai căror membri sunt.

Tendinţa în ceea ce priveşte reglementarea constituţională a imunităţii parlamentare constă în raportarea acesteia la exerciţiul concret al mandatului de senator sau deputat. În afara acestora, orice parlamentar este tratat, din punct de vedere penal, ca orice cetăţean. Articolul 16 din Constituţie a stabilit un regim de deplină egalitate între toţi cetăţenii în faţa legii şi a autorităţilor publice, regim care era, în opinia societăţii civile, şi deci a opiniei publice, încălcat de prevederile anterioare.

Capitolul IV este consacrat **dreptului parlamentar instituţional**. În acest capitol este analizată structura Parlamentului, cu referire la monocameralism şi bicameralism, efectuându-se o comparaţie şi prezentându-se avantajele şi dezavantajele fiecărui sistem de structuri parlamentare. De asemenea, în acelaşi capitol este examinată organizarea internă a Camerelor ca expresie a principiului autonomiei parlamentare, rolul birourilor permanente, poziţia distinctă a preşedinţilor celor două Camere în sistemul instituţional parlamentar, comisiile parlamentare, grupurile parlamentare, precum şi secretarul general şi serviciile de specialitate.

Tot aici sunt prezentate evoluţiile pe care le-a cunoscut sistemul parlamentar român, sub aspectul bicameralismului şi monocameralismului.

În lucrare se menţionează faptul că **în România originile celor două Camere ale Parlamentului sunt diferite**. Iniţial, sistemul parlamentar român sau - mai exact - structurile care l-au precedat, au fost de natură unicamerală. În Ţările Române au funcţionat Adunări obşteşti, în care au fost reprezentate toate categoriile sociale. Rolul lor s-a impus cu deosebire în secolul XIX, când s-a decis unirea Moldovei şi Munteniei, votată de cele două Adunări .

Crearea instituţiei Senatului este legată de Statutul dezvoltător al Convenţiei de la Paris, care se datorește lui Alexandru Ioan Cuza. Sistemul bicameral a fost menţinut în constituţiile române din 1866, 1923 şi chiar 1938, abolirea celei de a doua Camere producându-se în 1945.

Abolirea pluralismului politic şi concentrarea puterii de către partidul comunist, centralizarea excesivă, au dus practic la deprecierea vieţii parlamentare, reprezentanţa naţională devenind un instrument de ratificare facilă a deciziilor adoptate la nivelul puterii executive.

Dorinţa de a revigora tradiţiile democratice ale ţării, ca şi experienţa – deloc pozitivă – a sistemului monocameral in anii comunismului, au dus la adoptarea în cadrul Adunării Constituante, fără nici un fel de dificultăţi, a ideii **sistemului bicameral**. De remarcat este însă faptul că optându-se pentru formula bicamerală, s-a considerat necesar să se asigure un sistem de egalitate deplină între cele două Camere. S-a estimat că un asemenea mecanism este preferabil opţiunii monocamerale, permiţând asigurarea unui echilibru politic, o mai înţeleaptă reflecţie pe marginea actelor legislative ce urmau a fi adoptate, ca şi exprimarea deplină, în cadrul unor dezbateri la mai multe nivele a diverselor opţiuni şi soluţii democratice, legate de dezvoltarea în perspectivă a ţării. Ulterior, sistemul bicameral a fost amendat prin reforma constituţională din anul 2003 când s-a stabilit departajarea atribuţiunilor celor două Camere în „Camera de dezbatere" şi „Camera de decizie".

După cum au subliniat autorii de specialitate, **organizarea Camerelor reflectă principiul autonomiei Parlamentului, principiu având o îndelungată tradiţie** şi care a permis adunărilor parlamentare, în decursul timpului, să-şi afirme prerogativele în contrast cu încercările de a le ştirbi sau reduce din importanţă. Aşa cum arată Pièrre Avril şi Jean Gicquel, "În aplicarea principiului separaţiei puterilor, adunările parlamentare se bucură de autonomie pentru a se putea asigura libera lor administrare, atât din punct de vedere structural cât şi funcţional, precum şi activitatea independentă a funcţionarilor lor în raport cu ierarhia administrativă a statului" .

Fundamentate pe respectul unor asemenea principii, regulile cele mai importante ale organizării Camerelor sunt prevăzute de însăşi Constituţia ţării. Potrivit art.61 din Constituţia României, aceste reguli sunt următoarele: autonomia regulamentară a Camerelor în organizarea şi funcţionarea lor; în mod corespunzător, regulamentele Camerelor nu reprezintă reglementări cu caracter administrativ, ci au valoarea unor "legi interne", direct subordonate Constituţiei; autonomia financiară a Camerelor, potrivit unui buget propriu aprobat de acestea; Camerele au o structură politică specifică prin organizarea parlamentarilor în grupuri parlamentare; fiecare Cameră are organe proprii de lucru care asigură conducerea lucrărilor, denumite birouri permanente care, în realizarea atribuţiilor şi sarcinilor ce le revin, sunt în exerciţiul unui mandat, precum şi comisii parlamentare şi alte structuri; constituirea organelor de lucru ale Camerelor se face potrivit configuraţiei politice a fiecăreia.

În manual se efectuează o analiză detaliată în legătură cu **poziţia distinctă a preşedinţilor celor două Camere** în sistemul instituţional parlamentar şi cu modalităţile de organizare şi funcţionare a comisiilor şi grupurilor parlamentare.

Capitolul V este consacrat **dreptului procedural parlamentar**. În acest capitol se analizează – într-o primă parte – noţiunea de drept procedural parlamentar, elementele specifice procedurii parlamentare, organizarea şi desfăşurarea sesiunilor Parlamentului, pentru ca în cea de a doua parte a capitolului să fie înfăţişate pe larg procedura legislativă, în special în lumina reformei constituţionale din anul 2003, când au fost departajate atribuţiile celor două Camere în atribuţii ce aparţin primei Camere sesizate şi cele care sunt de competenţa Camerei de decizie.

Reforma constituţională din anul 2003 a adus importante elemente de noutate în ceea ce priveşte desfăşurarea procesului legislativ, prin stabilirea unor domenii în care una dintre Camerele Parlamentului, denumită "**prima Cameră**", este cea care dezbate proiectul sau propunerea legislativă – (**Camera de dezbatere**), iar cea de a doua Cameră "**Camera de decizie**", este chemată să statueze în mod definitiv asupra acestei propuneri sau proiect.

Modificarea Constituţiei a promovat o nouă concepţie, potrivit căreia se supun spre dezbatere şi adoptare Camerei Deputaţilor, în primă lectură, proiectele de legi şi propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaţionale şi a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate sau acorduri. De asemenea, se supun Camerei Deputaţilor şi proiectele legilor organice ce privesc serviciul de radio şi televiziune, persoanele care nu pot face parte din partidele politice, exceptarea de la serviciul militar a cetăţenilor români, legile organice ce privesc regimul stării de asediu şi a celei de urgenţă, statutul funcţionarilor publici, regimul juridic al proprietăţii şi moştenirii, raporturile de muncă, sindicatele, înfiinţarea şi organizarea Consiliului Legislativ, organizarea Guvernului, incompatibilităţile cu funcţia de membru al Guvernului, înfiinţarea autorităţilor administrative autonome, structura sistemului naţional de apărare, a serviciilor de informaţii şi celorlalte componente ale forţelor armate, competenţa instanţelor judecătoreşti, condiţiile în care se efectuează reînnoirea periodică a membrilor Curţii Constituţionale.

În total, Camerei Deputaţilor îi revin, ca primă Cameră sesizată, 22 categorii de legi organice şi o singură categorie de legi – care pot fi, după caz, organice sau ordinare – având ca obiect ratificarea tratatelor şi a altor acorduri internaţionale, în timp ce Senatului îi revin numai 18 precum şi toate proiectele sau propunerile de legi ordinare.

Potrivit art.75 din Constituţia României, republicată, se supun spre dezbatere şi adoptare Camerei Deputaţilor, în calitate de **Cameră decizională**:

1. toate proiectele de legi şi propunerile legislative de nivelul legilor ordinare, altele decât cele pentru ratificarea tratatelor internaţionale sau a altor acorduri internaţionale, precum şi a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestora;

2. proiectele legilor organice prevăzute în Constituţia României, republicată, care se referă la: frontierele ţării; dobândirea şi pierderea cetăţeniei române; simboluri naţionale; dreptul cetăţenilor Uniunii Europene de a alege şi de a fi aleşi în autorităţile publice locale; dreptul de proprietate privată; dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică; prelungirea mandatului Parlamentului;

Senatul, **ca primă Cameră sesizată,** are în competenţă spre dezbatere şi adoptare, proiectele de lege şi propunerile legislative în domeniile stabilite de art.75 din Constituţia României, republicată, după cum urmează:

1. proiectele de lege şi propunerile legislative de nivelul legilor ordinare;

2. proiectele legilor organice referitoare la teritoriu; cetăţenie; simbolurile naţionale ; egalitatea în drepturi; dreptul de proprietate privată .

Sunt, de asemenea de competenţa Senatului, legile ce privesc: sistemul electoral, organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente; organizarea, funcţionarea şi finanţarea partidelor politice; organizarea şi desfăşurarea referendumului; regimul stării de mobilizare parţială sau totală a forţelor armate şi al stării de război; regimul stării de asediu şi al stării de urgenţă; infracţiunile, pedepsele şi regimul executării acestora, acordarea amnistiei sau a graţierii colective; statutul funcţionarilor publici; regimul juridic general al proprietăţii şi al moştenirii; regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele, patronatele şi protecţia socială; statutul minorităţilor naţionale din România; regimul general al cultelor; Preşedintele României – prelungirea mandatului; proprietatea; Consiliul Economic şi Social.

Senatul ia în dezbatere şi adoptare, în calitate de **Cameră decizională**, proiectele de lege şi propunerile legislative adoptate de Camera Deputaţilor, la sesizarea acesteia, în domeniile stabilite la art.75 din Constituţia României, şi anume :

1. proiectele de lege şi propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaţionale şi a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate ori acorduri;

2. proiectele legilor organice care se referă la prevăzute la: organizarea şi funcţionarea serviciilor publice de radio şi televiziune şi controlul parlamentar al acestora; dreptul de asociere; dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, respectiv Contenciosul administrativ; apărarea ţării; organizarea şi funcţionarea Instituţiei Avocatul Poporului .

De asemenea, Senatul este **cameră decizională** în ceea ce priveşte legile care se referă la organizarea Guvernului şi a Consiliului Suprem de Apărare a Ţării; organizarea şi funcţionarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanţelor judecătoreşti, a Ministerului Public şi a Curţii de Conturi; organizarea generală a învăţământului; organizarea administraţiei publice locale, a teritoriului, precum şi regimul general privind autonomia locală, Consiliul Legislativ; Guvernul – rolul şi structura; Guvernul – incompatibilităţi; înfiinţarea de autorităţi administrative autonome; sistemul de apărare; administraţia publică locală – principii de bază; Prefectul; statutul judecătorilor; instanţele judecătoreşti; folosirea limbii materne şi a interpretului în justiţie; atribuţiile Consiliului Superior al Magistraturii; Curtea de Conturi; structura Curţii Constituţionale .

Constituţia României aduce importante precizări în legătură cu mecanismul relaţiilor dintre Camera de reflecţie şi Camera decizională. Astfel, art.75 din Constituţia revizuită dispune că prima Cameră sesizată se pronunţă în termen de 45 de zile. Pentru coduri şi alte legi de complexitate deosebită termenul este de 60 de zile. În cazul depăşirii acestor termene se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate.

După adoptare sau respingere de către prima Cameră sesizată, proiectul sau propunerea legislativă se trimite celeilalte Camere, care va decide definitiv.

În cazul în care prima Cameră sesizată ar adopta o prevedere care, potrivit prevederilor Constituţiei intră în competenţa sa decizională, prevederea va fi considerată definitiv adoptată dacă şi cea de-a doua Cameră este de acord. În caz contrar, numai pentru prevederea respectivă, legea se va întoarce la prima Cameră sesizată, care va decide definitiv în procedură de urgenţă.

În cadrul procedurii legislative o atenţie deosebită este acordată procedurii aprobării – sau respingerii – prin lege a ordonanţelor de Guvern. Trebuie menţionat că după reforma constituţională din anul 2003 – răspunzându-se unor critici formulate de specialişti dar şi de Uniunea Europeană – în Constituţia României a fost introdus un text care limitează sfera de emitere a ordonanţelor de urgenţă. Astfel, acestea nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale, nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică (art.115 alin.(6)).

Capitolul VI al manualului examinează **relaţiile dintre Parlament şi celelalte organe ale statului**, relevând importanţa, dimensiunile şi limitele controlului parlamentar.

În acest capitol se examinează în primul rând **relaţia dintre Parlament şi instituţia prezidenţială**, relevându-se în acest context modul în care funcţionează această relaţie, cu respectarea strictă a prevederilor constituţionale. Sunt analizate prevederile constituţionale şi regulamentare ce privesc suspendarea din funcţie a preşedintelui ţării, diferenţa între suspendarea şi punerea sub acuzare a preşedintelui, precum şi modalităţile procedurale ce vizează aplicarea prevederilor constituţionale.

Spre deosebire de statele totalitare, în toate constituţiile democratice există posibilitatea de a-l suspenda din funcţie pe şeful statului, procedură care cuprinde două aspecte distincte: 1) suspendarea din funcţie propriu zisă şi 2) trimiterea în judecată în faţa Curţii Supreme, Tribunalului Constituţional sau altei instanţe speciale prevăzută de către Constituţie. Pentru ca acuzarea adusă preşedintelui să fie dezbătută cu maximum de responsabilitate, evitându-se învinuirile neîntemeiate sau şicanele de orice fel, în toate cazurile se prevede necesitatea unui anumit număr de deputaţi sau membri ai Parlamentului care pot iniţia procedura de destituire (respectiv de punere sub acuzare), iar pe de altă parte o modalitate democratică de dezbatere a cazului, cu garanţiile cuvenite şi adoptarea măsurilor ce se impun. Din acest punct de vedere nu toate constituţiile la care ne-am referit fac o delimitare suficient de clară şi sub acest aspect Constituţia României conţine dispoziţii precise, ce se cuvin a fi semnalate, distingând foarte clar

problema punerii sub acuzare a preşedintelui, situaţie prevăzută de art.96 alin.3, de suspendarea din funcţie, la care se referă art.95.

În România, prevederile articolelor 66-69 din Regulamentul şedinţelor comune ale Camerei Deputaţilor şi Senatului dezvoltă şi precizează dispoziţiile articolului 95 din Constituţia României.

După cum precizează textele la care ne referim, propunerea de **suspendare din funcţie** a Preşedintelui României "în cazul săvârşirii de către acesta a unor fapte grave, prin care încalcă prevederile Constituţiei" poate fi făcută de cel puţin o treime din numărul deputaţilor şi senatorilor şi se depune concomitent la birourile permanente ale Camerelor Parlamentului.

Este de remarcat că potrivit prevederilor articolului 1 pct.13 din Regulamentul şedinţelor comune ale Camerei Deputaţilor şi Senatului, suspendarea din funcţie a Preşedintelui României (sau a persoanei care asigură interimatul în exercitarea acestei funcţii) "în cazul în care a săvârşit fapte grave, prin care se încalcă prevederile Constituţiei", urmează a fi dezbătută în cadrul unei şedinţe comune a celor două Camere.

Mecanismul relaţiei dintre Parlament şi Guvern este examinat sub multiple unghiuri, relevându-se rolul Parlamentului în desemnarea primului ministru, prevederile legate de votarea moţiunilor simple şi a moţiunilor de cenzură, responsabilitatea Guvernului şi controlul parlamentar.

În România, **practica moţiunilor simple şi a moţiunilor de cenzură** a fost destul de des folosită, ca o expresie a democraţiei parlamentare. Astfel, în actuala legislatură au fost introduse în perioada decembrie 2004-mai 2006, două moţiuni de cenzură şi 12 moţiuni simple (şapte la Camera Deputaţilor şi cinci la Senat), toate moţiunile fiind însă respinse.

Cu referire la **răspunderea ministerială**, un important act normativ ce se cuvine a fi semnalat este Legea nr.115 din 25 iunie 1999 privind responsabilitatea ministerială. Această lege înscrie la loc de frunte principiul că Guvernul, în întregul său, şi fiecare dintre membrii acestuia sunt obligaţi să îşi îndeplinească mandatul cu respectarea Constituţiei şi a legilor ţării, precum şi a programului de guvernare acceptat de Parlament.

Guvernul răspunde politic numai în faţa Parlamentului, ca urmare a votului de încredere acordat de către acesta cu prilejul investiturii.

Fiecare membru al Guvernului răspunde politic în mod solidar cu ceilalţi membri pentru activitatea Guvernului şi pentru actele acestuia. Răspunderea politică a Guvernului intervine ca urmare a retragerii încrederii acordate de Parlament prin adoptarea unei moţiuni de cenzură. În lege se precizează că atât Guvernul cât şi fiecare dintre membrii săi sunt obligaţi să răspundă la întrebările sau la interpelările formulate de deputaţi sau de senatori, în termen de cel mult 15 zile de la primirea lor.

Dispoziţiile legii mai aduc precizarea că pe lângă răspunderea politică, membrii Guvernului pot răspunde şi civil, contravenţional, disciplinar sau penal, după caz, potrivit dreptului comun din aceste materii, în măsura în care legea nu cuprinde dispoziţii derogatorii.

Controlul parlamentar este examinat sub multiple semnificaţii, relevându-se rolul său cu totul aparte pentru funcţionarea întregului sistem al organizării statale. În literatura de specialitate din România s-a arătat că prin controlul parlamentar se realizează un echilibru necesar între autorităţile statale, iar pe de altă parte între acestea şi societatea civilă, prin realizarea directă a supravegherii activităţii executive de către Parlament. Pe plan politic, controlul parlamentar reprezintă o constantă a procesului democratic, iar pe un plan social are rolul de a aduce la cunoştinţa opiniei publice informaţiile şi problemele cu caracter major care interesează societatea noastră în actuala etapă.

Capitolul VII este dedicat **diplomaţiei parlamentare** şi rolului său în promovarea intereselor şi imaginii României.

În cadrul acestui capitol sunt efectuate analize ce privesc rolul Parlamentului în legătură cu dezbaterea şi adoptarea unor legi privind ratificarea tratatelor internaţionale, misiunile pe probleme de politică externă, grupurile de prietenie, delegaţiile parlamentare, prezenţa parlamentarilor români la lucrările Parlamentului European şi rolul Uniunii Interparlamentare.

Manualul evidenţiază în acest capitol o serie de **asemănări şi deosebiri între diplomaţia oficială şi diplomaţia parlamentară**, subliniind posibilităţile foarte mari ce revin acestui tip de diplomaţie care completează, întregeşte şi consolidează o serie de idei şi aranjamente convenite la nivelul relaţiilor interstatale. Sunt înfăţişate pe larg o serie de contribuţii aduse de diplomaţia parlamentară românească în cadrul unor organisme internaţionale, precum şi al relaţiilor bilaterale. În mod deosebit sunt prezentate contribuţia diplomaţiei parlamentare româneşti la **aderarea României la NATO şi integrarea în Uniunea Europeană,** contribuţiile aduse în cadrul diverselor organisme şi forme de colaborare multilaterală pe plan parlamentar.

Capitolul VII este consacrat „**Dreptului parlamentar şi contenciosului de constituţionalitate".**

În acest capitol se examinează consecinţele şi garanţiile juridice ale supremaţiei constituţiei, evidenţiindu-se locul şi rolul Curţii Constituţionale în sistemul organelor de stat, structura Curţii Constituţionale, statutul judecătorilor, competenţa Curţii Constituţionale, controlul de constituţionalitate şi soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate.

Capitolul cuprinde **o analiză substanţială a practicii Curţii Constituţionale** cu privire la controlul Regulamentelor parlamentare.

În acest capitol se insistă în mod deosebit asupra importanţei reformei constituţionale din anul 2003, subliniindu-se că urmare acestei modificări **Parlamentul nu mai are posibilitatea să menţină cu o majoritate de două treimi textul unui proiect de lege care a fost declarat neconstituţional**.

Se mai arată că urmare modificării constituţionale din anul 2003, Curtea Constituţională a dobândit importante atribuţii şi în ceea ce priveşte soluţionarea litigiilor de natură juridică dintre instituţiile statului.

În legătură cu Regulamentele parlamentare se relevă faptul că acestea, chiar anterior reformei constituţionale, urmau să fie puse de acord cu opiniile Curţii Constituţionale în materie de regulamente, neacţionând acea prevedere pe care am menţionat-o, potrivit căreia Parlamentul avea posibilitatea să menţină cu o majoritate de două treimi o lege ce fusese declarată neconstituţională de către Curtea Constituţională.

În acest capitol sunt înfăţişate o serie de decizii ale Curţii Constituţionale a României în care au fost soluţionate probleme ce interesează direct sau indirect activitatea parlamentară.

Reproducem în continuare, în esenţă, principalele probleme ce au fost soluţionate prin deciziile la care ne-am referit.

Decizia nr.45 din 17 mai 1994 privind constituţionalitatea Regulamentului Camerei Deputaţilor.

În această decizie, care a fost pronunţată la sesizarea preşedintelui Camerei Deputaţilor, se precizează că prevederile Regulamentului Camerei Deputaţilor sunt constituţionale numai în măsura în care privesc organizarea internă şi funcţionarea Camerei Deputaţilor şi nu reglementează materii care, potrivit dispoziţiilor constituţionale, trebuie reglementate prin alte acte juridice.

Decizia nr.46 din 17 mai 1994 privind constituţionalitatea Regulamentului Senatului.

Această decizie, pronunţată la solicitarea preşedintelui Senatului, cuprinde şi ea o serie de precizări legate de Regulamentele parlamentare, dar şi în ce priveşte interdicţia trecerii senatorilor de la un grup parlamentar la altul, sau de a se afilia unui grup parlamentar, dacă au părăsit grupul din care făceau parte.

Decizia nr.63 din 2 aprilie 1997 referitoare la constituţionalitatea Hotărârii Senatului nr.11 din 13 martie 1997 pentru adoptarea excepţiei invocate de domnul senator Nistor Bădiceanu cu privire la imunitatea parlamentară a domnului senator Corneliu Vadim Tudor.

Această decizie a avut ca obiect sesizarea unui număr de 43 de senatori care au solicitat invalidarea ca neconstituţională a procedurii prin care s-a adoptat hotărârea Senatului nr.11 din 13 martie 1997 .

În decizie se arată că „ridicarea imunităţii priveşte exclusiv faptele în considerarea cărora s-a adoptat o asemenea măsură; odată cu încetarea mandatului încetează şi imunitatea a cărei protecţie o asigura; unui nou mandat îi corespunde o nouă imunitate, ceea ce ar presupune ridicarea ei potrivit dispoziţiilor regulamentare, nu constatarea ridicării imunităţii într-un mandat anterior" .

Decizia nr.142 din 24 martie 2004 privind constituţionalitatea unor prevederi din Regulamentul Senatului, republicat.

Prin această decizie s-a luat în discuţie problema dacă sesizarea Curţii Constituţionale în legătură cu unele aspecte de neconstituţionalitate ale Regulamentului Senatului poate fi făcută şi de un grup parlamentar a cărui organizare nu este recunoscută, sau numai de preşedintele unui grup parlamentar fără semnătura celorlalţi membri ai grupului.

Curtea a dat un raspuns negativ la aceste întrebări precizând că preşedintele unui grup parlamentar nu poate, prin reprezentare, să se substituie grupului parlamentar în relaţia cu instanţa de jurisdicţie constituţională, deoarece Constituţia nu cuprinde nici o dispoziţie referitoare la exercitarea atribuţiilor grupului parlamentar de către preşedintele acestuia.

Decizia nr.196 din 28 aprilie 2004.

În această decizie, Curtea a luat din nou în discuţie problema interdicţiei trecerii unor parlamentari de la un grup parlamentar la altul, în condiţiile modificărilor efectuate în Regulamentul Senatului.

Curtea a constatat că sunt neconstituţionale acele prevederi din Regulamentul Senatului care nu permit asocierea senatorilor în grupuri parlamentare pe alte criterii de interes general ca şi acele prevederi care interzic trecerea de la un grup parlamentar la altul, opresc afilierea la un alt grup parlamentar şi interzic constituirea unui grup parlamentar format din senatori independenţi.

Decizia nr.53 din 28 ianuarie 2005, asupra cererilor de soluţionare a conflictului juridic de natură constituţională dintre Preşedintele României şi Parlament, formulate de preşedintele Camerei Deputaţilor şi de preşedintele Senatului.

Această decizie a fost pronunţată de Curtea Constituţională în baza cererilor formulate de preşedintele Camerei Deputaţilor la 8 ianuarie 2005 şi preşedintele Senatului la 10 ianuarie 2005.

Conflictul juridic de natură constituţională între autorităţi publice – sa arătat în decizia Curţii - presupune acte sau acţiuni concrete prin care o autoritate sau mai multe îşi arogă puteri, atribuţii sau competenţe care, potrivit Constituţiei, aparţin altor autorităţi publice, ori omisiunea unor autorităţi publice, constând în declinarea competenţei sau în refuzul de a îndeplini anumite acte care intră în obligaţiile lor. Or, un asemenea conflict juridic de natură constituţională nu a fost creat prin declaraţiile examinate, care nu au produs nici un efect juridic.

Curtea a constatat că opiniile, judecăţile de valoare sau afirmaţiile titularului unui mandat de demnitate publică – aşa cum este Preşedintele României, autoritate publică unipersonală, ori cum este conducătorul unei autorităţi publice – referitoare la alte autorităţi publice, chiar critice fiind, nu declanşează blocaje instituţionale, dacă nu sunt urmate de acţiuni sau inacţiuni de natură să împiedice îndeplinirea atribuţiilor constituţionale ale acelor autorităţi publice.

Decizia nr.62 din 1 februarie 2005.

Prin această decizie, Curtea s-a pronunţat – cu majoritate de voturi –asupra unor prevederi din Regulamentul Camerei Deputaţilor legate de posibilitatea revocării preşedintelui acesteia. În esenţă s-a stabilit că revocarea unui membru al Biroului Permanent al Camerei

Deputaţilor – inclusiv a Preşedintelui – nu poate afecta configuraţia politică a Biroului permanent şi de aceea nu poate fi solicitată decât de grupul parlamentar care l-a propus.

Curtea constată că posibilitatea recunoscută oricărui grup parlamentar de a face o astfel de cerere contravine imperativelor şi exigenţelor prevederilor constituţionale ale art.64 alin.(2) coroborate cu cele ale alin.(5) al aceluiaşi articol, care stabilesc că "birourile permanente şi comisiile parlamentare se alcătuiesc potrivit configuraţiei politice a fiecărei Camere".

Decizia nr.601 din 14 noiembrie 2005.

Prin această decizie s-au luat din nou în discuţie, printre altele, unele probleme procedurale şi de conţinut în ceea ce priveşte instituţia Preşedintelui Senatului. În decizie s-a arătat că din textele constituţionale rezultă că preşedintele Senatului are un statut juridic distinct de statutul celorlalţi membri ai Biroului permanent. Spre deosebire de ceilalţi membri ai Biroului permanent, care sunt aleşi la începutul fiecărei sesiuni, preşedintele Senatului este ales la începutul legislaturii, pe toată durata mandatului acestei Camere.

Totodată, Curtea Constituţională a mai reţinut că reglementarea revocării preşedintelui Senatului nu poate contraveni principiului configuraţiei politice care, potrivit art.64 alin.(5) din Constituţie, stă la baza alcătuirii Biroului permanent. Votul acordat preşedintelui unei Camere este un vot politic care nu poate fi anulat decât în cazul în care grupul care l-a propus cere revocarea politică a acestuia sau, în cazul unei revocări ca sancţiune, când acest grup sau o altă componentă a Camerei solicită înlocuirea din funcţie a preşedintelui pentru săvârşirea unor fapte care atrag răspunderea sa juridică. Această înlocuire se poate face numai cu o persoană din acelaşi grup parlamentar, care nu-şi poate pierde dreptul la funcţia de preşedinte, dobândit în virtutea rezultatelor obţinute în alegeri, respectându-se principiul configuraţiei politice. Curtea Constituţională a mai constatat că dispoziţiile art.30 alin.(2) din Regulamentul Senatului, în conformitate cu care revocarea din funcţia de preşedinte al Senatului poate fi propusă şi de jumătate plus unu din numărul total al senatorilor, sunt neconstituţionale .

Decizia nr.602 din 14 noiembrie 2005 a luat în discuţie o serie de probleme similare cu cele enunţate în decizia nr.601/2005, cu menţiunea că ele se referă la preşedintele Camerei Deputaţilor.

În mod similar, în decizie se arată că din textele constituţionale rezultă că preşedintele Camerei Deputaţilor are un statut juridic distinct de statutul celorlalţi membri ai Biroului permanent. Statutul preşedintelui Camerei Deputaţilor, distinct de statutul celorlalţi membri ai Biroului permanent, implică un plus de exigenţă în reglementarea revocării acestuia înainte de expirarea mandatului. Curtea Constituţională a reţinut de aceea că orice reglementare care ar face posibilă revocarea preşedintelui Camerei Deputaţilor ori de câte ori s-ar realiza majoritatea de voturi suficientă adoptării unei asemenea măsuri ar fi de natură să creeze o instabilitate instituţională perpetuă, contrară voinţei electoratului care a definit configuraţia politică a Camerelor Parlamentului .

Decizia nr. 148 din 21/02/2007 asupra sesizării privind neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 157 alin. (2) din Regulamentul Senatului Curtea a reţinut că Guvernul se află în raporturi constituţionale cu Parlamentul şi cu cele două Camere ale acestuia.

Din aceste reglementări constituţionale rezultă obligaţia Guvernului şi a celorlalte organe ale administraţiei publice ca, în cadrul controlului parlamentar, să prezinte informaţiile şi documentele cerute de Camera Deputaţilor, de Senat sau de comisiile parlamentare, prin intermediul preşedinţilor acestora. De asemenea, este prevăzută obligaţia Guvernului şi a fiecăruia dintre membrii săi de a răspunde la întrebările sau la interpelările formulate de deputaţi sau de senatori, în condiţiile prevăzute de regulamentele celor două Camere ale Parlamentului. Prin moţiunea simplă s-a pus la dispoziţia parlamentarilor un instrument mai eficient de realizare a funcţiei de control a Parlamentului asupra Guvernului, dar adoptarea unei moţiuni simple nu are ca efect juridic direct revocarea unui membru al acestuia. Moţiunea simplă are

însă efecte în plan politic, marcând o victorie a forţelor politice care au iniţiat-o şi susţinut-o, cu un ecou corespunzător în opinia publică. Aşadar, lipsa unui asemenea efect juridic a moţiunii simple nu atrage consecinţa anihilării efectelor sale politice, deoarece, în situaţia în care executivul ignoră moţiunea simplă, cele două Camere ale Parlamentului au posibilitatea să recurgă, dacă se impune, la moţiunea de cenzură.

Considerentele expuse mai sus nu duc la concluzia că moţiunea simplă nu ar avea nici un fel de efecte juridice şi că nu ar avea caracter obligatoriu. Este incontestabil că moţiunea simplă nu produce efecte juridice ipso iure, ci efecte juridice ipso facto. Printr-o asemenea moţiune, Camera care o adoptă îşi exprimă poziţia asupra unor probleme importante ale politicii interne şi externe şi poate să constate deficienţe în diverse domenii ale activităţii Guvernului, a organelor administraţiei publice, a conducătorilor ori a membrilor acestora. Guvernul şi organele administraţiei publice sunt obligate să ţină seama de conţinutul moţiunii şi să acţioneze în sensul poziţiei exprimate de Cameră, în vederea remedierii deficienţelor semnalate. Caracterul obligatoriu nu înseamnă însă că Guvernul sau vreun alt organ al administraţiei publice ar fi obligat să execute dispoziţii cuprinse în moţiune cu privire la luarea unor măsuri cu caracter organizatoric, cum sunt numirea şi eliberarea din funcţie, care prin Constituţie sau prin alte legi sunt date în competenţa lor exclusivă.

Prin Decizia nr. 148 din 21/02/2007 asupra sesizării privind neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 157 alin. (2) din Regulamentul Senatului Curtea Constituţională susţine că în mod constanta statuat în jurisprudenţa sa că regulamentele Camerelor Parlamentului, fiind aprobate prin hotărâri care reglementează organizarea internă, proprie Camerei respective, nu pot stabili drepturi şi obligaţii decât pentru parlamentari, precum şi pentru autorităţile, demnitarii şi funcţionarii publici, în funcţie de raporturile constituţionale pe care le au cu Camera.

Din reglementările constituţionale rezultă obligaţia Guvernului şi a celorlalte organe ale administraţiei publice ca, în cadrul controlului parlamentar, să prezinte informaţiile şi documentele cerute de Camera Deputaţilor, de Senat sau de comisiile parlamentare, prin intermediul preşedinţilor acestora. De asemenea, este prevăzută obligaţia Guvernului şi a fiecăruia dintre membrii săi de a răspunde la întrebările sau la interpelările formulate de deputaţi sau de senatori, în condiţiile prevăzute de regulamentele celor două Camere ale Parlamentului. Regulamentele parlamentare pot să prevadă condiţiile în care trebuie să fie date răspunsurile, însă nu pot să stabilească şi obligaţia Guvernului sau a membrilor săi de a lua anumite măsuri concrete, considerate de parlamentari ca fiind necesare.

Capitolul IX se referă la **Parlamentul European şi parlamentele naţionale.**

În cadrul acestui capitol este analizată poziţia Parlamentului European în sistemul organismelor comunitare, competenţa şi atribuţiile Parlamentului European, relaţia dintre Parlamentul European şi parlamentele naţionale, importanţa şi rolul principiului subsidiarităţii, ultima parte a capitolului fiind consacrată Tratatului Constituţional European şi problematicii raporturilor dintre parlamentele naţionale şi Parlamentul European.

Se subliniază ideea că deşi dispune de importante atribuţii, Parlamentul European nu îndeplineşte aceleaşi funcţii pe care le au parlamentele naţionale. În sistemul comunitar **funcţia legislativă** este îndeplinită, în principal, de către Consiliu, iar Parlamentul European îndeplineşte atribuţii de co-decizie numai în anumite situaţii, în prezent, desigur, mult mai numeroase decât în trecut. Potrivit concepţiei admise în doctrina de specialitate, Parlamentul European reprezintă popoarele Uniunii Europene, în timp ce Consiliul este organ guvernamental; Comisia este organ supranaţional, iar Curtea de Justiţie simbolizează preeminenţa ideilor statului de drept.

Încercarea de a găsi anumite similitudini între **teoria separaţiei puterilor**, preconizată de doctrina clasică de drept constituţional, şi funcţiile Parlamentului European este totuşi hazardată, pentru că funcţia de legiferare în cadrul parlamentelor naţionale este exercitată în

primul rând de Parlament, şi numai în mod excepţional de puterea executivă, pe calea delegării legislative sau a ordonanţelor de urgenţă. În cazul Parlamentului European situaţia este exact inversă, deoarece de regulă competenţa legislativă aparţine Consiliului Miniştrilor şi numai în mod cu totul excepţional Parlamentului, în cadrul procedurii de co-decizie.

Procesul legislativ comunitar prezintă o serie de trăsături specifice care îl diferenţiază în mod fundamental de procesul de adoptare a legilor la nivelul parlamentelor naţionale.

Sistemul normativ comunitar cuprinde două mari nivele. Nivelul cel mai de sus îl constituie „**dreptul originar**”, tratatele comunitare, adoptate pe baza unor negocieri interstatale care sunt supuse ratificării de către parlamentele naţionale, iar în unele cazuri referendumului popular.

La al doilea nivel se situează „**dreptul derivat**”, prin aceasta înţelegându-se actele emise chiar de către organismele comunitare, respectiv Comisia, Consiliul de Miniştri, Parlamentul European etc. Aceste acte devin obligatorii pe teritoriul tuturor statelor membre, fiind de aplicaţiune generală. Fără îndoială că există şi anumite diferenţieri între actele comunitare pe care le-am menţionat, unele fiind obligatorii numai în ceea ce priveşte efectele lor (directivele), altele se adresează direct unor persoane sau instituţii etc. (deciziile), dar esenţialul este acela că organele comunitare create prin tratate dobândesc la rândul lor calitatea de a adopta şi emite acte normative, ceea ce în sistemul intern guvernele nu pot face decât în mod excepţional. Prin aceasta, sistemul comunitar se deosebeşte structural de modul în care sistemele naţionale procedează în ce priveşte adoptarea actelor normative, intrarea lor în vigoare, modul în care se produce abrogarea lor etc. Sistemul legislativ comunitar prezintă deci o mare originalitate prin aceea că el nu este structurat pe aceiaşi parametri ca sistemele naţionale, ci porneşte de la determinarea unor competenţe la nivelul întregii Uniuni Europene, la nivelul întregului sistem instituţional comunitar.

Originalitatea construcţiei comunitare constă în aceea că, marcându-şi cu hotărâre superioritatea faţă de sistemele de drept naţionale, Comunitatea Europeană nu a înţeles nici un moment să se substituie suveranităţii şi dreptului de decizie al statelor membre. Principiul subsidiarităţii a rămas – şi rămâne – o regulă de bază a construcţiei comunitare, afirmând ideea că este necesară şi de dorit o intervenţie a Comunităţii numai în acele domenii în care statele, individual, nu dispun de posibilităţile şi de mijloacele de a duce singure la bun sfârşit angajamentele comunitare.

Definind relaţia dintre ordinea juridică comunitară şi sistemele naţionale de drept, Curtea Europeană de Justiţie de la Luxemburg, prin decizii celebre, cum a fost cazul Van Gend şi Loos sau Costa vs./Enel, a proclamat în mod neechivoc superioritatea dreptului comunitar faţă de legislaţiile naţionale, dar şi aplicarea sa directă în ordinea internă a statelor membre.

Date fiind originalitatea şi elementele cu totul specifice ce caracterizează dreptul comunitar, parlamentelor naţionale le revine un rol dintre cele mai importante în integrarea sistemelor juridice şi a constituţiilor diverselor ţări în ordinea juridică europeană, asigurând sincronizarea şi compatibilitatea normelor constituţionale interne cu principiile şi normele de bază ale Uniunii Europene.

În capitol se acordă în acest context o însemnătate cu totul aparte **principiului subsidiarităţii**.

Potrivit tratatelor comunitare, subsidiaritatea, ca principiu în domeniul competenţelor Uniunii Europene, înseamnă că aceasta nu poate interveni în domeniile care nu ţin de competenţa sa exclusivă, decât în măsura în care obiectivele avute în vedere nu pot fi realizate în mod corespunzător de către statele membre, acestea putând fi mai bine îndeplinite la nivel comunitar

Pentru înţelegerea semnificaţiei corecte a principiului subsidiarităţii o însemnătate aparte o prezintă **Protocolul cu privire la aplicarea principiilor subsidiarităţii şi proporţionalităţii,adoptat la Conferinţa de la Lisabona.**

Însuşindu-şi ideile enunţate în dezbaterile Convenţiei, Protocolul precizează că înainte de a propune un act legislativ, Comisia va proceda la consultări largi care vor ţine seama – dacă este cazul – de dimensiunea regională şi locală a problemelor avute în vedere. Propunerile

Comisiei vor fi transmise parlamentelor naţionale ca şi legislatorilor Uniunii Europene. Comisia va motiva propunerile sale cu privire la principiul subsidiarităţii şi proporţionalităţii. Orice propunere legislativă va trebui să fie însoţită de o fişă care să conţină elementele circumstanţiale de natură să permită o apreciere cu privire la respectul principiul subsidiarităţii şi proporţionalităţii. Aşa cum s-a arătat mai sus, într-un interval de opt săptămâni de la data transmiterii propunerii legislative parlamentele naţionale ale oricărui stat pot transmite avizul motivat în care să specifice dacă consideră că propunerea legislativă în cauză nu este conformă cu principiul subsidiarităţii.

Parlamentul European, Consiliul şi Comisia vor ţine întotdeauna seama de avizele motivate care le sunt adresate de parlamentele naţionale sau chiar de către una din Camerele acestora, dacă parlamentele respective sunt bicamerale. În situaţii întemeiate se va proceda la o reexaminare a propunerilor în cauză. Osebit de această modalitate, există şi posibilitatea folosirii unei plângeri adresate Curţii de Justiţie a Uniunii Europene, introdusă de către statele membre sau transmisă de către acestea în numele Parlamentului naţional al unui stat membru sau al unei Camere a acestui Parlament.

Jurisprudenţa Curţii Constituţionale a României a adus, în special în ultimii ani, numeroase elemente de noutate, de natură a se asigura edificarea cadrului juridic necesar integrării României în Uniunea Europeană şi mai ales al precizării raporturilor dintre „suveranitate” şi „integrare”.

În rândul deciziilor emise de Curtea Constituţională trebuie menţionată, în mod special, **Decizia nr.148 din 16 aprilie 2003, privind constituţionalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituţiei României** .

Această importantă decizie cuprinde interesante elemente de analiză teoretică referitoare la suveranitate şi integrarea României în Uniunea Europenă. Astfel, în decizie se arată: "Cu referire la problema transferării unor atribuţii ale României către instituţiile comunitare, Curtea Constituţională reţine că textul art.145[1] (devenit după adoptarea Constituţiei art.148) are în vedere exercitarea suverană a voinţei statului român de a adera la tratatele constitutive ale Uniunii Europene, printr-o lege a cărei adoptare este condiţionată de o majoritate calificată de două treimi. Actul de aderare are o dublă consecinţă, anume, pe de o parte, transferarea unor atribuţii către instituţiile comunitare, iar pe de altă parte, exercitarea în comun, cu celelalte state membre, a competenţelor prevăzute în aceste tratate. Referitor la prima consecinţă, Curtea reţine că, prin simpla apartenenţă a unui stat la un tratat internaţional, acesta îşi diminuează competenţele în limitele stabilite de reglementarea internaţională. Din acest prim punct de vedere, apartenenţa României la Organizaţia Naţiunilor Unite, la Consiliul Europei, la Organizaţia Statelor Comunităţii Europene, la Acordul Central European de Comerţ Liber etc. sau calitatea României de parte la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale ori la alte tratate internaţionale, are semnificaţia unei restrângeri a competenţelor autorităţii statale, o relativizare a suveranităţii naţionale. Însă, această consecinţă se impune a fi corelată cu cea de a doua consecinţă, cea a integrării României în Uniunea Europeană. Cu privire la acest aspect, Curtea Constituţională reţine că actul de integrare are şi semnificaţia partajării exerciţiului acestor atribute suverane cu celelalte state componente ale organismului internaţional. Prin urmare, Curtea Constituţională constată că prin actele de transfer al unor atribuţii către structurile Uniunii Europene, acestea nu dobândesc, prin înzestrare, o "supracompetenţă", o suveranitate proprie. În realitate, statele membre ale Uniunii Europene au decis să exercite în comun anumite atribuţii care, în mod tradiţional, ţin de domeniul suveranităţii naţionale. Este evident că, în actuala eră a globalizării problematicii omenirii, a evoluţiilor interstatale şi a comunicării inter-individuale la scară planetară, conceptul de suveranitate naţională nu mai poate fi conceput ca absolut şi indivizibil, fără riscul unei izolări inacceptabile".

Capitolul se încheie cu o analiză a principalelor elemente de noutate aduse de Tratatul de la Lisabona, relevând contribuţia acestuia la afirmarea, în perspectivă, a Parlamentului European în sistemul instituţiilor comunitare.

- Synthèse -

L'affirmation de la vie démocratique parlementaire en Roumanie a stimulé l'élaboration des travaux de spécialité dédiés au droit parlementaire. Ayant comme point de départ le remarquable travail classique, élaboré par Pierre Avril et Jean Gicquel, les chercheurs roumains ont élaboré les dernières années des études et des travaux, y inclus des monographies, sur ce sujet.

L'intérêt montré au Parlement, au rôle qu'il accomplit en société, aux moyens par lesquels il contribue à l'élaboration des lois et à l'édification d'un ordre de droit authentique est tout à fait logique et légitime, si nous avons en vue le fait qu'aujourd'hui, dans le monde, le respect pour la démocratie représentative peut être considéré comme une réalité.

Constituées plusieurs siècles auparavant, n'ayant pas certainement les formes si élaborées que la vie parlementaire connait aujourd'hui, les Assemblées représentatives – plus ou moins élargies – ont promue l'idée de la démocratie, ont limité les tendances totalitaires, ont contribué à la formation d'une conscience nationale qui a évolué en même temps que les idées sur les droits de l'homme et des peuples, avec la nécessité de fonder les rapports politiques sur des vrais principes d'égalité et représentativité.

Le grand principe de la séparation des pouvoirs a démontré la force et le pouvoir du Parlement, son rôle essentiel dans les sociétés démocratiques, l'importance de respecter ses prérogatives dans les conditions d'une harmonieuse collaboration avec tous les autres pouvoirs de l'Etat. L'illustre penseur Jean Jacques Rousseau écrivait, à juste raison, que: „Le principe de la vie politique réside dans l'autorité souveraine. Le pouvoir législatif est le coeur de l'Etat; le pouvoir exécutif est le cerveau qui met tous les parties en marche … Ce n'est pas par les lois que l'Etat dure, mais par son pouvoir législatif ".

Le respect de l'égalité des pouvoirs de l'Etat nous mène à constater que, en vue des tâches particulières qui lui revient, le pouvoir législatif jouit de certaines possibilités d'affirmation, qui lui sont propres et qui le situe à la tête des autres institutions de l'Etat.

Un théoricien bien connu du droit constitutionnel roumain, le professeur I.V.Gruia, constatait, dans son cours de Droit constitutionnel, enseigné à la Faculté de Droit de Bucarest, l'année universitaire 1941-1942, que: "Du point de vue juridique, le pouvoir législatif a priorité sur les autres pouvoirs, et il détient la plénitude des attributions, à l'exception des attributions assignées, d'une manière formelle, aux autres pouvoirs".

Ce n'est pas par hasard que tous les cours et manuels universitaires de Droit constitutionnel – roumains et étrangers - – attachent une importance tout à fait particulière à l'institution du Parlement. Méticuleusement et assidûment, les plus anciens et les plus récents travaux de Droit Constitutionnel cherchent à déceler les multiples valences de cette institution, son rôle actuel et de perspective. Ils interprètent, d'une manière autorisée, les dispositions qui intéressent la vie parlementaire, l'activité des corps législatifs, la manière dont ils agissent pour accomplir leurs tâches conformément aux constitutions et leurs propres règlements de fonctionnement.

L'idée de **Droit parlementaire**, lancée pour la première fois par le grand homme politique américain Thomas Jefferson, est devenue depuis longtemps une réalité, même si elle n'a pas atteint encore le niveau d'une configuration d'une branche distincte de droit, en restant encore un chapitre – bien que l'un des plus importants, certainement – du Droit constitutionnel.

Les auteurs de ce Cours de droit parlementaire se sont proposés de montrer, dans une vision unitaire et compréhensive, une multitude d'aspects qu'ils ont considérés essentiels pour ce sujet. En s'appuyant sur la littérature antérieure mais aussi sur leur propre expérience, ils ont essayé de présenter – d'une manière personnelle – les problèmes les plus importants qui doivent être connus par les spécialistes et par le public aussi, au sujet de l'activité parlementaire.

L'ouvrage **„Droit parlementaire**" – un manuel destiné en premier lieu aux étudiants, masterands et doctorants – comprend neuf chapitres, ainsi: le Parlement – organe représentatif suprême, expression de la souveraineté nationale; Concepts de base et principes de droit parlementaire; le Mandat parlementaire; le Droit parlementaire institutionnel; le Droit procédural parlementaire; les Relations entre le Parlement et les autres organes de l'Etat; le

Contrôle parlementaire; la Diplomatie parlementaire et son rôle dans la promotion des intérêts et de l'image de Roumanie; le Droit parlementaire et le contentieux de constitutionalité; le Parlement Européen et les Parlements nationaux.

Le premier chapitre, intitulé „ **le Parlement – l'organe représentatif suprême, expression de la souveraineté nationale",** examine les origines du système parlementaire, la position du parlement dans le système de la séparation des pouvoirs; le parlement et la démocratie politique; les origines du système parlementaire roumain, ainsi que les fonctions du Parlement dans l'Etat de droit.

Un élément important, qui est analysé dans cet ouvrage, est que, après la modification constitutionnelle de 2003, le texte de l'article 1 alinéa (4) de la Constitution de Roumanie a le contenu suivant: **"L'Etat s'organise conformément au principe de la séparation et l'équilibre des pouvoirs - législatif, exécutif şi juridique – dans le cadre de la démocratie constitutionnelle".**

Dans ce chapitre, on montre que les régimes totalitaires de toutes nuances ont critiqué le principe de la séparation des pouvoirs, en soutenant que le pouvoir serait "unique" et qu'il appartiendrait au peuple et, par conséquence, il ne pourrait pas être divisé. En réalité, néanmoins, par l'omission volontaire du principe de la séparation des pouvoirs et par son élimination des constitutions des anciens Etats socialistes, on a favorisé la concentration du pouvoir dans les mains de certaines personnes et la négation pratique de tout mécanisme de direction collective. Le principe de „l'unicité" du pouvoir a nettoyé non seulement la voie aux dictatures, mais aussi il a pratiquement subordonné l'entier système de l'organisation politique à la domination d'un seul parti, circonstance qui a eu comme effet la liquidation de l'opposition politique, la négation du principe du pluralisme et finalement l'écart des grands principes démocratiques de droit constitutionnel, validés par une entière expérience historique. Le retour à la démocratie dans les pays de l'Europe de l'Est a imposé de plus en plus „la réhabilitation" du principe de la séparation des pouvoirs, la reconnaissance de son utilité comme principe fondamental de l'organisation politique et droit constitutionnel et, en même temps, comme prémisse d'établir l'entière vie sociale sur des principes humanistes et démocratiques.

Dans le cadre de la séparation des pouvoirs, les parlements occupent un rôle très important, qui s'est accentué et diversifié au cours des années, au fur et à mesure de l'évolution des sociétés démocratiques

A partir des premières assemblées consultatives, „les états", convoqués par les monarques pour établir le payement des impôts, jusqu'aux grands parlements modernes, dont les débats et décisions attirent l'intérêt du monde entier, l'institution parlementaire a connu une histoire assez longue. Il y a eu, sûrement, des „parlements" soumis, qui ont devenu de vraies annexes du pouvoir exécutif, mais aussi des parlements révolutionnaires, qui ont mis à l'index les rois ou ont forcé l'adoption des documents programmatiques, comme la Déclaration des droits de l'homme et du citoyen.

En évoluant d'une manière naturelle, avec les transformations survenues dans la vie politique, les **fonctions des parlements** se sont développées et diversifiées. L'importance politique du Parlement, de représentant de la souveraineté du peuple, s'est imposée avec la plus grande vigueur, parce que les parlements décident, en réalité, sur le futur des gouvernements, sur l'utilité de certaines mesures politiques, en posant des questions, souvent incommodes, à l'Exécutif, sans parler du fait que, dans certains systèmes (les régimes parlementaires) les parlements peuvent désigner et démettre le chef même de l'Etat.

La force du système parlementaire réside, quand même, dans le principe de la souveraineté nationale, dans l'idée que le parlement représente le peuple même, et les parlementaires sont ses délégués, qui ne peuvent pas déléguer, en aucun cas, leurs prérogatives aux fonctionnaires d'état Le principe connu de droit romain "**delegata potestas non delegatur**" s'oppose au transfert des prérogatives parlementaires aux autres institutions élues ou nommées. Le principe de "l'autonomie du parlement" garantit au forum législatif la plénitude d'action et de décision dans tous les domaines, le Parlement étant, en même temps, le seul organisme en mesure de demander compte à ses membres. Le pouvoir exceptionnel qui revient aux parlements et la qualité tout à fait particulière de ceux qui en font partie ont déterminé l'élaboration des statuts, d'un régime propre d'immunités et inviolabilités, appelé justement à garantir l'exercice du mandat parlementaire, qui est devenu, au cours du temps, de plus en plus un mandat

représentatif, le parlement étant non pas une „petite partie" de la souveraineté de la nation, mais la souveraineté même, d'où le fondement des droits et prérogatives des parlementaires, l'indépendance qu'ils jouissent pour pouvoir accomplir leur mandat dans les conditions optimales.

L'apparition du système parlementaire en Roumanie est liée directement aux réverbérations puissantes que les principes de la Révolution Française ont exercées et à la propagation de plus en plus forte de l'idée que l'état ne peut pas être confondu avec la clique des boyards.

En Valachie, Tudor Vladimirescu mettait face à face, dans ses proclamations, „le peuple" et une minorité privilégiée, tandis que Alexandru Ipsilanti proposait, dans un manifeste daté le 19 avril 1821, la séparation des pouvoirs législatifs et exécutif et la convocation d'une Assemblée des députés de tous les rangs. Un projet des reformes de la fin du 1821, élaboré aussi en Valachie proposait l'établissement „d'un conseil du peuple" pour délibérer sur tous les problèmes d'intérêt national.

En 1822, en Moldavie, on a élaboré le bien connu projet de constitution des Carbonnards, qui suggérait, parmi d'autres, l'établissement d'un conseil des états, composé des évêques, boyards et aussi un boyard désigné par l'assemblée des boyards de chaque contrée. Ce document était conçu de manière à donner le pouvoir législatif au souverain et au conseil des états. C'est bien connu le fait que le Projet des Carbonnards a été – et il est même de nous jours – très bien apprécié par les penseurs roumains. Ainsi, A.D.Xenopol considérait qu'il était "la première personnification d'une pensée constitutionnelle dans les Pays Roumains" et "la première manifestation politique d'une pensée libérale".

Nicolae Iorga considère, à son tour, que les idées contenues dans la Constitution des Carbonnards ont contribué à "notre régénération nationale". Dumitru Barnoschi émet une opinion positive à l'égard de cet important document: "les origines de la vie d'état moderne démocratique se cristallise chez nous dans la Constitution moldave du 13 septembre 1822".

Bien que "**le Mémorandum des Carbonnards**" fût supprimé à cause de l'opposition d'une partie des grands boyards, il contient une série d'idées valeureuses qui ont marqué, indubitablement, le développement constitutionnel de l'état roumain. Ainsi, par exemple, if faut remarquer qu'il reconnaissait le statut d'indépendance de la Moldavie, qui ainsi regagnait ainsi le même statut du temps de Bogdan Voda. L'établissement du Conseil des Etats (assemblée représentative) qui réunissaient aussi les boyards de rang inférieur, jusqu'alors éloignés des fonctions importantes. Le projet prévoyait aussi la garantie du droit de la propriété et le principe de l'expropriation pour cause d'utilité publique. En même temps, on trouvait des normes semblables aux celles inclues dans la Déclaration française des droits sur la liberté de la personne, la liberté religieuse était garantie, ainsi que l'égalité d'accéder dans des fonctions publiques, en prévoyant que les fonctions publiques devraient être occupées "selon le mérite des bonnes actions et selon la puissance de la diligence de chaque personne pour l'emploi qui lui est assigné". Ayant une conception novatrice, "la Constitution des Carbonnards" envisageait la limitation des pouvoirs du souverain, et le droit de conduire effectivement le pays était assigné au Conseil des états, l'organe représentatif

En Moldavie, un représentant de marque des boyards, Dimitrie Sturza, préconisait la création d'une Chambre inférieure, "un divan bas", qui devrait "personnifier l'icône d'un peuple libre". Dans sa vision, chaque village devrait choisir un délégué, et ceux ci assemblés à la résidence de la contrée devraient désigner trois délégués qui, rassemblés avec les autres délégués des contrées dans les départements allaient désigner trois députés qui „pouvaient être des boyards ou non". La signification particulière de ce document réside dans le fait qu'on donnait pour la première fois le droit de vote aux paysans, „La chambre basse" ayant le droit de discuter et voter le budget, „ainsi comme il est d'usage en Engleterre, pays libre, digne d'en prendre paradigme."

Les adeptes de Gheorghe Lazăr et Tudor Vladimirescu, dans des manifestes élaborés en 1822, proposaient que "la voie du plus petit soit écoutée ainsi que la voie du plus grand". Dans ce contexte, de l'assertion de plus en plus puissante sur le plan interne des idées libérales et progressistes, le Traité d'Adrianopolis, de 1829, a donné la possibilité de cristalliser les idées conçues par de nombreux penseurs dans des documents juridiques obligatoires pour l'organisation d'Etat

Pour l'élaboration des deux Règlements organiques (celui de la Moldavie et celui de la Valachie, respectivement) ont été constitué des comités formés par des représentants des boyards, quatre pour chacun des deux principautés. Les comités ont abouti a élaborer les deux Règlements, qui représentent plutôt une sorte de cadre constitutionnel et administratif, qui contiennent – au delà des normes d'organisation des pouvoirs d'état – aussi des règles de droit administratif, financière et même des dispositions de droit civil et de procédure civile.

Les Règlements organiques, adoptés en 1831 en Valachie et en 1832 en Moldavie à la suite des dispositions du Traité d'Adrianopolis, ont consacré une puissante influence de la Russie dans les Principautés Roumains. Malgré toutes les critiques menées contre ce document, on ne peut pas ignorer le fait qu'il a consacré pour la première fois le principe de la séparation des pouvoirs et a favorisé le développement des relations économiques nouvelles. En fait, il a remplacé l'arbitraire du pouvoir des souverains et a introduit des normes et institutions modernes d'organiser l'état De ce point de vue, il faut souligner que Nicolae Balcescu montrait dans ces ouvrages que: "...Malgré ses fautes le Règlement consacrait certains principes utiles et représentait un instrument de progrès. Il reconnaissait de jure le principe de la liberté commerciale, séparait les pouvoirs juridiques, administratifs et législatifs et introduisait le régime parlementaire".

En ce qui concerne les dispositions constitutionnelles, on doit souligner aussi le fait que, sauf la consécration de la séparation des pouvoirs, **l'Assemblée des Etats**, élue pour un mandat de cinq ans, avaient des attributions importantes, pour l'adoption du budget et l'établissement des impôts. En plus, elle avait des attributions qui ont été assumées par l'Exécutif, par exemple l'affermage des mines de sel, des douanes et des domaines de l'état Elle devait veiller à maintenir dans un bon état les domaines publiques, et aussi au développement de l'agriculture et du commerce, en exerçant aussi un certain contrôle sur les écoles, l'administration des biens religieux, cantines, prisons, les établissements charitables et même la police. Elle pouvant notifier le souverain sur les abus et fautes de l'administration, même si les ministres les avaient commis, mais elle n'avait pas le droit d'initiative législative, toutes les lois étant transmises à l Assemblée par le souverain, accompagnées par un message de sa part, contresignées par un secrétaire d'état. Apres avoir été examinées par les commissions, une décision était adoptée avec une majorité absolue, qui était communiquée au souverain par une lettre officielle signée par tous ceux qui avaient voté. Seulement le souverain pouvait proposer des amendements ou une nouvelle délibération. Il pouvait aussi refuser de sanctionner une loi, sans être obligé de motiver cette décision; il pouvait même dissoudre l'Assemblée, mais cette mesure pouvait être adoptée seulement avec le consentement de la Haute Porte.

L'année révolutionnaire 1848 a stimulé les actions pour la démocratisation politique et l'accomplissement des reformes démocratiques. En Moldavie, "Les doléances du parti national", un document initié par Mihail Kogălniceanu, proposait un véritable programme de règlementations démocratiques, parmi lesquelles il faut mentionner l'élimination des rangs et privilèges personnels ou par naissance, l'égalité de tous au sujet des impôts, l'abolissement de l'esclavage, la distribution des terres aux paysans, l'égalité des droits civiles et politiques, l'assemblée représentative composée de tous les états de la société, la responsabilité des ministres et de tous le fonctionnaires publiques, la liberté de l'individu et du domicile, l'instruction gratuite de tous les roumains, l'abolissement de la peine à mort et du châtiment corporel, la non-ingérence des souverains dans l'activité des tribunaux.

En Valachie, où les actions révolutionnaires ont eu un caractère plus accentué, on a adopté le 9/21 juin 1848, "la Proclamation d'Islaz", qui a été acceptée le 11/23 juin 1848 par le souverain Gheorghe Bibescu, sous la pression des masses. A la différence „Des doléances du parti national", la Proclamation d'Izlaz a eu non seulement la forme mais aussi la valeur d'un acte constitutionnel, ce qui fait qu'elle se situe au premier rang des actes révolutionnaires de 1848.

En ce qui concerne les dispositions de la **Proclamation d'Izlaz,** il faut signaler l'indépendance administrative et législative, la séparation des pouvoirs, l'égalité des droits politiques, l'élection d'un prince régnant responsable, pour un terme de 5 ans et choisi par tous les états de la société, la réduction de la liste civile du prince régnant, l'émancipation des serfs, la libération des tziganes, l'instruction égale, l'établissement des prisons, la création de la garde nationale. Parmi toutes ces dispositions, celles mentionnées sous le point 13 de la Proclamation

sont tout à fait méritoires, parce qu'elles prévoyaient l émancipation des serfs „par dédommagement", un aspect qui a suscité, à cette époque là, des grands débats parmi les dirigeants de la révolution.

En Transylvanie, s'imposait avec une vigueur remarquable "**la Motion de Blaj**", adoptée par l'assemblée populaire de Blaj le 4/16 mai 1848. Cet important document, expression d'un vibrant patriotisme, préconisait la reconnaissance des droits des Roumains en tant que nation, les libertés démocratiques modernes, en concordance avec les demandes de son époque. D'autres idées contenues dans la Motion de Blaj faisaient référence à l'égalité en droits et bénéfices de l'église roumaine avec les autres églises de Transylvanie, la liberté industrielle et commerciale, l'abolition de la censure et la liberté de l'impression, l'assurance de la liberté personnelle et de la liberté de l'assemblée, l'établissement des tribunaux aux jurés, la création de la garde nationale, l'établissement des écoles roumaines dans tous les villages et toutes les villes, des gymnasiums, des instituts militaires et techniques et des séminaires ecclésiastiques, ainsi qu'une université roumaine fondée par l'état, l'accomplissement en commun des tâches publiques et l'annulation des privilèges

Les évolutions constitutionnelles suivantes sont étroitement liées à la **Convention de Paris**, signée par les pouvoirs occidentaux avec la Porte Ottomane le 30 mars 1856, après la guerre de Crime. Ce document obligeait la Prote Ottomane de continuer à accorder „une administration indépendante et nationale, ainsi que la liberté entière de culte, législation, commerce et navigation" aux Pays Roumains. Une commission spéciale était en train de venir à Bucarest, pour cueillir des informations et faire des propositions en vue d'une organisation future. Les événements suivants, qui ont abouti à l'union des Principautés sont bien connus. Il faut mentionner, en premier lieu, que les élections pour les Assemblées ad hoc ont été organisées dans les deux Principautés, et celles-ci ont eu le caractère des „vraies Assemblées représentatives, des parlements des deux Pays Roumains".

Il faut remarquer que les dispositions de la Convention de Paris n'assuraient qu'un cadre incomplet pour le développement du régime parlementaire. La compétence législative était partagée par le prince régnant, l'Assemblée élective (élue pour sept ans) et la Commission Centrale de Focsani, formée de 16 membres, un organe mixte appartenant en même temps à l'exécutif et au législatif. L'initiative législative pour chacun des deux Principautés appartenait au prince régnant, et pour les lois d'intérêt commun, à la Commission Centrale de Focsani. L'Assemblée élective n'avait pas d'initiative législative, mais elle pouvait quand même amender certains projets d'intérêt commun pour les deux principautés, pourtant la Commission Centrale était la seule en droit d'établir le texte que les Assemblées pouvaient accepter ou rejeter. Une fois les projets de loi votés, ils devaient être sanctionnés et promulgués par le prince régnant, qui disposait d'un droit de veto absolu.

Le "**Statut développant de la Convention de Paris du 7/19 août 1858**", un acte fondamental nouveau, décrété et promulgué par le prince régnant le 2 mai 1864, donnait un nouveau visage à l'organisation interne de l'état roumain. Le rôle du pouvoir exécutif a considérablement accru et, en plus, on a introduit pour la première fois dans la vie politique roumaine le système bicaméral, en établissant à côté de l'Assemblée élective, une institution prévue par la Convention de Paris, une deuxième Assemblée législative sous le nom de Corps pondérateur, plus tard appelé le Sénat.

Le Sénat est apparu, ainsi, dans notre législation constitutionnelle, à la suite d'une confrontation politique puissante, suivie par un acte d'autorité de la part du chef de l'état. Il est naît, en fait, dans un moment de crise des institutions d'état, quand les dissensions et contradictions entre le pouvoir exécutif et législatif unicaméral n'ont pas été résolues par négociations, faute d'une troisième force qui pourrait agir comme modérateur. Dans son message d'ouverture des nouveaux Corps législatifs, le 6 décembre 1864, le prince régnant Alexandru Ioan Cuza expliquait ainsi la mission de l'Assemblée nouvelle: „Nos institutions se sont complétées par l'établissement du Sénat, qui, étant un Corps pondérateur, composé d'éléments conservateurs, puissant par l'expérience acquise dans la direction des affaires générale et départementales du pays, saura empêcher les disputes entre les pouvoirs de l'état, maintiendra l'équilibre entre ceux ci et défendra le pacte fondamental et les libertés publiques de Roumanie". Les mots adressés par le prince régnant expliquent les raisons qui ont déterminé à cette époque là l'établissement du Sénat, en renonçant ainsi à la tradition ancienne du pays qui

prévoyait l'existence d'une seule assemblée. Il faut aussi remarquer qu'on va fixer clairement le rôle que cela jouera pendant ses trois quarts de siècle d'existence

De même que le prince régnant et l'Assemblée des députés, le Sénat était investi avec des pouvoirs considérables en ce qui concerne l'adoption de la législation et aussi l'activité d'état proprement dite. Il était formé des membres de droit et des membres nommés par le prince régnant. Les sénateurs de droit, en nombre de neuf, étaient les métropolitains du pays, les évêques des éparchies, le premier président de la Cour de Cassation et le plus ancien des généraux actifs. Le reste des sénateurs, en nombre de 64, étaient nommés, une moitié „parmi les personnes qui ont exercé les plus hautes fonctions dans le pays, ou qui peuvent justifier un revenu annuel de 800 de pièces d'or", et la deuxième moitié parmi les membres des conseils généraux des départements, un sénateur par département, choisi d'une liste de trois candidats, élus par le conseil départemental parmi ses membres. La moitié de ces 64 sénateurs nommés allaient être renouvelés tous les trois ans, par tirage au sort, et pour ceux que le mandat avait expiré, ayant la possibilité d'être nommés de nouveau.

Deux ans plus tard, en 1866, après l'abdication du prince régnant Alexandru Ioan Cuza, le problème est soulevé d'adopter une Constitution qui devait rétablir l'équilibre entre les principaux pouvoirs de l'Etat, de définir l'organisation de l'Etat national roumain dans les limites de l'autonomie, de consacrer les droits et libertés des citoyens et individuels, en statuant le principe de la monarchie constitutionnelle et héréditaire avec un prince étranger, prévu dans le programme unioniste adopte par les Assemblées ad hoc en 1857. Dans l'Assemblée Constituante, ont éclaté des controverses puissantes sur l'adoption d'un système unicaméral ou bicaméral Adeptes d'un système représentatif unicaméral dès le temps des Assemblées ad hoc, les libéraux, dirigés par les radicaux, se sont opposés acharnement à l'introduction du Sénat, parce qu'ils le considéraient conservateur et hostile au progrès, un facteur de ralenti du processus législatif et même un obstacle pour l'exercice des droits et libertés des citoyens. En faveur du Sénat se prononçaient les représentants du courent conservateur, ainsi que le nouveau prince regnant Carol I. Parmi leurs arguments, il y avait celui selon lequel la deuxième Chambre avait la mission de modérer l'action législative, réduisant l'omnipuissance d'une seule Assemblée, défendant le pays contre les sauts révolutionnaires et les convulsions dangereuses qui pourraient annuler les avantages des reformes. Le Sénat, dans la conception conservatrice, devait s'imposer comme un vrai arbitre, comme un médiateur entre les pouvoirs exécutif et législatif. On a aussi invoqué l'argument que la majorité des états européens ayant déjà un système bicaméral, le législateur roumain ne pouvait pas ignorer une telle réalité concernant l'organisation des pouvoirs de l'état. Dans ces conditions, l'idée du système bicaméral a finalement vaincu, en raison de la nécessite d'assurer un équilibre, d'une balance aussi exacte que possible dans le processus d'élaboration et d'adoption des lois.

La Constitution roumaine de 1866 a consacré les dispositions sur la représentation nationale, dans le Titre III, chapitre I, ainsi que dans deux sections spéciales dédiées à l'Assemblée des députés et au Sénat.

En statuant le mandat représentatif, l'art. 38 de cette Constitution prévoyait que les membres des deux Assemblées représentaient la nation „et non seulement le département ou la localité qui les a choisis".

L'Assemblée des députés se composait des députés élus dans le cadre des quatre collèges, en fonction de leur état social, les électeurs du 4ème collège ayant le droit d'élire un seul député par voie indirecte. Les membres de l'Assemblée des députés étaient élus pour 4 ans, tandis que les membres du Sénat pour 8 ans, la moitié était renouvelée tous les 4 ans, par tirage au sort, et les membres dont le mandat expirait pouvaient être réélus. Il y avait d'autres différences entre l'Assemblée des députés et le Sénat Ainsi, l'Assemblée des députés était élue par les citoyens constitués en 4 collèges, tandis que le Sénat était élu par voix indirecte, seulement par deux collèges. La Constitution de 1866 consacrait aussi l'institution des sénateurs de droit. Les conditions pour être élu sénateur étaient plus sévères que celles pour élire le député, et l'âge était de 40 ans pour ceux qui voulaient poser leurs candidatures pour le Sénat.

Le pouvoir législatif était exercé par le prince régnant et la représentante nationale; les lois étaient soumises au prince régnant seulement après leur adoption par la majorité des deux Assemblées. L'initiative législative appartenait au prince régnant et aussi au Sénat et a l'Assemblée des députés. Les lois sur les revenus et les dépenses d'état ou les contingents de

l'armée devaient être votées premièrement par l'Assemblée des députés. L'interprétation des lois était faite seulement par le pouvoir législatif.

Les Assemblées délibéraient et adoptaient les décisions séparément, sauf les cas exprès spécifiés, et le droit d'exercer leur propre police appartenait à chacun des présidents des Chambres législatives.

La Constitution de 1923 a maintenu le système bicaméral, avec certaines différences entre l'Assemblée des députés et le Sénat. En plus, elle maintenait l'institution des sénateurs de droit.

En ce qui concerne l'adoption et le vote des lois, elle réitérait la demande du vote séparé par chaque Chambre; les lois sur les revenus et les dépenses d'état ainsi que les contingents de l'armée devaient être votées d'une manière prioritaire par l'Assemblée des députés.

La Constitution de 1938 a aussi gardé un système bicaméral, avec des modalités différentes d'élire les deux Chambres. Elle maintenait le principe de la délibération séparée des deux Chambres et le régime de l'immunité parlementaire. La Constitution consacrait l'institution du Conseil Législatif, dont l'avis était obligatoire pour tous les projets de loi, avant et aussi après leur amendement dans les commissions, sauf ceux qui portaient sur les crédits budgétaires. D'habitude, l'initiative législative appartenait au Roi, et les Assemblées pouvaient proposer de propre initiative seulement les lois d'intérêt d'état. Les lois étaient soumises à la sanction royale, après quoi elles étaient débattues et votées par la majorité des deux Chambres.

Les Constitutions de 1948, 1952 et 1965 se sont éloignées des principes classiques du parlementarisme roumain, parce qu'elles ont subordonné les principes constitutionnels à une idéologie étrangère aux aspirations du peuple roumain et la concentration de tous les pouvoirs de l état dans les mains de l exécutif, contrôlé par le parti communiste.

Après 1990, la littérature spécialisée de droit constitutionnel libérée de tout dogmatisme, a débattu un problème important, celui de **définir les fonctions du Parlement,** problème qui a soulevé de points de vue différents.

En présentant les points de vue exprimés dans la littérature de spécialité, les auteurs du manuel considèrent que, dans le moment présent de l'évolution de Roumaine, cinq fonctions exprimeraient mieux l'activité et l'orientation parlementaire: **la fonction de représentation, la fonction législative, la fonction d'information, la fonction de contrôle et la fonction de désignation par investiture, élection ou nomination des certaines autorités publiques.**

L'évaluation comparative du poids que ces cinq fonctions détiennent dans l'activité du Parlement permet de constater que, à l'exception de la fonction de représentation, qui, d'une manière constante et permanente, se situe à la tête des préoccupations du Parlement, en ce qui concerne les autres fonctions on peut estimer qu'à un moment donné les unes ou les autres ont gagné en importance, en fonction de la complexité des problèmes avec lesquels le Parlement était confronté. Ainsi, la fonction de former certains organes est présente, d'habitude, au début d'une législature; la fonction de contrôle a un caractère permanent; la fonction de légiférer est plus accentuée quand on doit accomplir les conditions pour appliquer l'acquis communautaire et les conditions pour joindre l'Union Européenne.

En tout cas, selon l'opinion des auteurs, on ne peut pas parler d'une hiérarchie des fonctions parlementaires, parce que toutes sont d'une importance cruciale pour l'exercice du rôle que le Parlement doit jouir dans la vie politique et le système des organes d'Etat

De même, on ne peut pas accepter l'idée des fonctions secondaires (tel que la fonction judiciaire), parce qu'elles, par leur poids et profile réduits dans la pratique des certains pays, ne dépassent pas le caractère des „attributions", dont la différence face aux „fonctions" est tout à fait évidente.

Le Chapitre II du manuel examine la **définition du droit parlementaire, sa relation avec le droit constitutionnel et les autres branches du droit, les sources du droit parlementaire, les principes du droit parlementaire, leur évolution et affirmation dans une perspective historique.**

L'idée de l'existence d'un droit parlementaire s'appuie sur une série d'éléments qui résultent de la pratique et aussi de certains textes juridiques qui mettent en évidence des règlements propres en ce qui concerne le Parlement, le statut de ceux qui le composent, ainsi que les normes de fonctionnement des corps législatifs. En partant du principe de „l'autonomie du parlement", les corps législatifs ont partout dans le monde le droit d'émettre ses propres

règlements d'organisation et de fonctionnement, en même temps, établissant ses propres procédures disciplinaires.

Les discussions qui se portent autour de l'existence du droit parlementaire ont une très grande valeur théorique, les problèmes sur la division entre le droit parlementaire et le droit constitutionnel étant non seulement difficiles et complexes, mais en effet insurmontables. Est-ce que le droit parlementaire pourra justifier un domaine spécifique, un objet propre et une méthodologie tout à fait propre pour prouver sa légitimité en tant que branche de droit? Il est certes que dans une société démocratique, les problèmes qui regardent le Parlement, la vie parlementaire, leurs implications juridiques, deviennent un véritable „baromètre" de la promotion des règles démocratiques. C'est pourquoi **le Droit Parlementaire conçu même comme un chapitre – une sous branche**, **- du droit constitutionnel peut jouer un rôle important dans la promotion des grands principes démocratiques, la garantie des droits de l'homme et la préservation intacte de l'esprit des grandes valeurs qui forment le fondement, depuis des siècles, de l'institution du Parlement.**

Bien sur, on peut affirmer que **le droit parlementaire ne peut pas être, dans l'étape présente de développement du droit, une branche indépendante du droit constitutionnel.** D'ailleurs, la position du droit parlementaire à l'égard du droit constitutionnel est si étroitement conditionnée qu'une dissociation du droit constitutionnel engendrerait le risque de lui manquer de support –dont il a indubitablement besoin – pour se plier aux grands principes du droit constitutionnel.

Il ne reste, par conséquent, qu'à conclure que le droit parlementaire, considéré comme un chapitre autonome et très important du droit constitutionnel, maintient et atteste en permanence sa viabilité, sans se détacher du droit constitutionnel, mais en représentant dans le cadre de celui-ci, un proéminent chapitre organique lié à l'existence et au fonctionnement normal d'un complexe entier de règles et institutions.

Le respect du droit de chaque pays d'édifier les structures parlementaires (bicamérales ou unicamérales), d'établir les responsabilités et prérogatives du Parlement par rapport aux autres pouvoirs de l'état est une conséquence naturelle du principe de la souveraineté nationale, dont l'actualité et l'importance ne peuvent pas être contestées par un observateur lucide des réalités internationales.

Malgré ça, les parlements ne peuvent pas faire abstraction comment certains pays ont résolu des problèmes divers, si les structures parlementaires sont efficaces ou non, des éléments que l'échange d'expérience entre parlements, entre spécialistes qui travaillent dans ces institutions les montre incessamment. Cette préoccupation est devenue très visible pendant les conférences, symposiums ou réunions sur divers thèmes parlementaires, dont l'utilité est évidente et qui ne se proposent pas de généraliser un certain modèle parlementaire mais, au contraire, de mettre en évidence justement ce qui est réel et significatif, ce qui mérite d être assimilé de l'expérience internationale.

Connaître l'expérience des autres pays a représenté un important moment sur la voie de l'affirmation des conceptions propres et des méthodes d'organisation parlementaire qui, rapportées à la pratique des autres pays, ont été vérifiées et perfectionnées.

En ce qui concerne **les sources du droit parlementaire**, le manuel souligne qu'il est nécessaire de prendre en considération, en premier lieu, les sources générales du droit constitutionnel, qui sont, évidemment, applicable aussi dans le domaine du droit parlementaire. Ainsi, on peut considérer les traités internationaux, la Constitution de Roumanie, les décisions de la Cour Constitutionnelle et la coutume, les lois et les autres actes juridiques normatifs, mais aussi les règlements parlementaire et la doctrine de spécialité.

En parlant **des principes du droit parlementaire**, on montre que ceux-ci ont évolué dans une perspective historique; ainsi, il faut mentionner surtout les principes généraux du droit constitutionnel qui influencent aussi le droit parlementaire, comme, par exemple, le principe de la souveraineté nationale, le principe de la séparation des pouvoirs dans l'état, le principe de la défense des droits et libertés des citoyens, etc.

En tant que **principes spécifiques** du droit parlementaire sont mentionnés le principe de la spécialisation, le principe selon lequel la majorité décide et l'opposition s'exprime et le principe de la transparence.

Le Chapitre III, dédié au **mandat parlementaire**, relève ; en tout premier lieu, de l'importance du nouveau système d'élection des députés et des sénateurs, réglementé par les dispositions de la Loi 35/2008. En ce qui concerne le mandat parlementaire, on montre la signification politique de celui-ci, les traits du mandat parlementaire, ainsi que certains problèmes liés à l'obtention, la durée et l'exercice du mandat parlementaire, la liberté d'opinion et l'immunité parlementaire, la protection du mandat parlementaire.

En **Roumanie,** le principe de l'immunité parlementaire des membres du Parlement a été consacré pour la première fois par l'art. VII du Statut développant de la Convention de Paris, repris par la suite par les réglementations constitutionnelles ultérieures.

L'article 31 de la **Constitution de 1866** prévoit que „Tous les pouvoirs de l'Etat émanent de la nation, qui ne peut pas les exercer que par délégation." Cette disposition sanctionne la théorie du mandat représentatif, qui est plus clairement présentée par la disposition de l'article 38, selon lequel: „Les membres des deux Assemblées représentent la nation, et non pas la localité ou le département qui les a nommé."

La Constitution de 1923 consacrait les idées de la Constitution précédente, selon lesquelles „les pouvoirs de l'état dérive de la nation, qui ne peut pas les exercer que par délégation ... (art. 33) et que „les membres des Assemblées représentent la nation (art.42).

Ainsi que la Constitution de 1866, l'immunité politique et juridique des membres des deux Chambres est consacrée; conformément à l'article 54 „Aucun membre des deux Assemblées ne peut pas être poursuivi ou persécuté pour ses options et votes pendent l'exercice de son mandat, et l'article 55 précise sur l'immunité juridique, les suivants: „Aucun membre des deux Assemblées ne peut pas être, pendant la session, ni poursuivi ni arrêté d'une manière répressive, sauf avec l'autorisation de l'Assemblée dont il fait part, sauf en cas de flagrant délit. S'il a été arrêté ou poursuivi quand la session était fermée, la poursuite ou l'arrestation devait être soumise à l'approbation de l'Assemblée dont il fait partie, dès que la session des corps législatifs commence. La détention ou la poursuite de l'un des membres des Assemblées est suspendue pendant la session, si l'Assemblée le demande".

La Constitution de 1991 a marqué le retour au système démocratique traditionnel de Roumanie, en consacrant les droits et les libertés fondamentales, sociales, politiques et économiques.

La Constitution a marqué le retour à la théorie du mandat représentatif et le système bicaméral d'entre les deux guerres, avec un Parlement formé du Sénat et de la Chambre des députés, élu d'une manière démocratique, par voix universelle, directe et secrète.

En Roumanie, une préoccupation pour l'élaboration d'un statut des sénateurs et des députés a existé au cours de la législature 1992-1996, mais elle n'a pas été finalisée. En 2005, le problème de l'élaboration d'un statut des députés et des sénateurs a été repris, en prenant compte des dispositions constitutionnelles, des règlements existants, ainsi que des règlements des parlements européens, s'ils étaient applicables aux conditions de notre pays.

Finalement, suite à de longs débats et après avoir résolu un saisi de non-constitutionnalité, on a adopté **la Loi sur le Statut des députés et des sénateurs (La Loi n. 96/2006)** qui contient 61 articles. Elle est divisés en 12 chapitres: principes généraux (chapitre I), la validation et le régime du mandat (chapitre II), principes et règles de conduite parlementaire (chapitre III), incompatibilités, interdictions et déclaration d'intérêts (chapitre IV), immunité parlementaire (chapitre V), obligations des députés et des sénateurs (chapitre VI), droits des députés et des sénateurs dans l'exercice du mandat (chapitre VII), l'exercice du mandat dans la circonscription électorale (chapitre VIII), d'autres droits patrimoniaux des parlementaires (chapitre IX), le régime de la retraite des parlementaires (chapitre X), le régime de la discipline parlementaire (chapitre XI), dispositions transitoires et finales (chapitre XII).

Ce document, qui a été rédigé en tenant compte des dispositions contenues dans la législation des principaux états du monde, ainsi que de l'expérience parlementaire roumaine, présente d'une manière systématique un nombre important de dispositions de nature à assurer le déroulement du mandat parlementaire dans des conditions d'efficacité et avec le respect des dispositions légales.

Il faut mentionner en particulier les dispositions inscrites dans le premier article de ce Statut, selon lesquelles les Députés et les sénateurs sont des représentants élus du peuple

roumain par l'entremise de qui le peuple exercice sa souveraineté, dans les conditions prévues par la Constitution et les lois du pays.

Par ailleurs, le même texte du Statut, s'appuyant sur des textes constitutionnels, prévoit que, dans l'exercice du mandat, les Députés et les sénateurs sont dans le service du peuple. Une importante innovation se trouve dans le chapitre III, intitule „principes et règles de conduite parlementaire". Ces principes sont en nombre de cinq, qu'on va reproduire ci-dessous:

Le principe de l'intérêt national.

Les députés et les sénateurs ont le devoir d'agir dans l'intérêt de la nation entière et des habitants des circonscriptions électorales qu'ils représentent

Le principe de la légalité et de la bonne foi.

Les députés et les sénateurs, dans leur qualité de représentants du peuple roumain, accomplissent et exercent leurs droits en conformité avec la Constitution, les lois du pays et les Règlements de la Chambre des Députés et du Sénat, pour toute la durée du mandat qu'ils détiennent.

Il est interdit pour les députés et les sénateurs d'assumer, envers des personnes physiques ou juridiques, des obligations financières ou d'autre sorte, destinées à influencer l'exercice du mandat en bonne foi, conformément à sa propre conscience.

Le principe de la transparence.

Les députés et les sénateurs doivent preuve de transparence dans leur activité parlementaire.

Les députés et les sénateurs ont l'obligation de maintenir un dialogue permanent avec les citoyens sur des problèmes qui les concernent et qui résultent de l'obtention et de l'exercice du mandat parlementaire.

Le principe de la fidélité.

Les députés et les sénateurs doivent prouver, pendant l'exercice du mandat de fidélité envers la Roumanie et le peuple et du respect envers les autres.

Le respect pour les règlements

Les députés et les sénateurs sont obligés de respecter les dispositions des règlements, de se soumettre aux normes de conduite civilisée, de courtoisie, et de discipline parlementaire, et de ne pas étaler une attitude ou d'user des expressions ou mots injurieux ou calomnieux.

On doit remarquer que les députés et les sénateurs sont obligés à déposer la déclaration d'intérêt avant la validation des mandats, qui sont publiées ensuite sur les pages d'Internet des deux Chambres. Celles-ci doivent être actualisées annuellement, et une nouvelle déclaration d'intérêt sera donnée à la fin du mandat, y inclus le mandat cesse avant terme.

En plus, il faut souligner une série de dispositions importantes concernant **les incompatibilités et les interdictions**. Ainsi, la qualité de député ou de sénateur est incompatible avec certaines postes dans l'économie, par exemple: président vice-président, directeur général, directeur, administrateur, membre du conseil d'administration ou censeur des sociétés commerciales, y inclus des banques ou autres institutions de crédit, sociétés d'assurance ou financières, ainsi que dans des institutions publiques, président ou secrétaire des assembles générales des actionnaires ou des associes aux sociétés commerciales qui ont été mentionnées ci-dessus; représentant de état dans les assembles générales des mêmes sociétés commerciales; manager ou membre des conseils d'administration des régies autonomes, des compagnies et sociétés nationales ; commerçant personne physique, membre d'un groupe intérêt économique, défini en conformité avec la loi.

Au sujet de immunité parlementaire, on précise qu'il s'agit de l'ensemble des dispositions légales qui assurent aux Députés et aux sénateurs un régime juridique dérogatoire de droit commun dans leurs rapports avec la justice et ayant pour but de garantir leur indépendance .

En même temps, il faut mentionner aussi la disposition selon laquelle les Députés et les sénateurs ne peuvent pas être tenus responsables du point de vue juridique pour leurs voies et leurs opinions politiques exprimées pendant leur mandat.

En vertu du nouveau statut, immunité parlementaire n'est pas susceptible être suspendue ou interrompu, ou qu'on renonce a elle, parce qu'elle est impérative et d'ordre publique. L'immunité parlementaire ne peut pas être enlevée que par la Chambre dont il est membre.

L'immunité parlementaire commence avec la validation du mandat de député ou de sénateur et cesse une fois le mandat est fini, dans les cas et les conditions prévues par la Constitution et la loi.

Concernant les traits du mandat parlementaire, on a souligné ses **traits juridiques,** qui consistent de la généralité du mandat parlementaire, de l'indépendance du mandat parlementaire, de l'irrévocabilité du mandat parlementaire, de la protection du mandat parlementaire, en soulignant la différence entre le mandat impératif – qui n'est plus connu par le droit constitutionnel roumain, - et le mandat représentatif, qui découle du principe de la souveraineté et des grands principes de droit reconnus par les nations européennes.

En plus, on précise les droits qui découlent du mandat parlementaire: le droit de formuler des questions, d'obtenir des informations, de proposer des actes normatifs et les obligations des parlementaires inscrites dans leur propre statut.

Le problème de immunité parlementaire est très attentivement discute. En Roumanie, l'institution d'immunité parlementaire s'est imposée comme un corollaire de la reconnaissance du statut parlementaire, au fur et à mesure que la vie parlementaire dans les Principautés Roumains s'est affirmée et cristallisée.

La doctrine roumaine de droit constitutionnel d'entre les deux guerres soulignait l'importance très grande d'immunité parlementaire. Selon les professeurs Paul Negulescu et George Alexianu, "dans le régime parlementaire, ou la direction de l état est assignée au parlement, qui joue un rôle de premier rang, la présence des parlementaires dans les assembles et la possibilité qu'ils accomplissent leurs attributions ayant une indépendance et liberté totales, est considéré comme une nécessite essentielle".

La doctrine roumaine de droit constitutionnel de la période d'entre les deux guerre faisait une différence, en suivant l'acception théorique reconnue dans les pays démocratiques, entre la non responsabilité parlementaire, le droit des parlementaires de s'exprimer librement sur tous les faits, a l'intérieur du Parlement, dans intérêt de sa fonction parlementaire, et l'inviolabilité parlementaire, ayant comme but de défendre les parlementaires de poursuite pénale pendant la session parlementaire, pour qu'ils puissent accomplir dans les meilleures conditions la fonction qu'ils ont reçue.

A la suite de la reforme constitutionnelle de 2003, les députés et les sénateurs peuvent être poursuivis et mis en jugement pénale pour des faits qui ne sont pas lies aux voies ou opinions exprimées dans l'exercice du mandat, mais ils ne peuvent pas être perquisitionnes, détenus ou arrêtes sans l'accord de la Chambre dont ils sont membres, après être écoutés. La poursuite et la perquisition sont permises seulement dans les cas d'infraction flagrante.

Pour des délits pénaux commis par des parlementaires, qui ne sont pas lies à l'exercice du mandat, ceux ci peuvent être mis en jugement sans l'accord de la Chambre dont ils sont membres.

La tendance en ce qui concerne la disposition constitutionnelle de l'immunité parlementaire consiste dans son rapport avec l'exercice concret du mandat de sénateur ou de député. Sauf cela, tout parlementaire est traité, du point de vue pénal, comme tous les autres citoyens. L'article 16 de la Constitution a établi un régime d'égalité plénière entre tous les citoyens devant la loi et les autorités publiques, un régime qui était, dans l'opinion de la société civile, et aussi de l'opinion publique, a l'encontre des dispositions antérieures.

Le Chapitre IV est dédié au **droit parlementaire institutionnel**. Dans ce chapitre, est analyse la structure du Parlement, en faisant référence au monocaméralisme et bicaméralisme, a l'aide d'une comparaison qui montre les avantages et les désavantages de chaque système parlementaire. En plus, le même chapitre examine l'organisation interne des Chambres, en tant qu'expression du principe de l'autonomie parlementaire, le rôle des bureaux permanents, la position distincte des présidents des deux Chambres dans le système institutionnel parlementaire, les commissions parlementaires, les groupes parlementaires, ainsi que le secrétaire général et les services de spécialité.

De même, sont présentées les évolutions que le système parlementaire roumain a connues sous l'aspect du bicaméralisme et du monocaméralisme.

L'ouvrage mentionne le fait qu'**en Roumanie, les origines des deux Chambres du Parlement sont différentes.** Au début**,** le système parlementaire roumain ou, plus exactement,

les structures qui l'ont précédé, ont été de nature monocaméral. Dans les Pays Roumains, ont fonctionné des Assemblées représentatives, où toutes les catégories sociales étaient présentes. Leur rôle était imposé dans le 19-e siècle, quand l'union de la Moldavie et de la Valachie a eu lieu, après le vote des deux Assembles.

La création de l'institution du Sénat est liée au Statut Développant de la Convention de Paris, qui a été élaboré par Alexandru Ioan Cuza. Le système bicaméral a été maintenu par les constitutions roumaines de 1866, 1923 et même 1938, l'abolition de la deuxième Chambre se produisant en 1945.

L'abolition du pluralisme politique et la concentration du pouvoir par le parti communiste, la centralisation excessive, ont pratiquement déprécié la vie parlementaire, la représentante nationale étant un instrument de ratification facile des décisions adoptées au niveau du pouvoir exécutif.

Le désir de régénérer les traditions démocratiques du pays, ainsi que l'expérience – pas du tout positive – du système monocaméral sous le communisme, ont abouti à l'adoption par l'Assemblée Constituante, sans aucune difficulté, de l'idée du **système bicaméral.** Il faut remarquer aussi le fait que, en choisissant la formule bicamérale, on a considère nécessaire d'assurer un système égalité plénière entre les deux Chambres. On estime qu'un tel mécanisme est préférable à l'option monocamérale parce qu'il permet un équilibre politique, une plus sage réflexion sur les actes législatifs, ainsi que l'expression entière, au cours de débats aux plusieurs niveaux des diverses options et solutions démocratiques, liées au développement futur du pays. Le système bicaméral a été, ensuite, sanctionné par la reforme constitutionnelle de 2003, quand on a établi la délimitation des attributions des deux chambres en „Chambre de débat" et „Chambre de décision".

Ainsi que les auteurs de spécialité ont souligne, **organisation des Chambres montre le principe de l'autonomie du Parlement, principe ayant une longue tradition** et qui a permis aux assembles parlementaires, au long du temps, d'affirmer leurs prérogatives a l'encontre de toutes attentes de les entamer ou de les diminuer. Ainsi que Pièrre Avril et Jean Gicquel le montrent „Dans l'application du principe de la séparation des pouvoirs, les assembles parlementaires jouissent de l'autonomie pour leur libre administration, du point de vue structurel et fonctionnel, ainsi que pour l'activité indépendante de leurs fonctionnaires par rapport a l'hiérarchie administrative de l'Etat."

Fondées sur le respect de ces principes, les règles les plus importantes d'organisation des Chambres sont prévues dans la Constitution du pays. Conformément a l'article 61 de la Constitution de la Roumanie, ces règles sont les suivantes: l'autonomie réglementaire des Chambres en ce qui concerne leur organisation et fonctionnement; les règlements des Chambres ne représentent pas des dispositions au caractère administratif, mais ils ont une valeur „de lois internes" directement subordonnées a la Constitution; l'autonomie financière des Chambre, conformément à un budget propre approuvé par celles ci; les Chambres ont une structure politique spécifique par organisation des parlementaires en groupes parlementaires; chaque Chambre a ses propres organes de travail qui assurent la direction des travaux, appelés des bureaux permanents qui, afin d'accomplir leurs attributions et taches, sont dans l'exercice d'un mandat, ainsi que des commissions parlementaires et d'autres structures, l'établissement des organes de travail des Chambres se déroule conformément a leur configuration politique.

Le manuel réalise une analyse détaillée sur **la position distincte des présidents des deux Chambres** dans le système institutionnel parlementaire et les modalités organisation et fonctionnement des commissions et groupes parlementaires.

Le Chapitre V est dédié **au droit procédural parlementaire**. Ce chapitre examine, dans la première partie, la notion de droit procédural parlementaire, les éléments spécifiques de la procédure parlementaire, organisation et déroulement des sessions du Parlement, pour se concentrer, dans la deuxième partie, sur la procédure législative, spécialement dans la lumière de la reforme constitutionnelle de 2003, qui a séparé les attributions des deux Chambres en attributions qui appartiennent a la première Chambre saisie et celles qui sont de la compétence de la Chambre de décision

La reforme constitutionnelle de 2003 a apporté des éléments importants de nouveauté en ce qui concerne le déroulement du processus législative, par l'établissement des domaines où

l'une des Chambres du Parlement, appelée « **la Chambre première** » est celle qui débat le projet ou la proposition législative « **Chambre de débat** » et la deuxième Chambre « **la Chambre de décision** » est appelée à statuer définitivement sur ce projet ou cette proposition.

La modification de la Constitution a promu une conception nouvelle, selon laquelle on soumet pour être débattus et adoptés par la Chambre des députés, en première lecture, les projets de loi et les propositions législatives sur la ratification des traités ou d'autres accords internationaux et les mesures législatives qui résultent de l'application des ces traités et accords. En plus, sont soumis à la Chambre des députés les projets des lois organiques sur le service de radio et de télévision, les personnes qui ne peuvent pas être membres des partis politiques, l'exemption du service militaire des citoyens roumains, les lois organiques sur le régime de l'état de siège ou d'urgence, le statut des fonctionnaires publiques, le régime juridique de la propriété et de l'héritage, les rapports de travail, les syndicats, l'établissement et l'organisation du Gouvernement, les incompatibilités avec la fonction de membre du Gouvernement, l'établissement des autorités administratives autonomes, la structure du système national de défense, les services d'informations et les autres structures des forces armées, la compétence des instances judiciaires, les conditions pour effectuer le renouvellement périodique des membres de la Cour Constitutionnelle.

En tout, à la Chambre des députés sont reparties, en tant que première Chambre saisie, 22 catégories des lois organiques et une seule catégorie de loi, qui peut être, selon le cas, organique ou ordinaire, ayant pour objet la ratification des traités et d'autres accords internationaux, pendant qu'au Sénat sont reparties seulement 18 et aussi les projets ou propositions des lois ordinaires.

Conformément à l'article 75 de la Constitution de Roumanie, republiée, sont soumis pour être débattus et adoptés par la Chambre des députés, en qualité de **Chambre décisionnel** :

1. tous les projets de loi et propositions législatives au niveau des lois ordinaires, autres que ceux pour la ratification des traités internationaux ou accords internationaux, ainsi que les mesures législatives qui résultent de leur application ;

2. les projets des lois organiques prévues dans la Constitution de Roumanie, republiée, qui portent sur les frontières du pays, l'obtention et la perte de la citoyenneté roumaine, les symboles nationaux, le droit des citoyens de l'Union Européenne d'élire et d'être élus dans les autorités publiques locales, le droit de propriété privée, le droit de la personne préjudiciée par une autorité publique, le prolongement du mandat du Parlement.

Le Sénat, en tant que **première Chambre saisie**, a dans ses compétences pour débattre et approuver les projets de loi et les propositions législatives établis par l'article 75 de la Constitution de la Roumanie:

1. les projets de loi et propositions législatives au niveau des lois ordinaires.

2. les projets des lois organiques concernant le territoire, la citoyenneté, les symboles nationaux, l'égalité en droits, le droit à la propriété privée.

Le Sénat est aussi compétent en ce qui concerne le système électoral, l'organisation et le fonctionnement de l'Autorité Electorale Permanente, l'organisation, le fonctionnement et le financement des partis politiques, l'organisation et le déroulement du referendum, le régime de l'état de mobilisation partielle ou totale des forces armées et de l'état de guerre, le régime de l'état de siège et de l'état d'urgence, les infractions, les sanctions et le régime de leur exécution, l'amnistie ou pardon collective, le statut des fonctionnaires publiques, le régime juridique général de la propriété et de l'héritage, le régime général concernant les rapports de travail, les syndicats, les patronats et la protection sociale, le statut des minorités nationales en Roumanie, le régime général le régime général des cultes, le prolongement du mandat du Président, la propriété, le Conseil Economique et Social.

Le Sénat débat, en tant que première chambre de décision, les projets de loi et les propositions législatifs adopté par la Chambre de députés, à la demande de celle-ci, dans les domaines établis selon l'art. 75 de la Constitution de Roumanie:

1. les projets des lois et propositions législatives pour la ratification des traités et d'autres accords internationaux et les mesures législatives qui résultent de l'application de ces traités et accords.

2. les projets des lois organiques prévues par la Constitution de Roumanie, republiée, qui portent sur l'organisation et le fonctionnement des services publiques de radio et télévision

et le contrôle parlementaire de celles ci, le droit d'association, le droit d'une personne victime de l'autorité publique, le Contentieux administratif ; la défense du pays, le fonctionnement de l'institution de l'Avocat du Peuple.

En plus, le Sénat est chambre décisionnel en ce qui concerne les lois sur l'organisation du Gouvernement et du Conseil Suprême pour la Défense du Pays, l'organisation et le fonctionnement du Conseil Supérieur de la Magistrature, les instances judiciaires, le Ministère Publique et la Cour des Comptes, l'organisation générale de l'instruction, l'organisation de l'administration publique locale du territoire ainsi que le régime général sur l'autonomie locale, l'établissement, l'organisation et le fonctionnement du Conseil législatif, le Gouvernement – le rôle et la structure, les incompatibilités avec la fonction de membre du Gouvernement, l'établissement des autorités administratives autonomes, la structure du système national de défense, l'utilisation de la langue maternelle et de l'interprète en justice, les attributions du Conseil Supérieur de la Magistrature, la structure de la Cour Constitutionnelle.

La Constitution de Roumanie fait des importantes précisions en ce qui regarde le mécanisme des relations entre la Chambre de réflexion et la Chambre de décision. Ainsi, l'art.75 de la Constitution de Roumanie révisée dispose que la première chambre notifiée se prononce dans un délai de 45 jours. Pour les codes et les autres lois de grande complexité, le délai est de 60 jours. Si ces délais sont dépassés, les projets de loi et les propositions législatives sont considérés adoptés.

Après l'adoption ou rejet par la première Chambre notifiée, le projet ou la proposition législative est envoyé à l'autre Chambre, qui prend la décision finale.

Si la première Chambre notifiée adoptait une disposition qui, selon les dispositions de la Constitution, entre dans sa compétence décisionnelle, la disposition sera considérée définitivement adoptée, à condition que la deuxième Chambre en est d'accord. Sinon, c'est seulement pour cette disposition, la loi sera renvoyée à la première Chambre notifiée, qui décidera définitivement en procédure d'urgence.

La procédure législative donne une importance particulière à la procédure pour l'approbation ou le rejet – par loi – des ordonnances du Gouvernement. Il faut mentionner que, après la reforme constitutionnelle de 2003, - en répondant aux critiques formulées par des spécialistes mais aussi par l'Union Européenne – on a introduit un texte dans la Constitution de Roumanie qui limite la sphère des ordonnances d'urgence. Ainsi, celles ci ne peuvent pas être adoptées dans le domaine des lois constitutionnelles, ne peut pas affecter le régime des institutions fondamentales de l'état, les droits, les libertés et les devoirs prévus par la Constitution, les droits électoraux, et elles ne peuvent pas viser des mesures de passage forcé des biens en propriété publique. (art.115 alin. (6)).

Le Chapitre VI du manuel examine **les relations entre le Parlement et les autres organes d'Etat**, montrant l'importance, les dimensions et les limites du contrôle parlementaire.

Dans ce chapitre, on examine surtout la **relation entre le Parlement et l'institution présidentielle,** montrant, en ce sens, comment cette relation fonctionne, en tenant compte des dispositions constitutionnelles. Sont analysées les dispositions constitutionnelles et réglementaires sur la suspension du président du pays, la différence entre la suspension et l'inculpation du président, ainsi que les modalités procédurales qui visent l'application des dispositions constitutionnelles.

A l'encontre des pays totalitaires, toutes les constitutions démocratiques donnent la possibilité de suspendre le chef d'état de sa fonction, une procédure qui comprend deux aspects distincts 1) la suspension de sa fonction proprement dite et 2) la mise en jugement devant la Cour Suprême, le Tribunal Constitutionnelle ou une autre instance spéciale prévue par la Constitution. Pour que l'accusation contre le président soit débattue avec toute la responsabilité, en évitant les accusations non fondées, ou les chicanes de toute sorte, dans tous les cas on prévoit la nécessite d'un nombre de députés ou du Parlement qui peuvent initier une procédure de destitution (respectivement de mise en jugement) et d'un autre côté une modalité démocratique de débattre le cas, avec les garanties et l'adoption des mesures nécessaires. De ce point de vue, il y a des constitutions qui ne font pas une délimitation assez claire, mais la Constitution de Roumanie contient des dispositions précises, qu'il faut mentionner: la Constitution de Roumanie fait une distinction très claire entre le problème de la mise en

jugement du président, situation prévue à l'art. 93, alinéa 3, et la suspension de la fonction, prévue à l'art. 95.

En Roumanie, les dispositions des articles 66-69 du Règlement des séances communes de la Chambre des députés et du Sénat développe et précise les dispositions de l'article 95 de la Constitution de Roumanie.

Selon les textes mentionnés, la proposition de **suspendre de sa fonction** le Président de la Roumanie, „dans les cas où il commet des faits graves, qui sont contraires aux dispositions de la Constitution, peut être faite par au moins un tiers du nombre des députés et des sénateurs et elle est déposée simultanément aux Bureaux Permanents des Chambres du Parlement.

Selon les dispositions de l'art. 1, p. 13 du Règlement des séances communes de la Chambre des Députés et du Sénat, la suspension de sa fonction de Président de la Roumanie (ou de la personne qui assure l'intérim de cette fonction) „s'il a commis des faits graves, qui sont contraires aux dispositions de la Constitution" sera débattue dans une séance commune des deux Chambres.

Le mécanisme de la relation entre le Parlement et le Gouvernement est examiné sous des angles multiples, en soulignant le rôle du Parlement dans la désignation du premier ministre, les dispositions sur le vote des motions simples et la motion de censure, la responsabilité du Gouvernement et le contrôle parlementaire

En Roumanie, la **pratique des motions simples et des motions de censure** a été assez utilisée, comme expression de la démocratie parlementaire. Ainsi, dans cette législature, on a introduit depuis décembre 2004 jusqu'au mai 2006, deux motions de censure, et 12 motions simples (sept à la Chambre des Députés et cinq au Sénat) ; toutes les motions ont été rejetées.

Au sujet de **la responsabilité ministérielle**, un important acte normatif est la loi 115 du 25 juin 1999, sur la responsabilité ministérielle. Cette loi est fondée sur le principe que le gouvernement, comme un tout, et chacun de ses membres, sont obligés d'accomplir leurs mandats avec le respect de la Constitution et des lois du pays, ainsi que du programme de gouvernement accepté par le Parlement.

Le Gouvernement est responsable du point de vue politique seulement devant le Parlement, à la suite du vote de confidence accordé par celui ci à l'occasion de l'investiture.

Chaque membre du Gouvernement répond du point de vue politique et d'une manière solidaire avec les autres membres pour l'activité du Gouvernement et pour ces actes. La responsabilité politique du Gouvernement intervient si le Parlement retire la confidence accordée au Parlement par l'adoption d'une motion de censure. La loi précise que le Gouvernement ainsi que chacun de ses membres sont obligés de répondre aux questions et interpellations formulées par les députés et les sénateurs, dans un délai qui ne peut pas dépasser 15 jours depuis leur réception.

Les dispositions de la loi précisent aussi que, outre la responsabilité politique, les membres du Gouvernement peuvent aussi répondre du point de vue civil, contraventionnel, disciplinaire ou pénal, selon le cas, conformément au droit commun de chaque matière, dans la mesure où la loi ne contient pas des dispositions dérogatoires.

Le contrôle parlementaire est examiné sous ses multiples facettes, en soulignant son rôle tout particulier pour le fonctionnement du système d'Etat. Dans la littérature de spécialité roumaine, on souligne que le contrôle parlementaire achève un équilibre nécessaire entre les autorités d'Etat, et d'un autre côté, entre celles ci et la société civile, par la réalisation directe de la surveillance de l'activité de l'Exécutif par le Parlement. Sur le plan politique, le contrôle parlementaire représente un repère du processus démocratique, et sur le plan social il a le rôle d'informer l'opinion publique sur les problèmes majeurs qui intéressent notre société à présent.

Le Chapitre VII est dédié à la diplomatie parlementaire et son rôle dans la promotion des intérêts et de l'image de Roumanie.

Ce chapitre analyse le rôle du Parlement dans le débat et l'adoption des lois sur la ratification des traités internationaux, les missions de politique étrangère, les groupes d'amitié, les délégations parlementaires, la présence des observateurs roumains aux travaux du Parlement Européen et le rôle de l'Union Interparlementaire.

Le manuel montre dans ce chapitre une série de **ressemblances et différences entre la diplomatie officielle et la diplomatie parlementaire**, en soulignant les possibilités très grandes

qui reviennent à ce type de diplomatie qui complète, ajoute et renforce des idées et des arrangements convenus au niveau des relations entre les états. Sont présentées en détail les contributions apportées par la diplomatie parlementaire roumaine dans les organismes internationaux, ainsi que dans le cadre des relations bilatérales. A cet égard, sont présentées les contributions de la diplomatie parlementaire roumaine **à l'accession de la Roumanie à L'OTAN et l'intégration dans l'Union Européenne,** ainsi que les contributions dans le cadre des organismes divers de collaboration multilatérale parlementaire.

Le Chapitre VIII est dédié au „**Droit parlementaire et le contentieux de constitutionalité".**

Ce chapitre examine les conséquences et garanties juridiques de la suprématie de la Constitution, en soulignant la place et le rôle de la Cour Constitutionnelle dans le système des organes d'État, la structure de la Cour Constitutionnelle, le statut des juges, la compétence de la Cour Constitutionnelle, le contrôle de la constitutionalité et la solution de l'exception de non constitutionalité.

Le chapitre contient **une analyse substantielle sur la pratique de la Cour Constitutionnelle** concernant le contrôle des Règlements parlementaire.

Dans ce chapitre, on insiste surtout sur l'importance de la reforme constitutionnelle de 2003, en soulignant que, à la suite de cette modification, **le Parlement n'a plus la possibilité de maintenir avec une majorité de deux tiers le texte d'un projet de loi qui a été déclaré non constitutionnel.**

A la suite des modifications constitutionnelles de 2003, la Cour Constitutionnelle a obtenu des importantes attributions en ce qui concerne la solution des litiges de nature juridique entre les institutions de l'Etat.

Au sujet des Règlements parlementaires, on montre que ceux ci, même avant la reforme constitutionnelle, devaient être mis en accord avec les opinions de la Cour Constitutionnelle en matière des règlements, parce que cette disposition n'agissait pas, et le Parlement avait la possibilité de maintenir avec une majorité de deux tiers une loi qui avait été déclarée non constitutionnelle par la Cour Constitutionnelle.

Dans ce chapitre on présente une série de décisions de la Cour Constitutionnelle de Roumanie, qui ont solutionné les problèmes qui intéressent directement ou indirectement l'activité parlementaire.

Ci dessous on va présenter brièvement les problèmes principaux qui ont été solutionnés par les décisions dont nous avons parlé.

Nous reproduisons ci-dessous les problèmes principaux qui ont été solutionnés par les décisions auxquelles nous avons fait référence.

La décision n.45 du 17 mai 1994 sur la constitutionalité du Règlement de la Chambre des Députés.

Dans cette décision, qui a été prononcée sur la notification du président de la Chambre des députés, on précise que les dispositions du Règlement de la Chambre des députés sont constitutionnelles seulement dans la mesure où elles se réfèrent à l'organisation interne et le fonctionnement de la Chambre des députés et elles ne statuent pas des matières qui, conformément aux dispositions constitutionnelles doivent être réglementées par d'autres actes juridiques.

La décision n.46 du 17 mai 1994 sur la constitutionalité du Règlement du Sénat

Cette décision prononcée à la demande du président du Sénat contient une série de précisions sur les Règlements parlementaires, mais aussi sur l'interdiction des sénateurs de changer de groupe parlementaire, ou de s'affilier à un groupe parlementaire, s'ils ont quitté le groupe dont ils étaient membres.

La décision nr.63 du 2 avril 1997 sur la constitutionalité de la décision du Sénat n.11 du 13 mars 1997 pour l'adoption de l'exception invoquée par le sénateur Nistor Bădiceanu sur l'immunité parlementaire du sénateur Corneliu Vadim Tudor.

Cette décision a eu comme objet la notification d'un nombre de 43 de sénateurs qui ont sollicité l'invalidation comme non constitutionnelle de la procédure par laquelle a été adoptée la décision du Sénat n.11 du13 mars 1997.

Dans cette décision on montre que „l'enlèvement de l'immunité regarde exclusivement les faits dans la considération desquels on a adopté une telle mesure; une fois le mandat terminé, se termine aussi l'immunité dont la protection était ainsi assurée; un mandat nouveau correspond à une immunité nouvelle, ce qui présuppose son enlèvement conformément aux dispositions réglementaires, et non la constatation de l'enlèvement de l'immunité dans un mandat précèdent".

La décision n.142 du 24 mars 2004 sur la constitutionalité des certaines dispositions du Règlement du Senat, republiée

Cette décision a pris en discussion le problème si la notification de la Cour Constitutionnelle sur des aspects de non constitutionalité du règlement du Sénat, peut être faite aussi par un groupe parlementaire dont l'organisation n'est pas reconnue, ou seulement par le président d'un groupe parlementaire sans la signature des autres membres du groupe.

La Cour a donné une réponse négative à cette question, en précisant que le président d'un groupe parlementaire ne peut pas, par représentation, se substituer au groupe parlementaire, dans la relation avec l'instance de juridiction constitutionnelle, parce que la Constitution ne contient pas aucune disposition sur l'exercice des attributions du groupe parlementaire par son président.

La décision n.196 du 28 avril 2004

Dans cette décision, la Cour a débattu de nouveau le problème de l'interdiction des parlementaires de changer de groupe, vue les modifications du Règlement du Sénat.

La Cour a constaté comme non constitutionnelles ces dispositions du Règlement du Sénat qui ne permettent pas l'association des sénateurs en groupes parlementaires sur d'autres critères que l'intérêt général, ainsi que d'autres dispositions qui interdisent le passage d'un groupe à l'autre, empêchent l'affiliation à un groupe parlementaire et interdisent l'établissement d'un groupe parlementaire formé des sénateurs indépendants.

La décision n. 53 du 28 janvier 2005, sur les demandes de solutionner le conflit juridique de nature constitutionnelle entre le Président de la Roumanie et le Parlement, formulées par le Président de la Chambre des députés et le Président du Sénat

Cette décision a été prononcée par la Cour Constitutionnelle à la suite des requêtes adressées par le Président de la Chambre des députés le 8 janvier 2005 et le Président du Sénat le 10 janvier 2005.

Le conflit juridique de nature constitutionnelle entre les autorités publiques implique des actes ou des actions concrètes à travers lesquels une autorité ou plusieurs s'arrogent des pouvoirs, attributions ou compétences qui, selon la Constitution, appartiennent à d'autres autorités publiques, ou l'omission des certaines autorités publiques, qui déclinent leur compétence ou qui refusent d'accomplir leurs obligations. Un tel conflit juridique de nature constitutionnelle n'a pas été crée par les déclarations examinées, qui n'ont pas produit un effet juridique.

La Cour a constaté que les opinions, les jugements de valeur ou les affirmations du titulaire d'un mandat de dignité publique – le Président de la Roumanie, une autorité publique unipersonnelle, ou le dirigéant d'une autorité publique – qui portent sur d'autres autorités publiques, même critiques qu'elles soient, n'engendrent pas des blocages institutionnels si elles ne sont pas suivies des activités ou non-activités de nature à empêcher l'accomplissement des attributions constitutionnelles de ces autorités publiques.

La décision n. 62 du 1-e février 2005

Par cette décision, la Cour s'est prononcée – par une majorité de voies – sur des dispositions du Règlement de la Chambre des députés relatives à la possibilité de révoquer le Président de celle-ci. Au fond, on a établi que la révocation d'un membre du Bureau Permanent de la Chambre des députés – y inclus le Président – ne peut pas affecter la configuration politique du Bureau Permanent et c'est pourquoi elle ne peut pas être sollicité que par le groupe parlementaire qui l'a proposé.

La Cour constate que la possibilité reconnue à chaque groupe parlementaire de faire une telle demande est contraire aux impératives et exigences des dispositions constitutionnelles de l'art. 64 l'alin. (2) corroborées avec celles de l'alin. (5) du même article, qui établissent que „les bureaux permanents et les commissions parlementaires se constituent conformément a la configuration politique de chaque Chambre".

La décision n. 601 du 14 novembre 2005

Par cette décision, on a discuté, encore une fois, parmi d'autres, des problèmes procéduraux et de contenu concernant l'institution du Président du Sénat. La décision montre que les textes constitutionnels prévoient que le Président du Sénat a un statut juridique distinct du statut des autres membres du Bureau permanent. Contrairement aux autres membres du Bureau permanent, qui sont élus au début de chaque session, le Président du Sénat est élu au début de chaque législature, pour toute la durée du mandat de cette Chambre.

En même temps, la Cour Constitutionnelle a décidé que la réglementation sur la révocation du Président du Sénat ne peut pas être contraire au principe de la configuration politique qui, selon l'art. 64 l'alin. (5) de la Constitution est à la base de l'établissement du Bureau permanent. Le vote donné pour le Président d'une Chambre est un vote politique, qui ne peut pas être annulé que dans le cas où le groupe qui l'a proposée demande sa révocation politique, dans les cas d'une révocation sanctionnaire, quand ce groupe ou une autre structure de la Chambre demande que le Président soit remplacer de sa fonction pour des faits qui attirent la responsabilité juridique. Ce remplacement peut être fait seulement par une personne du même groupe parlementaire, qui ne peut pas perdre son droit à la fonction du Président, acquis en vertu des résultats obtenus dans les élections, en respectant le principe de la configuration politique. La Cour Constitutionnelle a constaté aussi que les dispositions de l'art.30 l'alin. (2) du Règlement du Sénat, en conformité avec la révocation du Président du Sénat peut être proposée aussi par la moitie plus un du nombre total des sénateurs sont non constitutionnelles.

La décision n. 602 du 14 novembre 2005 a débattu une série de problèmes similaires à la décision n. 601/2005, avec la mention qu'elles se rapportent au Président de la Chambre des Députés.

D'une manière pareille, la décision montre que les textes constitutionnels prévoient que le Président de la Chambre des députés jouit d'un statut juridique distinct du statut des autres membres du Bureau permanent. Le statut du Président de la Chambre des députés, distinct du statut des autres membres du Bureau permanent, implique plus d'exigence dans la réglementation de sa révocation avant l'expiration du mandat. La Cour Constitutionnelle a retenu, ainsi, qu'une réglementation qui ferait possible la révocation du Président de la Chambre des Députés toutes les fois quand on obtiendrait une majorité de votes suffisante pour adopter une telle mesure serait de nature a crée une instabilité institutionnelle perpétuelle, contraire à la volonté de l'électorat qui a défini la configuration politique des Chambres du Parlement.

Par la décision n. 148 du 21/02/2007 sur la notification de non constitutionnalité des dispositions de l'article 157, l'alinéa 2 du Règlement du Sénat, la Cour a retenu que le Gouvernement se trouve dans des rapports constitutionnels avec le Parlement et les deux Chambres de celui-ci.

Il en résout de ces règlements constitutionnels l'obligation du Gouvernement et des autres organes de l'administration publique de présenter, dans le cadre du contrôle parlementaire, les informations et les documents exigés par la Chambre des Députés, par le Sénat ou par les commissions parlementaires, représentées par leurs présidents. On prévoit

également l'obligation du Gouvernement et de chacun de ses membres de répondre aux questions et aux interpellations formulées par les députés ou les sénateurs, dans les conditions prévues par les deux Chambres du Parlement. Par l'intermédiaire de la motion simple, on a mis à la disposition des parlementaires un instrument plus efficace de mettre en place la fonction de contrôle du Parlement sur le Gouvernement, mais l'adoption de la motion n'a pas comme effet juridique la révocation d'un de ses membres. La motion simple a des effets sur le plan politique ; en soulignant la victoire des forces politiques qui l'ont initiée et soutenue, comme un écho retentissant à l'opinion publique. Le manque d'effet juridique de la motion simple n'attire pas, ainsi, la conséquence de l'annihilation de ses effets politiques, parce que, dans la situation où l'exécutif ignore la motion simple, les deux Chambres ont la possibilité de recourir, si la situation l'exige, à la motion de censure.

La considération exposée ci-dessus mène à la conclusion que la motion simple n'aurait aucun effet juridique et n'aurait pas de caractère obligatoire. Il est incontestable que la motion de ne produise pas des effets juridiques ipso iure, mais des effets juridiques ipso facto. Par une telle motion, la Chambre qui l'adopte exprime sa position sur des problèmes importants de politique intérieure et extérieure et peut constater des déficiences dans des domaines divers de l'activité du Gouvernement, des organes de l'administration publique, des dirigeants ou de ses membres. Le Gouvernement et les organes de l'administration publique sont obligé de tenir compte du contenu de la motion et d'agir dans le sens indiqué par la Chambre pour remédier les déficiences constatées. Le caractère obligatoire ne signifie pas que le Gouvernement ou un autre organe de l'administration publique serait obligé d'exécuter les dispositions contenues dans la motion concernant la prise de mesure à caractère organisatrice ainsi que la nomination ou la révocation qui, conformément à la Constitution sont de sa compétence exclusive.

Par la décision n. 148 du 21/02/2007 sur la notification de non constitutionnalité des dispositions de l'article 157, l'alinéa 2 du Règlement du Sénat, on constate que la Cour a constamment statué que les règlements des Chambres du Parlement, étant approuvé par des décisions qui réglemente l'organisation interne, propre à la Chambre en question, ne peuvent établir des droits et des obligations que pour les parlementaires, ainsi que pour les autorités, dignitaires et fonctionnaires publiques, en fonction des rapports constitutionnels qu'ils ont avec la Chambre.

Il en résout de ces règlements constitutionnels l'obligation du Gouvernement et des autres organes de l'administration publique de présenter, dans le cadre du contrôle parlementaire, les informations et les documents exigés par la Chambre des Députés, par le Sénat ou par les commissions parlementaires, représentées par leurs présidents. On prévoit également l'obligation du Gouvernement et de chacun de ses membres de répondre aux questions et aux interpellations formulées par les députés ou les sénateurs, dans les conditions prévues par les deux Chambres du Parlement. Les règlements parlementaires peuvent prévoir les conditions dans lesquelles les réponses peuvent être données, mais ils ne peuvent pas établir l'obligation du Gouvernement ou de ses membres de prendre certaines mesures concrètes que les parlementaires considèrent comme nécessaire.

Le Chapitre IX s'occupe du **Parlement Européen** et **des parlements nationaux.**

Ce chapitre examine la position du Parlement Européen dans le système des organismes communautaires, la compétence et les attributions du Parlement Européen, la relation entre le Parlement Européen et les parlements nationaux, l'importance et le rôle du principe de la subsidiarité, la dernière partie du chapitre étant dédiée au Trait' Constitutionnel Européen et la problématique des rapports entre le Parlement Européen et les parlements nationaux.

On souligne l'idée que, malgré le fait qu'il a des attributions importantes, le Parlement Européen n'accomplit pas les mêmes fonctions que les parlements nationaux. Dans le système communautaire, **la fonction législative** est accomplie, surtout, par le Conseil, et le Parlement accomplit des attributions de décision seulement dans certaines situations, qui sont, à présent, plus nombreuses qu'auparavant. Selon la conception soutenue par la doctrine de spécialité, le Parlement Européen représente les peuples de l'Union Européenne, tandis que le Conseil est un organe gouvernemental, la Commission est un organe supranational et la Cour de Justice symbolise la prééminence des idées de l'Etat de droit.

La tentative de trouver des similitudes entre la **théorie de la séparation des pouvoirs** selon la doctrine classique du droit constitutionnel et les fonctions du Parlement Européen est quand même hasardée, parce que la fonction de légiférer des parlements nationaux est exercée en premier lieu par le Parlement et, seulement dans des cas exceptionnels, par le pouvoir exécutif, par la voie de la délégation législative ou des ordonnances d'urgence. Dans le cas du Parlement Européen, la situation est exactement contraire, parce que, d'habitude, la compétence législative appartient au Conseil des Ministres et dans des cas tout à fait exceptionnels au Parlement, dans le cadre de la procédure de codécision.

Le **processus législatif communautaire** présente une série de traits spécifiques qui le différencient, d'une manière fondamentale, du processus d'adoption des lois au niveau des parlements nationaux.

Le système normatif communautaire est composé de deux grands niveaux. Le niveau le plus haut est „**le droit originaire**", les traités communautaires, adoptés à la suite des négociations entre les états, qui sont soumis à la ratification des parlements nationaux, et dans certains cas au referendum populaire.

Le deuxième niveau est „**le droit dérivé**", c'est-à-dire les actes adoptés par les organismes communautaires mêmes, respectivement la Commission, le Conseil des Ministres, le Parlement Européen etc. Ces actes deviennent obligatoires sur le territoire de tous les états membres, ayant une application générale. Sans doute, il y a des différences entre les actes communautaires mentionnés, les unes sont obligatoires seulement en ce qui concerne leurs effets (les directives), les autres s'adressent directement aux personnes ou institutions etc. (les décisions), mais l'essentiel c'est que les organes communautaires créés sur la base des traités acquièrent à leur tour la qualité d'adopter et d émettre des actes normatifs, ce que, dans le système interne les gouvernement ne peuvent pas faire que dans des cas exceptionnels. Le système communautaire se distingue d'une manière structurale des systèmes nationaux qui utilisent des procédures différentes d'adopter les actes normatifs, leur entrée en vigueur, le mode de les abroger etc. Le système législatif communautaire présente, ainsi, une grande originalité parce qu'il n'est pas structuré sur les mêmes paramètres que les systèmes nationaux, mais il commence par déterminer d'abord des compétences au niveau de l'Union Européenne, au niveau du système institutionnel communautaire entier.

L'originalité de la construction communautaire consiste dans le fait que la Communauté Européenne a marqué décisivement sa supériorité devant les systèmes de droit nationaux, et en même temps elle ne s'est pas substituée à la souveraineté et au droit de décision des états membres. Le principe de la subsidiarité est resté – et il reste – une règle de base de la construction communautaire, basée sur l'idée qu'une intervention des Communautés est nécessaire et désirable seulement dans les domaines où les états, individuellement, n'ont pas les moyens d'accomplir seuls les engagements communautaires.

En ce prononçant sur la relation entre l'ordre juridique communautaire et les systèmes nationaux de droit, la Cour Européenne de Justice de Luxembourg, par des décisions célèbres, telles que le cas Van Gend et Loos ou Costa vs. / Enel, a proclamé sans équivoque, la supériorité du droit communautaire devant les législations nationales, mais aussi son application directe dans l'ordre interne des Etats membres.

Etant donné l'originalité et les éléments spécifiques qui caractérisent le droit parlementaire, les parlements nationaux ont un rôle très important dans l'intégration des systèmes juridiques et des constitutions des divers pays dans l'ordre juridique européen, en assurant le synchronisme et la compatibilité des normes constitutionnelles internes avec les principes et normes de base de l'Union Européenne

Une attention toute spéciale est accordée au **principe de la subsidiarité**.

Conformément aux traités communautaires, la subsidiarité, en tant que principe dans les compétences de l'Union Européenne, signifie que l'Union intervient seulement dans la mesure dans laquelle les objectifs de l'action envisagée ne peuvent pas être achevés d'une manière satisfaisante par les états membres, au niveau central et aussi au niveau local ou régional, mais ils peuvent être, en raison des dimensions ou des effets de l'action envisagé, mieux achevés au niveau communautaire.

Pour comprendre la signification correcte du principe de la subsidiarité, d'une importance particulière est **le Protocole sur l'application des principes de la subsidiarité et proportionnalité,** adopté par la Conférence de Lisbonne.

Fondé sur les idées énoncées dans les débats de la Convention, le protocole précise que, avant de proposer un acte législatif, la Commission va procéder aux consultations élargies qui tiendront compte – selon le cas - de la dimension régionale et locale des problèmes entamés. Les propositions de la Commission seront transmises aux parlements nationaux ainsi qu'aux législateurs de l'Union Européenne. La Commission va motiver ses propositions sur les principes de la subsidiarité et proportionnalité. Toute proposition législative devra être accompagnée par une fiche avec les éléments circonstanciels de nature à permettre une appréciation sur le respect des principes de la subsidiarité et proportionnalité Ainsi qu'on a montre auparavant, dans un délai de huit semaines de la date de transmission de la proposition législative, les parlements nationaux peuvent transmettre l'avis motivé où il faut mentionner si la proposition en cause est considérée conforme au principe de la subsidiarité.

Le Parlement Européen, le Conseil et la Commission tiendront toujours compte des avis motivés adressés par les parlements nationaux ou même par l'une des Chambres, si les parlements respectifs sont bicaméraux. Dans les situations bien fondées, on va réexaminer les propositions en cause. Outre cette modalité, il y a la possibilité de faire une plainte adressée a la Cour de Justice de l'Union Européenne, introduite par les Etats membres ou transmise par ceux-ci au nom du Parlement national d'un Etat Membre ou d'une Chambre de ce Parlement.

La jurisprudence de la Cour Constitutionnelle de Roumanie a apportée, ces dernières années, de nombreux éléments de nouveauté, de nature à assurer l'édification du cadre juridique nécessaire pour l'intégration de Roumanie dans l'Union Européenne et surtout pour préciser les rapports entre « souveraineté » et « intégration ».

Parmi les décisions issues par la Cour Constitutionnelle, il faut mentionner surtout, la **Décision n.148 du 16 avril 2003, sur la constitutionalité de la proposition législative pour la révision de la Constitution de Roumanie**.

Cette décision importante contient des éléments intéressants d'analyse théorique sur la souveraineté et l'intégration de Roumanie dans l'Union Européenne. Ainsi, la décision souligne : « Au sujet du problème du transfert de certaines attributions de Roumanie vers les institutions communautaires, la Cour Constitutionnelle retient que le texte de l'art. 145[1] (devenu après l'adoption de la Constitution l'art.148) porte sur l'exercice souverain de la volonté de l'Etat roumain d'adhérer aux traités constitutifs de l'Union Européenne, par un loi dont l'adoption est conditionnée par une majorité qualifiée de deux tiers. L'acte d'adhésion à une double conséquence, d'un côté le transfert de certaines attributions vers les institutions communautaires, et de l'autre côté, l'exercice en commun avec les autres Etats Membres, des compétences prévues dans ces traités. En ce qui concerne la première conséquence, la Cour retient que, par la simple appartenance d'un Etat à un traité international, celui-ci diminue ses compétences dans les limites établies par la réglementation internationale. De ce point de vue, l'appartenance de Roumanie à l'organisation des Nations Unies, au Conseil d'Europe, à l'Organisation des Etats de la Communauté Européenne, à l'Accord Central Européen du Libre Commerce etc. où la qualité de Roumanie de partie à la Convention pour la défense des droits de l'homme et des libertés fondamentales où à d'autres traités internationaux, a la signification d'une restriction des compétences de l'autorité de l'Etat, une relativisation de la souveraineté nationale. Quand même, cette conséquence doit être corrélée avec la deuxième conséquence, celle de l'intégration de Roumanie dans l'Union Européenne. A cet égard, la Cour Constitutionnelle retient que l'acte d'intégration a aussi la signification de partager l'exercice de ces attributions souveraines avec les autres Etats membres de l'organisme international. Par conséquence, la Cour Constitutionnelle, constate que, par les actes de transfert de certaines attributions vers les structures de l'Union Européenne, ceux-ci n'acquièrent pas, par cette acquisition, une « supra compétence » une souveraineté propre. En réalité, les Etats membres de l'Union Européenne ont décidé d'exercer en commun certaines attributions qui, d'habitude, appartiennent à la souveraineté nationale. Il est évident, que, à l'époque de la globalisation des problèmes de l'humanité, des évolutions entre les états et de la communication interindividuelle à l'échelle planétaire, le concept de la souveraineté nationale ne peut pas être conçu comme absolu et indivisible, sans courir le risque d'une isolation inacceptable".

Le chapitre s’achève avec une analyse des éléments principaux de nouveauté apportés par le Traité de Lisbonne, en relevant la contribution de ce traité à l’affirmation, en perspective, du Parlement Européen parmi les institutions communautaires.

A synthesis

The affirmation of parliamentary democratic environment in Romania has stimulated the drawing up of expert papers dedicated to parliamentary law. Starting from the remarkable work considered as a classic, of Pierre Avril and Jean Gicquel, the Romanian researchers have elaborated during the recent years numerous studies and papers, including monographs dedicated to the subject.

The interest towards Parliament, towards the role it plays in society, towards the means it contributes to legislation and strengthening of a genuine law order is natural and legitimate if we consider the fact that, today, in the world, the respect to representative democracy can be considered a reality.

The Representative Assemblies – large or small – which appeared several centuries ago, less elaborate in form as those of today, promoted the idea of democracy, restraining totalitarian tendencies, contributed to the formation of a national consciousness keeping abreast with the human rights and peoples' rights, with the requirements for substantiating political relationships by real principles of equality and representation.

The great principle of power separation has vigorously proved the force and power of the Parliament, its essential role for democratic societies, the importance of an intact observance of its prerogatives according to the conditions of a harmonious cooperation with all the other powers of the state. The illustrious thinker Jean Jacques Rousseau righteously wrote: "The principle of political life resides in the sovereign authority. Legislative power is the heart of the state; executive power is the brain setting all the parts to move… It is not by laws that a state lasts, but through its legislating power".

Observing the equality of the state powers, we can but notice that, by its special tasks, the legislative power has certain specific possibilities to distinguish itself, which sets it at the head of the state institutions.

A well known theorist in the Romanian Constitutional Law, professor I.V. Gruia, stated in his course of Constitutional Law, taught at the Faculty of Law in Bucharest, in the university year 1941- 42, that "from the juridical point of view, the legislative power has priority to the other powers, has the wholeness of its attributions, except for the attributions conferred, specifically, to the other powers".

It is not by chance that al the university courses and manuals of Constitutional Law – Romanian and foreign – attach great importance to the institution of Parliament. Carefully and diligently, the old as well as the new constitutional law works try to make clear the multiple valences of the institution, its present and future role. They provide authorized opinions on some or other provisions that may be of interest for the parliamentary life, the activity of the legislating bodies, the way they act in order to fulfill their duties in accordance with the Constitution and their own Standing Orders.

The idea of a **Parliamentary Law**, at its time first launched by the great American politician Thomas Jefferson, came true a long time ago, though it did not reach the level of a specific law branch, staying as a chapter – not the least important - of the Constitutional Law.

Drawing up this Parliamentary Law course, the authors aim to present, unitarily and comprehensively, a multitude of aspects which they have considered essential for the chosen

issue. Using the precedent literature, as well as their own expertise, they showed according to their thinking, the most relevant issues required both by experts and the public, regarding parliamentary activity.

The work **"Parliamentary Law"** – a manual meant first of all for students, master degree and Ph D doers – is divided in nine chapters: the Parliament – supreme representative body, expression of national sovereignty; Basic Concepts and Principles of Parliamentary Law; Parliamentary Mandate; Institutional Parliamentary Law; Parliamentary Procedure Law; Relationships between Parliament and other State Bodies; Parliamentary Oversight; Parliamentary Diplomacy and its role in promoting the interests and image of Romania; Parliamentary Law and Constitutional Disputed Claims Office; the European Parliament and National Parliaments.

The first chapter, **"The Parliament – representative supreme body, expression of national sovereignty"**, analyses the origins of the parliamentary system, the position of parliament within the system of powers separation, parliament and political democracy, the origins of the Romanian parliamentary system, as well as the functions of parliament within the law governed state.

An important element the paper refers to is that after the constitutional change in 2003, the text of art. 1, par. (4) of the Romanian Constitution acquired the following content: **"The State is organized according to the principle of separation and balance of powers – legislative, executive and judicial – within constitutional democracy."**

The chapter shows that totalitarian political regimes of all nuances have criticised the principle of powers separation, asserting that, in fact, power should be "unique" and it should belong to the people, therefore by no means could it be divided. However, in real life, ignoring the principle of power separation on purpose and practically eliminating it from the constitutions of the ex-socialist countries, led to the concentration of power in the hands of a group of persons and denial of any mechanisms of collective leadership. The principle of "uniqueness" of power, paved the way to not only dictatorship, it also subordinated the entire system of political organization to the domination of one party, consequently liquidating political opposition, denying the principles of pluralism and, finally, moving away from the great democratic principles of constitutional law, which had been sanctioned by a wide historical experience. The coming back to democracy in East European countries required the "rehabilitation" of the powers separation principle, recognition of its usefulness as a fundamental principle of political organization and constitutional law as well as a premise for the establishment of the whole social life on humanist democratic principles.

Within the separation of powers, parliaments play one of the most important roles that has increased and diversified in time, measured by the evolution of democratic societies.

From the first consulting assemblies by "ranks", convened by monarchs in order to settle taxes payment, to the great modern parliaments debating and making decisions that stir up the interest of the entire world, the parliamentary institution has undergone a long history. There were, of course, obedient "parliaments" that transformed into genuine appendixes of the executive power, as well as revolutionary parliaments that brought the kings to account for their actions, or imposed the adoption of programmatic documents such as the Proclamation of Citizen's and Human Rights.

Naturally evolving, together with the transformations in political life, **the functions of parliaments** have developed and diversified. The political importance of parliament, as the representative of people's sovereignty, has imposed itself quite vigorously, since parliaments

decide, essentially, on governments' fate, on the usefulness of certain political measures, asking questions, often uncomfortable ones, to the Executive, not mentioning the fact that within certain systems (parliamentary regimes) parliaments can appoint and dismiss the head of state himself.

The force of parliamentary system resides mainly in the principle of national sovereignty, in the idea that the parliament represents the people itself and the members of parliament are the people's delegates who cannot delegate, by any means, their prerogatives to civil servants. The well known principle of the Roman Law **"delegata potestas non delegatur"** is against transferring any parliamentary prerogatives to other institutions, appointed or elected. The principle of "parliamentary autonomy" guarantees to the legislative forum the wholeness of action and decision in any domain. At the same time, parliament is, in most of the states, the unique body having the power to call its members to account. The exceptional power incumbent to parliaments and the very special quality of their members have determined the elaboration of statutes, of a specific regime of immunities and inviolabilities, in order to guarantee the exercising of the parliamentary mandate. This has become more and more, in time, a representative mandate, the parliament being not just "a small part" of the nation's sovereignty, but the very sovereignty itself, hence the fundament of the parliamentarians' rights and prerogatives, the independence they enjoy in order to fulfill their mandates in optimal circumstances.

The setting up of the parliamentary system in Romania is related directly to the outstanding response of the French Revolution principles and the stronger and stronger roots of the idea that the state cannot be taken for the entire caste of boyards.

In Muntenia, Tudor Vladimirescu opposed, in his proclamations, the "mass" and "people" to a privileged minority, and Alexandru Ipsilante proposed, in a manifesto on 19th 1821, the separation of the legislative and executive powers and convening of an Assembly of All Ranks Deputies. At the end of 1821, a project of reforms, elaborated in Muntenia, too, proposed the establishment of a "people's council" to deliberate on all the matters of national interest.

In 1822, in Moldavia, the well known constitution draft of the Charcoal Guild, suggested, among others, the setting up of a people's council, consisting of bishops, boyards, and a boyard assigned by the boyards' assembly in every county. The document stated that the legislative power would be assigned to the ruler and the people's council. The Charcoal Guild's enjoyed and still does, the highest appreciation of Romanian thinkers. Thus, A.D. Xenopol qualified it as "the first embodiment of a constitutional thinking in the Romanian Counties", and "the first political manifestation of liberal thinking".

Nicolae Iorga considered, in his turn that the ideas of the Charcoal Guild's Constitution contributed to "our national regeneration". A positive opinion on the document is stated by Dumitru Barnoschi, too, who estimates that "the origins of modern democratic state life are knit together in the Moldavian Constitution of 13th September 1822".

Although the **"Charcoal Guild's Statement"** was eventually annulled due to the opposition of a part of the great boyards, it contains several valuable ideas that undoubtedly influenced the further constitutional development of the Romanian state. Thus, for example, the recognition of Moldavia's statute of independence is remarkable, as it was to be the same as under the ruling of Bogdan (Romanian ruler), setting up the People's Council (representative assembly) that would also include lower rank boyards who had not had important positions until then. The draft also sanctioned the property right guarantee and the principle of expropriation for public usefulness cause. It also contained norms resembling those of the French declaration of rights regarding individual freedom, religious freedom, everybody's equality to acquiring public positions,

mentioning that “public positions will only be given to the good doers and everyone’s worthiness power for the assigned position”. Proving itself as an innovating concept, “The Charcoal Guild’s Constitution” aimed at restraining the ruler’s powers, assigning the right to collective leadership to the People’s Council which was a representative council.

In Moldavia, a high representative of the boyards, Dimitrie Sturza, foresaw the establishment of a lower Chamber, “a lower Divan”, which should “picture the icon of a free people”. He thought that each village would choose a delegate, and all of these delegates, gathered at the residence of the ward to appoint three delegates who, gathering with the other delegates of the county wards, would appoint three deputies who “did not have to be boyards”. The outstanding significance of the document resides in the fact that peasants were given the right to vote for the first time, the Lower Chamber having the right to discuss and vote the budget, “as it is usual in England, a free country, worthy of being an example.”

The partisans of Gheorghe Lazar and Tudor Vladimirescu, in manifestoes elaborated in 1822, proposed that “the voice of the little one should be listened as well as the voice of the great”. Within the context, stating the more and more powerful conspicuousness at national level of liberal progressive ideas, the Treaty of Adrianopolis in1829 offered the possibility to materialize the ideas foreseen by several thinkers in compulsory juridical documents meant to substantiate state organization.

For the drawing up and finalization of the two Organic Standing Orders (of Moldavia and Walachia, respectively) there were formed committees including representatives of the boyards, four for each principality. The activity of the committees concretized in the elaboration of the two Organic Standing Orders that rather represented a kind of constitutional administrative frames, including – besides the norms for organizing the state powers – rules of administrative financial law, and even provisions of civil law and civil procedure.

The Organic Standing Orders, adopted in 1831 in Walachia and in 1832 in Moldavia, as a consequence of the Treaty of Adrianopolis provisions, sanctioned a powerful Russian influence on the Romanian principalities. Anyway, in spite of the criticisms to the document, it cannot be ignored that it sanctioned for the first time the principle of powers separation and favoured the development of new economic relationships. In fact, it replaced the arbitrary feature of rulers’ powers and introduced modern norms and institutions of state organization. It is significant, from this point of view, the fact that Nicolae Balcescu showed the following in his writings: “…despite all their shortcomings, the Standing Orders bring about certain useful principles and they mean an instrument for progress. They sanctioned the principle of trade freedom, separated the judicial, administrative and legislative powers and introduced the parliamentary regime”.

Regarding the constitutional provisions, we have to highlight, besides the separation of powers, the fact that the **National Assembly**, elected for five years, had important attributions such as voting the budget and establishing taxes. Besides those, it had attributions that were later passed to the competence of the executive, such as the leasing of salt-mines, customs and state owned estates. The Assembly had to survey the maintenance of public estates, development of agriculture and trade, exercising a certain control over schools, management of churches’ assets, quarantines, prisons, charity establishments and even militia. It could report to the Ruler abuses and shortcomings in administration, including those committed by ministers, but it did not have the right to legislative initiative, all the laws being sent to the Assembly by the Ruler, with the latter’s message endorsed by a secretary of state. After the project was examined in committees, the decision was adopted by absolute majority and it was communicated to the Ruler by an official letter signed by all who had participated to the vote. Only the Ruler could propose amendments or a new deliberation to the Assembly. He could refuse to sanction a law that he

disliked, not being obliged to motivate his decision; he could even resort to the dissolution of the Assembly, but this measure could only be adopted with the consent of the Porte.

The revolutionary year 1848 stimulated the actions for political democratization and fulfillment of democratic reforms. In Moldavia, "The Complaints of the National Party", a document initiated by Mihail Kogalniceanu, proposed an actual programme of democratic regulations including the abolishment of ranks and personal privileges or by birth, everybody's equality regarding taxes, abolishment of slavery, boyardship, land reform, equality of civil and political rights, a National Assembly formed of representatives from all social levels, a ruler elected by all social levels, accountability of ministers and public servants, freedom of the individual and freedom of domicile, equal free instruction for every Romanian, abolishment of death penalty and beating, prohibition to the Ruler to intervene in the activity of Courts, etc.

In Walachia, where the revolutionary events had a much stronger character, the "Proclamation of Islaz" was adopted on 9th/21st June 1848 and accepted on 11th/23rs June 1848 by ruler Gheorghe Bibescu under mass pressure. Compared to the "Complaints of the National Party" in Moldavia, the Proclamation of Islaz did not have just the form but also the value of a constitutional act, which situates it ahead of the revolutionary acts of the year 1848.

Regarding the provisions of the **Proclamation of Islaz,** the following are worth to be mentioned: administrative and legislative independence, powers separation, equality of political rights, election of an accountable ruler for a five year term, from any rank, reduction of the ruler's civil list, bondsmen's emancipation, gypsies' release, equal instruction, setting up of penitentiary establishments, creation of national guards. Of all these provisions, those mentioned at item 13 are remarkable, as they proclaimed bondsmen's emancipation "by reimbursement", a matter that raised, at that time, great debates amongst the leaders of the revolution.

In Transilvania, in the same revolutionary year, **"The Motion of Blaj"** was vigorously required, and it was adopted by the popular assembly of Blaj on 4th/16th May 1848. This important document, an expression of vibrant patriotism, foresaw the recognition of Romanians' rights as a nation, modern democratic freedoms in accordance with the requirements of the era affirming itself at that time. Other ideas of the Blaj Motion referred to equality of rights and gains of the Romanian Church with other churches in Transilvania, industrial and commercial freedom, censorship abolishment and freedom of the printed press, providing personal freedom and assemblies freedom, establishment of courts with juries, people's arming or national guard, establishment of Romanian schools in all villages and towns, elementary schools, military and technical institutes and seminaries, as well as a Romanian university endowed from the state's funds, common accountability for public tasks and privileges abolishment.

Subsequent constitutional developments were especially linked to the **Convention of Paris,** signed by the western powers and Ottoman Porte on 30th March 1856, after the end of the war in Crimea. By that document, the Ottoman Porte committed itself to further grant to the Romanian Countries "an independent national administration, as well as complete freedom of cult, legislation, trade and navigation". A special committee was to go to Bucharest in order to collect information and make proposals for a future organization. The events that followed, which led to the unification of the principalities, are well known. First of all, the fact that there were elections for the Ad-hoc Assemblies of the two principalities, as "real representative assemblies of some parliaments of the two Romanian Countries".

It is worth mentioning the fact that the provisions of the Paris Convention offered an incomplete frame for the development of the parliamentary regime. The legislative competence was divided between the Ruler, elective assembly (elected for seven years) and the Central Commission of

Focsani, formed of 16 members, a joint body belonging both to the executive and legislative. The legislative initiative for each principality belonged to the Ruler, and for the laws of common interest, to the Central Commission of Focsani. The elective assembly did not have legislative initiative. The elective Assembly could, however, amend certain bills of common interest for the two principalities, but the Central Commission was the only one having the right to sanction the text that the Assemblies could adopt or reject. The bills once passed, were sanctioned and promulgated by the Ruler, who had absolute veto right.

By **"The Developing Statute of Paris Convention on 7th/19th August 1858",** the newly decreed fundamental act promulgated by the Ruler on 2nd May 1864, the internal organization of the Romanian state acquired a new appearance. The role of the executive power increased considerably and, at the same time, the bicameral system was introduced into Romanian political life for the first time, established beside the Elective Assembly, an institution sanctioned by the Paris Convention, a second legislating Assembly, named Mediating Body, the name being replaced with that of the Senate, later on.

Therefore, the **Senate** appears in our constitutional legislation as the result of an intense political confrontation, followed by an act of authority by the head of state. It came into being at a moment of crisis of the state institutions, when the dissensions and contradictions between the executive power and legislative unicameral power could not be settled by negotiations without a third force to interpose itself and act as a moderator. In the opening speech to the new Legislating Bodies on 6th December 1864, Alexandru Ioan Cuza explained the mission of the new Assembly: "Our institutions completed themselves by the establishment of the Senate, which, being a moderator body, made of conservatory elements, powerful by the experience acquired in leading general and county affairs of the country, will know how to avoid the collisions between the state powers, will maintain the balance between them and thus it will keep untouched the fundamental pact and public freedoms of Romania". The words uttered by the Ruler explain the reasons that determined, at that moment, the establishment of the Senate, giving up the old tradition stipulating the existence of only one assembly. It is worth mentioning the fact that they clearly established the role that the second Chamber would have during its existence for three quarters of a century.

Together with the Ruler and the Deputies' Assembly, the Senate was invested with important powers regarding both the adoption of legislation and the state activity itself. The Senate was formed of members by right and members appointed by the Ruler. The Senators by right, nine of them, were: the two metropolitans of the country, the bishops of the dioceses, the first president of the Court of Cassation and the oldest of the generals in activity. The rest of the senators, 64, were appointed, half "from among the persons who exercised the highest positions in the country or who can justify an annual income of 800 galbeni (golden coins)", and half from amongst the members of the general county councils, each from every county on a presentation list with three candidates, elected by the county council from its members. Of the 64 appointed Senators, half would be replaced at every three years by lots drawing, those whose mandate had expired being allowed to be reelected.

Two years later, in 1866, after Alexandru Ioan Cuza abdicated, there emerged the question of adopting a Constitution to reestablish the balance between the main powers of the state, to finalize the organization of the Romanian national state within the limits of the right to autonomy, to sanction the citizen's and individual rights and freedoms, at the same time establishing the principle of constitutional hereditary monarchy by a foreign prince, stipulated in the unionist programme adopted by the Ad-hoc Assemblies in 1857. However, intense controversies burst out regarding the adoption of a unicameral or bicameral system. The radical liberals, partisans of a unicameral system since the time of the Ad-hoc Assemblies, obstinately opposed to the Senate, considering it as a conservatory body, hostile to progress, a factor of

stalling the legislative process and even an obstacle in the way of exercising the civil and citizen's rights and freedoms. In favour of the Senate there were the representatives of the conservatory trend and the new Ruler, Carol I. Among their arguments there was the fact that the second Chamber would have the task to mediate the legislative action, reducing the almightiness of a unique Assembly, keeping the country away from revolutionary laps and dangerous shakings that would have annulled the advantages of reforms. The Senate, in the conservatory concept, had to impose itself as an arbitrator between the legislative and executive powers. It was also invoked the argument that most of the European states already having a bicameral system, the Romanian legislator could not ignore such a reality regarding the organization of powers in a state. Under these circumstances, the idea of a bicameral system eventually won, for the same reason of the need to ensure a balance as accurate as possible in the process of elaboration and adoption of laws.

The Romanian Constitution of 1866 sanctioned, consequently, provisions referring to national representation, Title III, chapter I, as well as in two sections especially dedicated to the Deputies' Assembly and the Senate.

Sanctioning the idea of the representative mandate, art. 38 of this Constitution established that the members of the two Assemblies represent the nation, "and not just the county or locality that has chosen them".

The Deputies'Assembly was formed of deputies elected within four colleges, depending on the social status; the voters of the fourth college had the right to elect only one deputy by indirect vote. The members of the Deputies' Assembly were elected for four years while the members of the Senate for eight, half of them were renewed every four years by lots drawing, the members whose mandates expired having the possibility to be reelected. There were more difference between the Deputies' Assembly and the Senate. Thus, the Deputies' Assembly was elected by citizens gathered into four colleges while the Senate was elected by indirect vote, just by two colleges. The Constitution of 1866 also sanctioned the institution of the senators by right. The conditions for being elected as a senator were more severe than those established for the deputies, and the age was 40 years old for those who wanted to candidate for the Senate.

The legislative power was exercised by the Ruler and the national representation, the laws being resent to the Ruler only after they had been debated and adopted by the majority of both assemblies. The legislative initiative belonged both to the Ruler and the Senate and Deputies' Assembly. The laws on the incomes and costs of the state or the army's contingents had to be first voted by the Deputies' Assembly. The interpretation of laws was only performed by the legislating power.

The assemblies deliberated and adopted the decisions separately, except for the specified cases, and the right to use their own police belonged to each of the presidents of the legislative Chambers.

The Constitution of 1923 maintained the bicameral system with certain differences of election between the Deputies' Chamber and the Senate. The institution of the senators by right was also maintained.

Regarding the adoption and vote of laws, the requirement for the laws to be voted separately by each Chamber was reiterated, the laws on the incomes and costs of the state as well as the army's contingents being voted with priority by the Deputies' Assembly.

The Constitution of 1938 kept the bicameral system, with differences in electing the two Chambers. The principle of separate deliberation was maintained as well as the parliamentary

immunity regime. The Constitution sanctioned the institution of the Legislative Council, the endorsement of which was compulsory for al the bills both before and after they were amended by the Commission, except for those on budgetary credits. It is remarkable that the initiative of laws usually belonged to the King, the Assemblies being able to propose by their own initiative only the laws of national interest. The laws were subject to the King's sanction, and then debated and voted by the majority of both Assemblies.

The Constitutions of 1948, 1952 and 1965 benchmarked an alienation from the classical principles of the Romanian parliamentarianism, the constitutional principles being subordinated to an ideology that did not recognized the Romanian people's ancient aspirations, and to the concentration of all the state powers into the hands of the executive power and controlled by the communist regime.

The constitutional law literature after 1990, unburdened of dogmatism, has been dealing with an important matter raised by the experts: **defining the functions of the Parliament,** a matter with several options in the expert literature.

Presenting the points of view expressed in the expert literature, the authors of the manual think that at the present moment of development in Romania, five functions would best express the activity and parliamentary orientation: **the representation function, legislative function, informing function, oversight function and designation by investment, election or appointment of public authorities.**

The comparative assessment of the shares that these functions have in the activity of the Parliament leads to the statement that, except for the function of representation, which constantly and permanently lies ahead of the Parliament's concerns, the other functions or some of them have prevailed at certain moments, depending on the complexity of the matters that the Parliament was confronted with. Thus, the function of forming various bodies is usually performed at the beginning of a legislature; the oversight function is permanent; the legislating function is more important at certain moments when the conditions for assimilating the *acquis* and the conditions of accession to the EU had to be fulfilled, etc.

In any case, according to the authors' opinion, they could not talk about hierarchies among the parliamentary functions as they all are undoubtedly important for exercising the role that the Parliament has within the political life and the system of state bodies.

Neither the idea of secondary functions could be approached (such as the judiciary function) as those, by their shares and profile in the practice of certain countries do not exceed the characteristic of "attributions", obviously different from "functions".

Chapter II of the manual examines **the definition of parliamentary law, its relationship with constitutional law and other branches of law, the sources of parliamentary law, the principles of parliamentary law, their evolution and affirmation from a historic perspective**.

Supporting the idea of parliamentary law a lot of practical elements plead, founded on certain juridical texts that highlight the existence of certain regulations of their own regarding the Parliament, for the statute of its Members as well as the functioning norms of the legislating bodies. Starting from the principle of "Parliamentary autonomy", in all the countries of the world the legislating bodies have the right to issue their own standing orders, at the same time establishing a series of their own disciplinary procedures.

Of course, the discussions around the existence of parliamentary law are highly theoretical, the issues of separating parliamentary law from constitutional law are not just difficult and complex, they sometimes are insuperable. Will parliamentary law be able to justify a specific domain, an object of its own and a methodology of its own in order to prove its legitimacy as a branch of law? Might it be recommendable, at the present stage of development of law, to consider it as being an element with sufficient autonomy detaching itself from its own frame of action of the constitutional law? It is certain that, in a democratic society, the matters regarding the Parliament, parliamentary life, their juridical implications become a real "barometer" for the promotion of democratic orders. That is why, **Parliamentary Law, be it conceived as a chapter only - an "under-branch" as a perspective - of constitutional law, can play an important role in promoting the great democratic principles, in guaranteeing the human rights and in preserving the spirit of the great values on which, for centuries, the Parliament has been based on.**

Of course, it can be ascertained that **parliamentary law cannot constitute, in the present stage of law development, an independent branch of the constitutional law.** As a matter of fact, the position of parliamentary law towards constitutional law is so tightly conditioned that a dissociation of parliamentary law would mean to deprive it of its permanent support – which it undoubtedly needs, of its link to the great principles of the constitutional law.

Therefore, we can draw the conclusion that parliamentary law, considered as an autonomous as important as possible chapter of the constitutional law, permanently maintains and proves its viability without detaching from the constitutional law, on the contrary, it exists within it, and it represents a prominent organic chapter related to the existence and functionality of a whole complex of rules and institutions.

Respecting the right of every country to build up its parliamentary structures (bicameral or unicameral), to establish the responsibilities and prerogatives of the Parliament in relationship with the other powers of the country is a natural consequence of the national sovereignty principle, the importance and actuality of which cannot be disputed by a lucid observer of the international reality.

However, parliaments cannot disregard how certain countries have solved some problems or other, the efficiency or inefficiency of some parliamentary structures, elements that the experience exchange between parliaments, between the experts working in these institutions constantly reveal. This concern has become fully visible at conferences, symposia, or reunions on different parliamentary matters, evidently useful, and which do not intend to generalize a certain parliamentary model, on the contrary, they intend to highlight the real and significant, worth being taken over from the international experience.

Knowing the experience of other countries represented, at the same time, an important moment in promoting our country's own concepts and methods of parliamentary organization, which, reported to the practice of other countries, could be checked and improved.

Regarding **the sources of parliamentary law,** the manual underlines that it is necessary to take into consideration, first of all, the general sources of constitutional law, which are obviously applicable to the parliamentary domain, too. Those would be: the international treaties, Constitution of Romania, decisions of the Constitutional Court, custom and customary law, laws and other normative juridical acts as well as Standing Orders and expert doctrine.

Regarding **the principles of parliamentary law,** it is shown that they have evolved from a historic perspective, first the general principles of constitutional law also influencing

parliamentary law, such as the principles of national sovereignty, separation of powers, defending the citizens' rights and freedoms, etc.

As **specific principles** of parliamentary law, there are: the principle of specialization, according to which majority decides and opposition expresses its opinion, and the principle of transparency.

Chapter III, dedicated to **parliamentary mandate,** mainly reveals the importance of the new election system of senators and Deputies, regulated by the provisions of Law 35/2008. Regarding the parliamentary mandate, its political significance, its characteristics as well as certain issues related to the acquiring, duration and exercising of the parliamentary mandate, freedom of opinion and parliamentary immunity, protection of the parliamentary mandate are underlined.

In **Romania**, the principle of parliamentary immunity of the Members of Parliament representing the sovereignty of the nation was first sanctioned by art. VII of the Developing Statute of the Paris Convention which was then taken over by all the constitutional regulations that followed.

Article 31 of the **Constitution of 1866** shows, for example, that: "All the powers of the state emanate from the nation, which cannot exercise them but by delegation". This provision sanctioned the theory of the representative mandate, more clearly expressed in article 38, according to which "the Members of both Assemblies represent the nation, not the locality or county that appointed the member".

The Constitution of 1923 sanctioned the ideas of the previous Constitution according to which "the state powers emanate from a nation, which cannot exercise them but by delegation…" (art. 33) and "The Members of the Assemblies represent the nation". (art. 42)

As in the Constitution of 1866, the political and juridical immunities of the Members of the Chambers were sanctioned. According to art. 54, "None of the Members of one or the other Assembly can be pursued or persecuted for the options and votes he issued during his mandate", and in art. 55, regarding juridical immunity, the following are stated: "No Member of one or the other Assembly cannot, during the session, be either pursued or arrested as repression, without the authorization of the Assembly he belonged to, except for the case of flagrant crime. If he suffered preventive custody or was pursued while the session was closed, the pursuit or arrest had to be approved by the Assembly he belonged to, immediately after the session had been opened. Detention or pursuit of a Member is suspended during the entire session, if the Assembly so requires".

The Constitution of 1991 benchmarked the coming back to the Romanian traditional democratic system, sanctioning the fundamental rights and freedoms, social, political and economic.

The Constitution benchmarked the theory of representative mandate and the pre-war bicameral system, by a Parliament formed by the Senate and Chamber of Deputies, democratically elected, by universal secret direct vote.

In Romania, there was a concern for the elaboration of a statute for the deputies and senators during the legislature of 1992-1996 but it was not finalized. In 2005 the issue was again in discussion. Its elaboration took into account the constitutional provisions, existing regulations as well as the regulations in other European countries, when applicable to the conditions in our country.

Finally, after ample debates and solving of an unconstitutionality exception, **the Law on the Senators' and Deputies' Status (Law nr 96/2006)** was adopted. It has 61 articles. It is divided in 12 chapters: general principles (chapter I), validation and regime of mandate (chapter II), principles and rules of parliamentary conduct (chapter III), incompatibilities, bans, and declaration of interests (chapter IV), parliamentary immunity (chapter V), senators and deputies' duties (chapter VI), senators and deputies' rights in exercising their mandate (chapter VII), exercising the mandate in the constituency (chapter VIII), other patrimonial rights of the Members (chapter IX), regime of Members' pensions (chapter X), regime of parliamentary discipline (chapter XI), transient final dispositions (chapter XII).

The document, drawn up by taking into account the legislation of the main states of the world as well as the parliamentary expertise in Romania, systematically presents an important number of provisions meant to ensure the performance of the parliamentary mandate efficiently and observing the legal stipulations.

Worthy to be mentioned are the provisions of the very first chapter of the Statute, stating that the Members are elected as representatives of the Romanian people that exercises its sovereignty by them, as stipulated by the laws and Constitution.

Also, the same text of the Statute, taking over the constitutional texts, disposes that, in exercising their mandates, the Members are people's servants. An important innovation is chapter III, "principles and rules of parliamentary conduct". There are five principles:

Principle of national interest
The Members have the duty to act for the interest of the entire nation and the inhabitants of the constituencies they represent.

Principle of legality and good faith
The Members, as elected representatives of the Romanian people, fulfill their duties and exercise their rights according to the Constitution, laws of the country and Standing Orders of the Senate and Chamber of Deputies, for the whole duration of their mandate.

The Members are forbidden to assume, to legal or natural persons, financial obligations or of any other kind, meant to influence the exercise of the mandate in good faith, according to their own consciousness.

Principle of transparency
The Members must prove transparency in their parliamentary activity.

The Members have the obligation to maintain a permanent dialogue with the citizens on the matters that are of interest for the latter ones, resulting from the commitment and exercise of parliamentary mandate.

Principle of fidelity
The Members are obliged to manifest, during the mandate, fidelity to Romania, the people, and respect to the citizens.

Observance of the Standing Orders
The Members are obliged to respect the provisions of the Standing Orders, to abide by the norms of civilized conduct, courtesy and parliamentary discipline, and not to have attitudes or use insulting offensive or calumnious words and expressions.

It is notable that both the Senators and Deputies have to table declarations of interests before the validation of their mandates, which are published on the Internet pages of the two Chambers. They are updated annually, and a new declaration of interests is presented at the end of the mandate, even if it ends before term.

Also worthy of attention are a series of important provisions related to **incompatibilities and bans.** The quality of deputy or senator is incompatible with certain positions in economy, such as president, vice-president, general manager, manager, administrator, member of the board or censor with commercial companies, including banks or other credit institutions, insurance companies and financial companies as well as public institutions; president or secretary to general assemblies of shareholders or associates to the above mentioned commercial companies; manger or member of the administration councils of autonomous administrations, companies and national companies; dealer-natural person; member of a group with economic interests, defined in accordance with the law.

Regarding **parliamentary immunity**, it means the aggregate of legal dispositions that ensure to the Members a juridical regime derogative from common law in their relationship with the justice and aiming to guarantee their independence.

We also mention the provision disposing that the Members cannot be judicially held responsible for their votes or political opinions expressed during the mandate.

According to the conditions of the new statute, parliamentary immunity is not susceptible of suspension or interruption, it cannot be given up, is imperative and belonging to public order. Parliamentary immunity can only be raised by the Chamber the Member belongs to.

Parliamentary immunity starts with the validation of the mandate and stops on the date of its ending, in the cases and conditions provided by the Constitution and laws.

Regarding the characteristics of the parliamentary mandate, its **juridical features** are highlighted, meaning the general character of the parliamentary mandate, irrevocability of parliamentary mandate, protection of parliamentary mandate, the difference between the imperative mandate – no longer recognised by the Romanian constitutional law – and representative mandate resulting from the principle of sovereignty and the great principles of law admitted by the European nations.

The rights resulting from the parliamentary mandate are: the right to ask questions, obtain information, propose normative acts, as well as the duties assigned to the Members according to their Statute.

Special attention was paid to **the matter of parliamentary immunity.** In Romania, the institution of parliamentary immunity has imposed itself as a corollary of the member's statute recognition, as parliamentary life in the Romanian Principalities affirmed and crystallized itself.

The Romanian doctrine of constitutional law of the inter-war period was highly appreciative about parliamentary immunity. As shown by professors Paul Negulescu and George Alexianu, "in a parliamentary regime, where the leadership of the state is entrusted to the Parliament, which plays a first rank role, the presence of the Members at the sittings and the possibility that they fulfill their attributions freely and independently is an essential requirement".

The Romanian doctrine of constitutional law during the inter-war period also made the difference, following the generally recognized concept in democratic countries, between

parliamentary irresponsibility, the right of the members to express themselves freely about any facts within the precincts of the Parliament, for the interest of the parliamentary office, and parliamentary inviolability that was meant to protect the Members from any criminal pursuit during the session so that they could fulfill the function invested in them under the best circumstances.

The constitutional revision law in 2003 stipulates that Members can be sued and sent to penal trial for deeds which are not linked to their votes or political opinions expressed by them as Members. However, they cannot be searched, retained or arrested without the approval of the Chamber they belong to, and after their hearing. Retention and search of Members are only allowed in case of flagrant crime.

For any penal deeds committed by Members, which are not related to the mandate, they can be sent to trial without the approval of the respective Chamber.

The trend regarding the constitutional regulation of parliamentary immunity is to relate it to the proper exercise of the mandate of a Member. Besides, any Member is treated, from the penal point of view, as any citizen would be. The old regulation contained dispositions that made considerably harder the assuming of penal and even infringement responsibility by the Members, although the Constitutional Court has repeatedly decided that parliamentary immunity is not a privilege. Art. 16 of the Constitution establishes a regime of full equality between all the citizens before law and public authorities, a regime infringed by the previous provisions, in the view of civil society therefore public opinion.

Chapter IV is dedicated to the **institutional parliamentary law.** The chapter analyses the structure of the Parliament, referring to unicameralism and bicameralism, comparing the two and presenting the advantages and disadvantages of each system. Also, the same chapter examines the internal structures of the two Chambers as expressions of the parliamentary autonomy principle, the role of the standing bureaus, the distinct position of the two speakers within the institutional parliamentary system, parliamentary committees, parliamentary groups as well as the Secretary General and expert services.

It also presents the developments of the Romanian parliamentary system as a unicameral one and a bicameral one.

The paper mentions the fact that **in Romania, the origins of the Chambers of the Parliament are different.** Initially, the Romanian parliamentary system or, to be more exact, the preceding structures, were unicameral. In the Romanian Countries there were People’s Assemblies where all the social ranks were represented. Their role imposed especially in the XIX century when the unification of Moldavia with Walachia was decided and passed by the two Assemblies.

The creation of the Senate institution is linked to the Developing Statute of the Paris Convention, which was due to Alexandru Ioan Cuza. The bicameral system was maintained in the Romanian Constitutions of 1866, 1923 and even 1938, the abolishment of the lower Chamber taking place in 1945.

Abolishment of political pluralism and concentration of power by the communist party, excessive centralization, practically led to the depreciation of parliamentary life, the national representation becoming an instrument of facile ratification of the decisions adopted at the level of the executive power.

The will to enliven the democratic traditions of the country, as well as the experience – not at all positive – of the unicameral system during communism, led to the adoption by the Constituent

Assembly, without any difficulty, of the **bicameral system.** However, the fact worth to be mentioned is that by choosing the bicameral formula, it became necessary to ensure a system of full equality between the two Chambers. It was assessed that such a mechanism is preferable to the unicameral option, allowing a political balance, a wiser thinking of the legislative acts that were to be adopted, as well as full expression during the debates at several levels of diverse democratic options and solutions, related to the future development of the country. Later on, the bicameral system was amended by the constitutional reform of 2003 that established the separation of the two Chambers' attributions in the "Debating Chamber" and the "Decision making Chamber".

As the expert authors underlined, **the organizing of Chambers reflects the long tradition principle of Parliament's autonomy,** a principle allowing the parliamentary assemblies, in time, to affirm their prerogatives against the attempts to prejudice or diminish their importance. As Pierre Avril and Jean Gicquel show, "In applying the principle of powers separation, parliamentary assemblies enjoy autonomy in order to ensure their free management both from a structural and functional points of view, as well as their independent activity of their staff in relationship with the administrative hierarchy of the State."

Based on the observance of such principles, the most important rules of the Chambers' organization are stipulated by the Constitution of the country itself. According to art. 61 of the Romanian Constitution, the rules are: statutory autonomy of the Chambers in their organizing and functioning; accordingly, the Standing Orders of the Chambers do not represent administrative regulations, they have the value of "internal laws", directly subordinated to the Constitution, financial autonomy of the Chambers according to a budget of their own and approved by them; the Chambers have a specific political structure by organizing the Members into parliamentary groups, each Chamber has its own working bodies named standing bureaus that ensure the chairing of the works, which in fulfilling their tasks and attributions, function during the exercising of a mandate, as well as parliamentary committees and other structures; establishing the working bodies of the Chambers is done in accordance with the political configuration of each Chamber.

The manual makes a detailed analysis of the **distinct position of the two Chambers' Speakers** within the institutional parliamentary system and of how the committees and parliamentary groups are organized and how they function.

Chapter V is dedicated to **the procedural parliamentary law.** The chapter analyses – in its first part – the concept of procedural parliamentary law, the elements specific to the parliamentary procedure, organizing and performing of the parliamentary sessions, and in its second part it describes at length the legislative procedure, especially in the light of the constitutional reform of 2003, when the two Chambers' attributions were separated into attributions belonging to the first notified Chamber and those belonging to the competence of the decision making Chamber.

The constitutional revision law in 2003 brought along new important elements regarding the performance of the legislative process, by setting up domains where one of the Chambers, named **"the First Chamber"** is the one debating the bill or legislative proposal – **Debating Chamber –** and the second, the **"Decision Making Chamber"** has to decide on the proposal or bill.

Modifying the Constitution has promoted a new concept, according to which the Chamber of Deputies is presented, at first reading, to debate and adopt the bills and legislative proposals for the ratification of treaties or other international agreements and legislative measures resulting from putting into practice the treaties and agreements. Also, the Chamber of Deputies is presented with the organic law drafts regarding the radio and television services, persons who

cannot belong to any political party, exception from military service of Romanian citizens, organic laws on siege or emergency states, statute of the public servants, juridical regime of property and heritage, labour relationships, unions, setting up and organization of the Legislative Council, organization of Government, incompatibilities with the government membership, establishing the autonomous administrative authorities, structure of the national defence system, the intelligence services and other components of the armed forces, competence of the courts, circumstances under which the periodical renewal of Constitutional Court members is performed.

Totally , The Chamber of Deputies is assigned, as the first notified Chamber, 22 categories of organic laws and one category of laws – that can be, as the case, organic or ordinary – for the ratification of treaties and other international agreements, while the Senate is assigned just 18 laws as well as all the draft laws or ordinary law proposals.

According to art. 75 of the Romanian Constitution, republished, the following are subjected to the debate and adoption by the Chamber of Deputies, as a **Decision Making Chamber:**

1. all the bills and legislative proposals of ordinary laws level, other than those for ratifying international treaties or other international agreements as well as the legislative measures resulting from putting them into practice;
2. drafts of organic laws stipulated by the Romanian Constitution, republished, which refer to: country's borders; acquiring and losing Romanian citizenship; national symbols; the right of the European Union's citizens to elect and be elected for the public local authorities; the right to private property; the right of the injured person by a public authority; extension of Parliament's mandate.

The Senate, **as the first notified Chamber** has the competence to debate and adopt the bills and legislative proposals in the domains established by art. 75 of the Romanian Constitution, republished, as follows:

1. bills and legislative proposals at the level of ordinary laws;
2. drafts of organic laws referring to territory, citizenship, national symbols, equality of rights, right to private property.

Also of the competence of the Senate are the laws on: electoral system, organization and functioning of the Standing Electoral Authority; organization, functioning and financing of political parties; organization and development of the referendum; the regime of the state of partial or total mobilization and the state of war; state of emergency and state of siege; crimes, punishments and the regime of their execution; grant of amnesty or collective pardon; statute of public servants; general juridical regime of property and heritage; general regime of labour relationships, unions, owners' associations and welfare; statute of the national minorities in Romania, general regime of cults; extension of the President's mandate; property; Economic and Social Council.

The Senate takes to debate and adopt, as the **Decisional Making Chamber,** the bills and legislative proposals adopted by the Chamber of Deputies, on the latter's notification, in the domains established by in art. 75 of the Romanian Constitution, as follows:

1. bills and legislative proposals for the ratification of treaties or other international agreements and the legislative measures resulting from putting them into practice;
2. drafts of organic laws referring to: organization and functioning of the radio and television public services and their parliamentary oversight; right to associate; the right of the person injured by a public authority, the Disputed Claims' Office respectively; national defence; organization and functioning of the Ombudsman institution.

The Senate is also a **decisional Chamber** regarding the laws referring to the organization of the Government and the Supreme Council of Country Defence; the organization and functioning of the Superior Council of Magistrates, Courts, Public Ministry and Court of Audit; general organization of education; organization of public local administration, the territory as well as the general regime of local autonomy, Legislative Council; Government –role and structure; Government – incompatibilities; establishment of autonomous administrative authorities; defence system; local public administration – basic principles; the Prefect; statute of judges; Courts; the use of maternal language and of an interpreter in Courts; the structure of the Constitutional Court.

The Constitution of Romania makes important statements regarding the mechanism of the relationships between the thinking Chamber and the decisional Chamber. Thus, art. 75 of the revised Constitution provides that the first notified Chamber will pronounce itself within 45 days. For codes and other especially complex laws the term is of 60 days. If the terms are overdue, it is considered that the bills or legislative proposals have been adopted.

After the debate or rejection by the first notified Chamber, the bill or legislative proposal is sent to the other Chamber that will make the final decision.

If the first notified Chamber would adopt a provision that, according to the provisions of the Constitution becomes of its decisional competence, the provision would be considered as definitely adopted if the second Chamber agreed. On the contrary, just for the respective provision, the law would go back to the first notified Chamber that would finally decide by emergency procedure.

Within the legislative procedure, special attention is drawn to the procedure of approval – or rejection – by law, of Government orders. After the constitutional reform of 2003 – as an answer to some criticisms by experts and the European Union – a text was introduced in the Romanian Constitution, which limits the scope of emergency orders issuing. Thus, they cannot be adopted in the domain of constitutional laws, cannot influence the regime of the state fundamental institutions, the rights, freedoms and duties provided by the Constitution, electoral rights, and cannot aim at forced passing of goods into state property (art. 115, par. (6)).

Chapter VI of the manual examines the **relationships between the Parliament and the other state bodies,** revealing the importance, dimensions and limits of parliamentary oversight.

The chapter first examines **the relationship between the Parliament and the Presidential institution,** revealing the manner in which the relationship is functioning, strictly observing the constitutional provisions. It analyses the constitutional and regulating provisions regarding the dismissal of the President, the difference between the dismissal and impeachment of the President as well as the procedures regarding the putting into practice of constitutional provisions.

Unlike the totalitarian states, the democratic constitutions include the possibility to dismiss the head of the state, a procedure that includes two distinct aspects: 1) the dismissal itself, and 2) the suing in the Supreme Court, Constitutional Court or other special Courts provided by the Constitution. In order to debate the impeachment with full responsibility, avoiding unfounded accusations, or any kind of cavils, in all cases the necessity of a certain number of Members is provided, who can initiate the procedure of dismissal (impeachment, respectively), on the other hand, a democratic manner to debate the case, with the required guarantees and necessary measures. From this point of view, not all the Constitutions we referred to make a sufficiently clear delimitation. The Constitution of Romania contains precise provisions, worthy to be

noticed, making a clear distinction between the impeachment of the President, art. 96, par. 3, and the dismissal, art. 95.

In Romania, the provisions of art. 66-69 of the Regulations for Joint Meetings develop and state the dispositions of art. 95 of the Romanian Constitution.

According to the texts we are referring to, the proposal for **dismissal** of the Romanian President "if he perpetrated serious deeds infringing upon the provisions of the Constitution" can be made by at least one third of the number of Members and it is tabled concomitantly at the Standing Bureaus of the Chambers.

It is remarkable that according to the provisions of art. 1, item 13 of the Regulations for Joint Meetings, the dismissal of the President of Romania (or the person ensuring the interim) "if he perpetrated serious deeds that infringe the provisions of the Constitution", is to be discussed by a joint sitting of the two Chambers.

The mechanism of the relationship between the Parliament and Government is examined under several angles, revealing the role of the Parliament in appointing the prime-minister, the provisions related to the vote of simple motions and censoring motions, responsibility of the Government and parliamentary oversight.

In Romania, **the practice of simple motions and censoring motions** was used quite often, as an expression of parliamentary democracy. Thus, in the present legislature, there have been introduced, in between 2004-May 2006, two censoring motions and twelve simple motions (seven at the Chamber of Deputies and five at the Senate), all the motions being rejected.

Referring to **ministerial responsibility,** an important normative act is Law 115/25th June 1999 on ministerial responsibility. The law inscribes with priority the principle that the Government, as a whole, and each of its members, have the obligation to fulfill their mandate observing the Constitution and laws of the country as well as the governing programme accepted by the Parliament.

The Government is politically accountable to the Parliament only, as a consequence of the vote of trust granted by the latter on the investiture.

Each member of the Government is politically responsible in solidarity with the other members for the activity of the Government and its acts. The political responsibility of the Government intervenes as a consequence of the withdrawal of trust granted by the Parliament by adopting a censoring motion. The law stipulates that both the Government and each of its members have the obligation to answer to the questions or interpellations formulated by Senators or deputies within 15 days at the most from the date of receiving.

The dispositions of the law also specifies that beside the political responsibility, the members of the Government can also be held responsible from the civil criminal and disciplinary view points, as the case is, according to the common law of each of the scopes, if the laws do not include derogatory provisions.

Parliamentary oversight is examined according to several meanings, revealing its special role in the functioning of the entire system of state organization. The Romanian expert literature shows that the parliamentary oversight leads to the necessary balance between state authorities and, on the other hand, between the latter and civil society, by the direct control of the Executive by the Parliament. Politically, the oversight represents a constant of the democratic process, and

socially, it has the role to bring to the acknowledgement of the public opinion the major information and matters that are of interest for our society at the present stage.

Chapter VII is dedicated to **parliamentary democracy** and its role in promoting the interests and image of Romania.

The chapter analyses the role of the Parliament regarding the debate and adoption of laws on the ratification of international treaties, missions on matters of foreign policy, groups of friendship, parliamentary delegations, presence of Romanian observers to the works of the European Parliament and the role of the Inter-parliamentary Union.

The manual highlights in this chapter a series of **resemblances and differences between official diplomacy and parliamentary diplomacy,** underlining the great possibilities for this type of diplomacy that complets, supplements and strengthens a series of ideas and arrangements on the level of inter-state relationships. The Romanian parliamentary diplomacy has brought a series of contributions to international bodies, and bilateral relationships. The chapter mainly presents the contribution of the Romanian parliamentary diplomacy to **Romania's accession to NATO and the European Union,** the contributions to several bodies and forms of multilateral cooperation on a parliamentary level.

Chapter VIII is dedicated to the **"Parliamentary Law and Constitutionality Disputed Claims Office".**

The Chapter examines the consequences and juridical guarantees of the Constitution's supremacy, highlighting the role and place of the Constitutional Court within the system of the state bodies, the structure of the Constitutional Court, statute of judges, competence of the Constitutional Court, constitutionality control and solving of the non-constitutionality exception.

The chapter includes **a substantial analysis of the practice of the Constitutional Court** regarding the control over the parliamentary Standing Orders.

It insists especially on the importance of the constitutional reform in 2003, underlining that consequently to that reform **the Parliament no longer has the possibility to maintain by a two thirds majority the text of a bill declared unconstitutional.**

Consequently to the reform in 2003, the Constitutional Court has acquired important attributions also in solving the juridical conflicts between state institutions.

Regarding the Standing Orders, even before the constitutional reform they were to be adjusted to the opinions of the Constitutional Court on regulations, not putting into practice that provision we mentioned, according to which the Parliament had the possibility to maintain by a two third majority a law that had been declared unconstitutional by the Constitutional Court.

The chapter depicts a series of decisions of the Constitutional Court that solved matters directly or indirectly concerning the parliamentary activity.

Further on we reproduce the main problems solved by the decisions we referred to.

Decision nr 45/17th May 1994 on the constitutionality of the Standing Orders of the Chamber of Deputies.

The decision, pronounced at the notification of the Speaker of the Deputies' Chamber, states that the provisions of the Standing Orders are only constitutional at the extent they regard the internal organization and functioning of the Deputies' Chamber, not regulating matters that, according to the constitutional dispositions, should be regulated by other juridical acts.

Decision nr 46/17th May 1994 on the constitutionality of the Senate's Standing Orders.

This decision, pronounced at the request of the Senate's Speaker, also includes a series of statements related to the Standing Orders, including the ban for the senators to pass from one parliamentary group to another or to affiliate to a parliamentary group after having left the parliamentary group they used to belong to.

Decision nr 63/2nd April 1997 on the constitutionality of the Senate's Decision nr 11/13th March 1997 on the adoption of the exception invoked by Senator Nistor Badiceanu regarding the parliamentary immunity of senator Corneliu Vadim Tudor.

The decision was the consequence of 43 senators' notification, who asked for the invalidation as being unconstitutional of the procedure by which the Senate's decision nr 11/13th March 1997 was adopted.

The decision shows that "the annulment of immunity exclusively regards the facts for which such measure was adopted; once the mandate ceases, immunity ceases too, not having the object of protection anymore; a new mandate comes along with new immunity, which would mean its annulment according to the regulated dispositions, not the finding of immunity annulment in a previous mandate".

Decision nr 142/24th March 2004 on the constitutionality of certain provisions of the Senate's Standing Orders, republished.

The decision took into consideration the question if the notification of the Constitutional Court regarding certain aspects of unconstitutionality of the Senate's Standing Orders can also be performed by a parliamentary group that does not have a recognized organization or just by the president of a parliamentary group without the other members' signatures.

The Court gave a negative answer to the question, stating that the president of a parliamentary group cannot, by representation, substitute himself/herself to the parliamentary group in their relationship with the court of constitutional jurisdiction, as the Constitution does not include any disposition referring to the exercising of the parliamentary group's attributions by its president.

Decision nr 196/28th April 2004

The Court once again posed for discussion the matter of banning the Members' passing from one parliamentary group to another, under the circumstances of the modifications performed in the Senate's Standing Orders.

The Court found that those provisions of the Senate's Standing Orders that do not allow the association of Senators into parliamentary groups by other criteria of a general interest as well as the provisions banning the passing from one parliamentary group to another, forbid affiliation to another parliamentary group and formation of another parliamentary group formed of independent senators, are not constitutional.

Decision nr 53/28th January 2005, on the requests for solving the juridical conflict of a constitutional nature between the President of Romania and Parliament, formulated by the Speaker of the Deputies' Chamber and the Speaker of the Senate.

The decision was pronounced by the Constitutional Court on the bases of the requests formulated by the Speaker of the Deputies' Chamber on 8th January 2005, and the Speaker of the Senate on 10th January 2005.

The juridical conflict of constitutional nature between public authorities implies concrete acts or actions by which one or more authorities assume powers, attributions or competences that, according to the Constitution, belong to other public authorities, or omission of public authorities, meaning the declining of competence or refuse to fulfill certain acts belonging to their duties. Or, such a juridical conflict of constitutional nature was not created by the examined statements that did not produce any juridical effect.

The Court found that the opinions, judgments of value or statements of the bearer of a public dignity mandate – as is the President of Romania, a unipersonal public authority, or as the leader of a public authority – referring to other public authorities, though critical, do not start institutional obstructions if they are not followed by actions or inactions meant to stop the fulfillment of the respective public authorities' attributions.

Decision nr 62/1st February 2005

By this decision the Court pronounced itself – with a majority of votes – on certain provisions of the Standing Orders of the Chamber of Deputies regarding the possibility to revoke the latter's Speaker. Essentially, it was established that the revocation of a member of the Standing Bureau of the Deputies' Chamber – including the Speaker – cannot affect the political configuration of the Standing Bureau, therefore it can only be requested by the parliamentary group that proposed him.

The Court finds that the possibility recognized to each parliamentary group to make such a request is against the imperatives and exigencies of the constitutional provisions of art. 64 par. (2), corroborated to those of par. (5) of the same article, establishing that the "Standing Bureaus and parliamentary committees are formed according to the political configuration of each Chamber".

Decision nr 601/14th November 2005

The decision resumes the discussions about, among others, some procedural and content matters regarding the institution of the Senate's Speaker. The decision shows that the constitutional texts sanction that the Speaker of the Senate has a distinct statute compared to those of the other Members of the Standing Bureau, who are elected at the beginning of each session, the Speaker being elected at the beginning of the legislature for the whole duration of the mandate of the Chamber.

At the same time, the Constitutional Court noted that the regulation for revoking the Speaker of the Senate cannot contravene the principle of political configuration that, according to art. 64, par. (5) of the Constitution, is the basis for the establishment of the Standing Bureau. The vote granted to a Speaker is a political vote that cannot be annulled unless the group that proposed him/her requires the political revocation or, in the case of revocation as sanction, the group or other component of the Chamber requires the replacement of the Speaker for his/her committing deeds that would draw his/her juridical responsibility. The replacement can be only performed

with a person from the same parliamentary group, who does not lose the right to the Speaker's office acquired as a result of the elections, thus the principle of political configuration being observed. The Constitutional Court also noticed that the dispositions of art. 30, par. (2) of the Senate's Standing Orders, according to which the revocation from the Speaker's office can be also proposed by half plus one of the total number of senators, are unconstitutional.

Decision nr 602/14th November 2005 raised for discussion a series of matters similar to those stated in Decision 601/2005, mentioning that they refer to the Speaker of the Deputies' Chamber.

Similarly, the decision shows that the constitutional texts state that the Speaker of the Deputies' Chamber has a juridical statute distinct from that of the other members of the Standing Bureau. The Statute of the Chamber of Deputies' Speaker implies more exigence regarding the regulation of his/her revocation before the end of the mandate. Consequently, the Constitutional Court noted that any regulation that would make possible the revocation of the Chamber's Speaker any time the sufficient majority for the adoption would be achieved, would result into a perpetual institutional instability against the electorate's will that defined the political configuration of the Chambers.

Decision nr 148 of 21/2/2007 on the notification regarding the unconstitutionality of the dispositions of Art 157, par (2) of the Senate's Standing Orders. The Court borne in mind that the Government is in constitutional relationship with the Parliament and its two Chambers.

These constitutional regulations result in the obligation of the government and all the other bodies of public administration within the parliamentary oversight, to present the information and documents required by the Chamber of Deputies, the Senate or their parliamentary committees, by their presidents. Also, these regulations stipulate the obligation of the government and of each of its members to answer the questions and interpellations formulated by the deputies and senators according to the Standing Orders of each Chamber. By the simple motion the Members of parliament have been given a more efficient instrument to perform the oversight function of the Parliament; nevertheless, the adoption of a simple motion does not have as direct juridical effect the revocation of a Government member. However, the simple motion has effects at political level, marking a victory of the political forces that initiated and supported it, with the corresponding echo to the public opinion. Therefore, the lack of such a juridical effect of the simple motion does not entail the consequence of annihilating its political effects because if the executive ignores the simple motion, the two chambers have the possibility, if necessary, to resort to the censoring motion.

The above mentioned reasons do not lead to the conclusion that the simple motion would not have any juridical effects ipso iure, on the contrary, it produces juridical effects ipso facto. By such a motion, the Chamber which adopts it expresses its position towards certain important matters of the domestic and foreign policy and some deficiency could be found in certain areas of the Government's activity the Government or public administration's leaders or members. The Government and the bodies of public administration are obliged to take into account the contents of the motion and therefore act according to the position expressed by the Chamber in order to remedy the notified deficiencies. The compulsory feature does not mean that the Government or any body of public administration could be obliged to put into practice the provisions of the motion regarding organizational measures such the appointment to or release from a position, which by Constitution or other laws are related to their exclusive competence.

By Decision nr 148/21.2.2007 on the notification regarding the unconstitutionality of the provisions of Art 157, par (2) of the Senate's Standing Orders, it has been ascertained that constantly within its jurisprudence the Court has stated that the Standing Orders of the two

Chambers, having been approved by decisions regulating the internal organization specific to the respective Chamber, can stipulate rights and obligations but for the members of Parliament as well as for the public authorities, high officials and servants depending on their constitutional relationships with the Chamber.

From the constitutional regulations, it results that the obligation of the government and that of the public administration bodies to present the information and documents required by the Chamber of Deputies, the Senate or parliamentary committees by their presidents. Also, it is stipulated that the government and its members have the obligation to answer the questions or interpellations formulated by deputies or senators according to the Standing Orders of the two chambers. The Standing Orders of the Parliament may stipulate the conditions according to which the answers are given but they cannot establish the obligation of the government or that of its members to take certain concrete measures considered as necessary by the Members.

Chapter IX refers to **the European Parliament and National Parliaments.**

The chapter analyses the view of the European Parliament within the community bodies, contribution and attributions of the European Parliament, the relationship between the European Parliament and the National Parliaments, the importance and role of the subsidiarity principle; the last part of the chapter is dedicated to the European Constitutional Treaty and relationships between the National Parliaments and European Parliament.

It underlines the idea that although the European Parliament has important attributions, it does not fulfill the same functions as the National Parliaments. Within the community system, the **legislative function** is mainly carried out by the Council, and the European Parliament fulfills attributions of co-decision in certain situations only, more numerous today than in the past. According to the concept admitted by the expert doctrine, the European Parliament represents the peoples of the European Union, while the Council is a governmental body; the Commission is a supernational body, and the Court of Justice symbolizes the preeminence of the ideas of the law governed state.

The attempt to find certain similarities between the **theory of separation of powers,** stated by the classical doctrine of constitutional law, and the functions of the European Parliament is, however**,** hazardous, as the legislating function within the National Parliaments is exercised first of all by the Parliament, only under exceptional circumstances by the executive power by legislative delegation or emergency orders. In the case of the European Parliament, the situation is reversed: usually, the legislative competence belongs to the Council of Ministers and only under exceptional circumstances to the Parliament, within the procedure of co-decision.

The community legislative process presents a series of specific features which fundamentally differentiate it from the process of law adoption at the level of national parliaments.

The normative community system includes two big levels. The upper level is the **"primary law":** community treaties, adopted by inter-state negotiations subject to the ratification by the national parliaments, or to national referendum in certain cases.

The second level is the "**derived law",** meaning all the acts issued by the community bodies: the Commission, Council of Ministers, European Parliament, etc. These acts become compulsory on the territories of all the member states, being generally applicable. Undoubtedly, there are also certain differences among the community acts, some of them being compulsory only when referring to their effects (the directives), others addressing directly to certain persons or

institutions (the decisions). It is essential that the community bodies created by treaties acquire the quality to
adopt and issue normative acts, which cannot be done by the governments within the internal system, unless the case is exceptional. Thus the community system is structurally different from the national systems, regarding the passing of normative acts, their coming into force, their abrogation, etc. The community legislative system is therefore very original by not being structured by the same parameters as the national systems; it starts from determining the competences for the entire European Union, for the entire community institutional system.

The originality of the community construction is that, marking its decisive superiority in comparison with the national law systems, the European Community has never meant to substitute itself to the sovereignty and decisional right of the member states. The principle of subsidiarity stays as a basic rule of the community construction, affirming the idea that an intervention by the Community is wanted and necessary only in the domains where the state, individually, do not have the possibilities and means to carry on by themselves the community commitments.

Defining the relationship between the community juridical order and the national law systems, the European Court of Justice in Luxembourg, by famous decisions such as the Van Gend and Loos case or Costa vs./Enel, undoubtedly proclaimed the superiority of the community law to national legislations as well as its direct applicability to the internal order of the member states.

Given the originality and totally specific elements of the community law, the National Parliaments have acquired one of the most important roles in integrating the juridical systems and constitutions of several countries into the European juridical order, providing the synchronization and compatibility of the internal constitutional norms with the basic principles and norms of the European Union.

Within the context, the chapter gives great importance to the **principle of subsidiarity.** According to Community Treaties, subsidiarity, as a principle in the domain of the EU's competences, means that the community cannot intervene in the domains which exclusively belong to its competence unless the objectives cannot be properly achieved by the member states and they can be better reached at community level.

To understand the correct significance of the principle of subsidiarity, the **Protocol on applying the principles of subsidiarity and proportionality,** adopted by the Lisbon Conference, has special importance.

Assimilating the ideas stated in the debates of the Convention, the protocol specifies that before proposing a legislative act, the Commission will proceed to wide consultations that will take into account – if the case – the regional and local dimensions of the discussed matters. The proposals of the Commission will be sent to the National Parliaments as well as to the legislators of the European Union. The Commission will motivate its proposals referring to the principle of subsidiarity and proportionality. Any legislative proposal will be accompanied by a fiche containing the circumstantial elements allowing an assessment on the observance of the subsidiarity and proportionality principles. As shown before, within six weeks from the date of transmitting the legislative proposal the National Parliament of any state can transmit the motivated notification that should specify if it considers that the legislative proposal is not in accordance with the principle of subsidiarity.

The European Parliament, the Council and the Commission will always take into account the motivated notifications addressed by the National Parliaments or just by one of their Chambers, if the respective parliaments are bicameral. On certain grounds, a reexamining of the proposals

concerned will be resorted to. Different from this modality, there is also the possibility to use a complaint addressed to the Court of Justice of the European Union, tabled by the member states or sent by them on behalf of the National Parliament of a member state or a Chamber of that Parliament.

The jurisprudence of the Constitutional Court of Romania has brought, mainly over the last years, numerous elements of novelty that would ensure the strengthening of the juridical frame necessary to the accession of Romania to the European Union, and especially the definition of the relationships between "sovereignty" and "accession".

Among the decisions issued by the Constitutional Court, we have to mention **Decision nr 148/16th April 2003 on the constitutionality of the legislative proposal to revise the Constitution of Romania.**

This important decision includes interesting elements of theoretical analysis on sovereignty and the accession of Romania to the European Union. The decision provides: "referring to the matter of transferring certain attributions of Romania to the community institutions, the Constitutional Court notes that the text of art. 145 (art. 148 after the adoption of the Constitution) provides the sovereign exercise of the Romanian state's will to adhere to the constitutive treaties of the European Union, by a law adopted by a qualified majority of two thirds. The act of accession has a double consequence, namely, on one hand, the transfer of certain attributions to the community institutions, and on the other hand, the exercising in common with the other member states, of the competences provided by the treaties. Referring to the first consequence, the Court notes that, by the mere belonging of a state to an international treaty, the former diminishes its competences within the limits established by the international regulation. From this first point of view, Romania' belonging to the United Nations Organization, the Council of Europe, the Organization of the European States Community, the Central European Agreement on Free Trade, etc. or the quality of Romania as a party to the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, or to other international treaties, means a restriction of the state authority competences, a more relative national sovereignty. However, this consequence has to be correlated to a second one, that of Romania's accession to the European Union. Regarding this aspect, the Constitutional Court notes that the act of accession also has the significance of sharing the exercise of the sovereign attributes with the other member states of the international body. Consequently, the Constitutional Court finds that by the acts of transfer of certain attributions to the structures of the European Union, the latter do not acquire by endowment, a "super-competence", a sovereignty of their own. The truth is that the member states have decided to exercise certain attributions in common, which, traditionally, belong to the domain of national sovereignty. It is obvious that, in the present era of globalizing humankind issues, inter-state evolutions and inter-individual communication at planetary level, the concept of national sovereignty can no more be conceived as absolute and indivisible, without the risk of an unacceptable isolation".

The chapter ends with an analysis of the main novelty elements brought along by the Lisbon treaty, revealing its contribution to the affirmation, in perspective, of the European Parliament within the system of the community institutions.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări teoretice, monografii, manuale universitare

– Philippe Ardant, ***Institutions politiques et droit constitutionnel,*** Paris, LGDJ, 1996. 8e éd (Manuel).
– Mihai Bădescu, ***Drept constituţional şi instituţii politice***, ediţie revăzută şi adăugită, Universul Juridic, Bucureşti, 2007.
– Constanţa Călinoiu, Victor Duculescu, ***Drept parlamentar,*** cu o prefaţă de prof.Pierre Avril şi Jean Gicquel, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2009.
– Constanţa Călinoiu, Victor Duculescu, ***Drept constituţional şi instituţii politice***, cu un cuvânt înainte de prof.univ.dr.Jean-Claude Masclet, ediţie revăzută şi completată, Bucureşti, Lumina Lex, 2008.
– Constanţa Călinoiu, Victor Duculescu, Georgeta Duculescu, ***Drept constituţional comparat. Tratat,*** ediţia IV-a, cu o prefaţă de prof.Didier Maus, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2007.
– Constanţa Călinoiu, Victor Duculescu, ***Drept constituţional şi instituţii politice***, cu un cuvânt înainte de Valer Dorneanu, Bucureşti, Lumina Lex, 2003, 400 p.
– Pierre-Henri Chalvidan, ***Droit constitutionnel. Institutions et régimes politiques***, Paris, Nathan, 1996. (Fac. droit).
– Bernard Chantebout, ***Droit constitutionnel et science politique***, Paris, Armand Colin, 1997, 14e éd (U- Droit).
– N.Clinchamps, ***Parlement européen et droit parlementaire***, Bibliothèque constitutionnelle et de science politique, Tome 124, Paris, 2007.
– Mihai Constantinescu, Ioan Muraru, Antonie Iorgovan, ***Revizuirea Constituţiei României***, explicaţii şi comentarii, Bucureşti, Editura Rosetti, 2003.
– Mihai Constantinescu, Marius Amzulescu, ***Drept parlamentar, e***d. a 2-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Fundaţiei România de Mâine, 2004.
– Mihai Constantinescu, Nicolae Şerban, Marius Amzulescu, ***Parlamentele europene***, Ed.Fundaţiei România de mâine, Bucureşti, 2003.
– Pierre Avril, Jean Gicquel, ***Droit parlementaire***, 2e edition, Ed.Montchrestien, Paris, 2004.
– Ion Deleanu, ***Justiţia constituţională***, Editura "Lumina Lex", Bucureşti, 1995.
– Ion Deleanu, ***Instituţii şi proceduri constituţionale***: ***în dreptul comparat şi în dreptul român.Tratat,*** Arad, editura Servo-Sat, 2003.
– Ion Deleanu, ***Justiţia constituţională***, editura Lumina Lex, Bucureşti 1995.
– Tudor Drăganu, ***Introducere în teoria şi practica statului de drept***, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1992.
– Tudor Drăganu, ***Drept constituţional şi instituţii politice,*** Tratat elementar, vol.I şi II, Editura "Lumina Lex", Bucureşti, 1998.
– Tudor Drăganu, ***Liberul acces la justiţie***, editura Lumina Lex, Bucureşti, 2003.
– Victor Duculescu, Constanţa Călinoiu, Georgeta Duculescu, ***Constituţia României - comentată şi adnotată,*** Editura "Lumina Lex", Bucureşti, 1997.
– Victor Duculescu, Constanţa Călinoiu, Georgeta Duculescu, ***Crestomaţie de drept constituţional***, vol.I şi II, Editura "Lumina Lex", Bucureşti, 1998.
– Victor Duculescu, Constanţa Călinoiu, Georgeta Duculescu, ***Tratat de teorie şi practică parlamentară***, vol.I şi II, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2001.
– Victor Duculescu, ***Dreptul integrării europene. Tratat elementar***, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2003.
– Marian Enache, ***Controlul parlamentar***, Editura **POLIROM**, Iaşi, 1998.

– Louis Favoreau, Patrick Gaia, Richard Ghevontian, Jean-Louis Mestre, Otto Pfermann, André Roux, Guy Scottoni, ***Droit Constitutionnel***, 8e ed., Paris, Dalloz, 2005.
– Eleodor Focşeneanu, ***Istoria constituţională a României, 1859-1991***, Editura "Humanitas", Bucureşti, 1998.
– ***Istoria Senatului României***, Monitorul Oficial, Bucureşti, 2004.
– G***eneza Constituţiei României***, Regia Autonomă „Monitorul Oficial", Bucureşti, 1998.
– Jean Gicquel, ***Droit constitutionnel et institutions politiques***, Paris, Montchrestien, 1997, 15e éd (Domat droit public).
– Jean Gicquel, Pierre Avril, ***Droit constitutionnel. Lexique***, Paris, PUF, 1994. 5e éd.
– Bianca Selejan-Guţan, ***Excepţia de neconstituţionalitate,*** Editura All Beck, Bucureşti, 2005. – Gheorghe Iancu, ***Drept constituţional şi instituţii politice***, ediţia a 3-a revăzută şi completată, Bucureşti, editura Lumina Lex, 2005.
Cristian Ionescu, ***Drept constituţional şi instituţii politice***, editura All Beck, Bucureşti, 2004.
– Cristian Ionescu, ***Studii de drept constituţional***, editura Lumina Lex, Bucureşti, 2001.
– Cristian Ionescu, ***Tratat de drept constituţional contemporan***, Editura All Beck, Bucureşti, 2003.
– Cristian Ionescu, ***Principii fundamentale ale democraţiei constituţionale,*** Editura "Lumina Lex", Bucureşti, 1997.
– Cristian Ionescu, ***Dezvoltarea constituţională a României. Acte şi documente, 1741-1991,*** Editura "Lumina Lex", Bucureşti, 1998.
– Antonie Iorgovan, ***Drept constituţional şi instituţii politice***, Teorie generală, Editura "J.L.Calderon", Bucureşti, 1994.
– Ion Marin, ***Ordinea constituţională în contextul integrării României în Uniunea Europeană,*** Editura Fundaţiei „România 2000", Bucureşti, 2007.
– Jean-Claude Masclet, Jean-Paul Valette, ***Droit constitutionnel et institutions politiques***, Paris, Dalloz, 1997, 2e éd.
– Jean-Claude Masclet, ***Des Communautés Européennes à l'Union Européenne,*** în ***„l'Union Européenne", Les notices de la Documentation Française***, Paris, 2004.
– Didier Maus, ***Etudes sur la Constitution de la Ve République. Mise en place, pratique***, Paris, STH, 1990.
– Dumitru Mazilu, ***Drepturile omului. Concept, exigenţe şi realităţi contemporane***, Editura „Lumina Lex", Bucureşti, 2000.
– Petru Miculescu, ***Statul de drept,*** Editura "Lumina Lex", Bucureşti, 1998.
– Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, ***Drept constituţional şi instituţii politice,*** Ediţia a 11-a, Bucureşti, All Beck, Vol.I. 2003, Vol.II. 2004.
– Ioan Muraru, ***Protecţia constituţională a libertăţilor de opinie,*** Editura "Lumina Lex", Bucureşti, 1999.
– Ioan Muraru, Mihai Constantinescu ***Drept parlamentar românesc,*** Editura All Beck, Bucureşti 2005.
– Ioan Muraru, Mihai Constantinescu, Simina Tănăsescu, Marian Enache, Gheorghe Iancu, ***Interpretarea Constituţiei. Doctrină şi practică***, Editura „Lumina Lex", Bucureşti, 2002.
– Ion Predescu, Bianca Predescu, ***Mandatul de parlamentar şi imunitatea parlamentară***, Editura „Scrisul românesc", Craiova, 2002.
– Jean Rivero, ***Les Libertés publiques***, Tome 1 - ***Les droits de l'homme***, Paris, PUF, 1995, 7e éd (Thémis Droit public).
– Jean Rivero, ***Les libertés publiques***, Tome 2 - ***Le régime des principales libertés***, Paris, PUF, 1996, 5e éd (Thémis Droit public).
– Elena Simina Tănăsescu, ***Principiul egalităţii în dreptul românesc***, Editura ALL Beck, Bucureşti, 1999.
– ***Scurt istoric al Parlamentului României până în anul 1918***, Camera Deputaţilor, 1995.
– Elena Simina Tănăsescu, Ştefan Deaconu, ***Drept constituţional şi instituţii politice. Caiet de seminarii,*** Editura ALLBECK, Bucureşti, 2001.

– Elena-Simina Tănăsescu, Ştefan Deaconu. Drept constituţional şi instituţii politice, caiet de seminar, Bucureşti, All Beck, 2001.
– Georges Vedel, préf.Guy Carcassonne, ***La Constitution***, Paris, Seuil, 1996 (Points Essais 319).
– Ioan Vida, ***Procedura legislativă,*** Parlamentul României, Bucureşti, 1999.
– Ioan Vida, ***Procedura legislativă***, Ed. Crater, Bucureşti, 1999.
– Michel de Villiers, ***Dictionnaire du droit constitutionnel***, 3e edition, Ed.Armand Colin, Paris, 2001.
– Michel De Villiers***, Dictionnaire de droit constitutionnel***, Paris, Armand Colin, 1998 (Cursus - Droit et science politique).
– Costică Voicu, ***Teoria generală a dreptului***, ed.III-a, Editura Silvy, Bucureşti, 2001.
– Genoveva Vrabie, ***Etudes de Droit Constitutionnel***, Institutul European, Iaşi, 2003.
– Genoveva Vrabie (coord.), ***Les régimes politiques des pays de l'U.E. et de la Roumanie***, Regia Autonomă „Monitorul Oficial", Bucureşti, 2002.

Studii, comunicări, articole

– Constanţa Călinoiu, ***Garanţii ale drepturilor şi libertăţilor omului consfinţite prin Legea de revizuire a Constituţiei României***, comunicare prezentată la Simpozionul ştiinţific "*De la Constituţia tranziţiei la Constituţia integrării Euro-Atlantice*", Senatul României, octombrie 2003.
– Constanţa Călinoiu, Victor Duculescu, ***Dimensiunea europeană a dreptului constituţional român***, în „Revista de drept public", Anul XI(31), no.2/2005, pag.1-23.
– Mihaela Ciochină, Mădălina Ştefania Diaconu, Simina Tănăsescu, ***Mandatul parlamentar***, în „Analele Universităţii din Bucureşti. Drept", Anul LV, Serie nouă, no.II/2005, aprilie-iunie, pag.33-48.
– Mihai Constantinescu, ***Modificarea procedurilor de soluţionare a excepţiilor de neconstituţionalitate***, în "Dreptul", anul VIII, seria III-a, nr.11/1997, p.15-20.
– Mihai Constantinescu, Ioan Vida***, Promulgarea legii,*** în "Dreptul", anul XI, seria III-a, nr.6/2000, p.3-8.
– Mihai Constantinescu, Ioan Vida***, Procedura de investire a Guvernului,*** în "Dreptul", anul XI, seria III-a, nr.11/2000, p.13-22.
– Mihai Constantinescu, Ioan Muraru, Antonie Iorgovan, ***Revizuirea Constituţiei României,*** Explicaţii şi comentarii, Editura "Rosetti", Bucureşti, 2003.
– Mihai Constantinescu, Marius Amzulescu, ***Consideraţii legate de o eventuală îmbunătăţire a unor prevederi în funcţie de preconizata integrare în Uniunea Europeană***, , în „Revista de drept public", Anul XI(31), no.2/2005, pag.24-30.
– Mihai Constantinescu, Marius Amzulescu, ***Regimul amendamentelor în cadrul procedurii parlamentare,*** în volumul LIBER AMICORUM Ioan Muraru, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2006, pag.118-124.
– Ştefan Deaconu, ***Legea privind statutul deputaţilor şi senatorilor. Procedura reexaminării legilor de către Parlament în urma declarării lor ca neconstituţionale de către Curtea Constituţională,*** în „Analele Universităţii Bucureşti", Seria Drept, no.1/2006, pag.77-93.
– Ion Deleanu, ***Delegarea legislativă – ordonanţele de urgenţă ale Guvernului,*** în "Dreptul", anul XI, seria III-a, nr.9/2000, p.9-18.
– Ion Deleanu, ***Revizuirea Constituţiei – propunerea legislativă a cetăţenilor,*** în "Dreptul", anul XI, seria III-a, nr.11/2000, p.3-12.
– Constantin Doldur, ***Controlul de constituţionalitate în lumina noilor prevederi ale Constituţiei revizuite,*** în „Buletinul Curţii Constituţionale", nr.7 din mai 2004.
– Tudor Drăganu, ***O problemă veche, dar întotdeauna nouă a dreptului electoral: scrutinul uninominal sau cel de listă,*** în "Fiat Justiţia", Cluj-Napoca, nr.1/1997, p.33-38.

– Victor Duculescu, Constanţa Călinoiu, ***Unele probleme teoretice şi practice legate de existenţa dreptului parlamentar***, în "Studii de drept românesc", serie nouă, anul 10(43) nr.1-2/1998, p.63-70.
– Victor Duculescu, Constanţa Călinoiu, ***Consideraţii privind instituţia imunităţii parlamentare***, în "Revista cercului juridic bănăţean" nr.10-11-12/1997, p.64-69.
– Victor Duculescu, Constanţa Călinoiu, ***Ratificarea tratatelor de la Maastricht şi Amsterdam şi unele implicaţii pe planul dreptului constituţional***, în "Revista de Drept Comercial", serie nouă, anul IX, nr.7-8/1999, p.65-71.
– Victor Duculescu, ***O temă de dezbatere între oamenii politici şi juriştii români: modificarea Constituţiei,*** în "Juridica", revistă lunară de drept, publicaţie a Editurii ALL Beck, anul I, nr.7, august 2000, p.249-253.
– Victor Duculescu, ***Câteva observaţii în legătură cu structura bicamerală a Parlamentului şi cu raporturile dintre cele două Camere,*** în "Dreptul", anul XI, seria III-a, nr.9/2000, p.19-24.
– Victor Duculescu, ***Integrarea României în Uniunea Europeană şi eventualitatea unei reforme constituţionale,*** în "Revista de Drept Comercial", anul X, nr.12/2000, p.57-67.
– Marian Enache, ***Câteva reflecţii privind funcţiile Parlamentului***, în "Dreptul", anul IX, seria III-a, nr.7/1998, p.18-24.
– Antonie Iorgovan, Constanţa Călinoiu, ***Le bicameralisme en Roumanie – entre la tradition et les exigences de l'integration europeenne,*** Comunicare, Academia Internaţională de Drept Constituţional, Tunis, 2003.
– Antonie Iorgovan, ***Despre neconstituţionalitatea a trei texte din Regulamentul Senatului***, în „Revista de drept public", Anul XI(31), no.3/2005, pag.105-125.
– Emil Molcuţ, ***Despre separaţiunea puterilor statului,*** în „Revista de drept public", Anul IX(29), nr.3/2003, pag.1-5.
– Ioan Muraru, Mihai Constantinescu, ***Aprobarea ordonanţei de urgenţă,*** în "Dreptul", anul IX, seria III-a, nr.7/1998, p.12-17.
– Roxana-Mariana Popescu, ***Particularităţi ale competenţei Parlamentului European***, în „Revista de drept public", Anul X(30), no.2/2004, pag.83-90.
– Dana Apostol Tofan, ***Angajarea răspunderii Guvernului***, în „Revista de drept public", Anul IX(29), no.1/2003, pag.4-21.
– Verginia Vedinaş, ***Valori deontologie în viaţa publică,*** , în „Revista de drept public", Anul XI(31), no.2/2005, pag.79-81.
– Genoveva Vrabie, ***Constituţia Europeană – Constituţia României. Reflecţii privind suveranitatea,*** în „Revista de drept public", Anul IX(29), no.3/2003, pag.6-23.
– Genoveva Vrabie, ***Actualitatea concepţiei lui Constantin C.Angelescu privind imunitatea parlamentară***, în „Revista de drept public", Anul XI(31), no.3/2005, pag.26-34.

Acte normative

– ***Constituţia României,*** editată de Guvernul României, Bucureşti, 2003.
– ***Legea pentru alegerea Preşedintelui României*** (nr.370/2004), publicată în Monitorul Oficial nr.887 din 29 septembrie 2004.
– ***Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi Senatului*** (nr.373), publicată în Monitorul Oficial nr.887 din 29 septembrie 2004, rectificare în M.Of. nr.969 din 21 octombrie 2004.
– ***Regulamentul Camerei Deputaţilor*** din 24 februarie 1994, republicat în Monitorul Oficial al României nr.54 din 20 ianuarie 2006.
– ***Regulamentul Senatului*** din 24 octombrie 2005, republicat în Monitorul Oficial al României nr.948 din 25 octombrie 2005.
– ***Regulamentul şedinţelor comune ale Camerei Deputaţilor şi Senatului,*** publicat în Monitorul Oficial al României nr.34 din 4 martie 1992, modificat prin Hotărârea Parlamentului nr.13/1991 publicată în M.Of. nr.136 din 5 iulie 1995.

– ***Lege privind Statutul deputaţilor şi senatorilor*** (nr.96/2006), în Monitorul Oficial al României nr.380 din 3 mai 2006.
– ***Legea pentru organizarea şi funcţionarea Guvernului României* şi a ministerelor** (nr.90/2001) în Monitorul Oficial al României nr.164 din 2 aprilie 2001.
– ***Legea privind tratatele*** (nr.590/2003) în Monitorul Oficial al României nr.23 din 12 ianuarie 2004.
– ***Legea privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale*** (nr.47/1992), republicată în Monitorul Oficial al României nr.643 din 16 iulie 2004.
– ***Regulamentul de organizare şi funcţionare a Curţii Constituţionale*** în Monitorul Oficial al României nr.150 din 7 august 1992, modificat prin hotărârile Plenului Curţii Constituţionale 1/1993, 1/1995, 1/1996, 1/1997.
– ***Legea pentru înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Consiliului Legislativ*** (nr.73/1993), în Monitorul Oficial al României nr.260 din 5 noiembrie 1993, modificată prin Legea nr.509/2004, publicată în Monitorul Oficial nr.1122 din 29 noiembrie 2004.
– ***Hotărârea Birourilor permanente ale Camerei Deputaţilor şi Senatului privind aprobarea Regulamentului de organizare şi funcţionare a Consiliului Legislativ şi a nomenclatorului de funcţii*** (nr.1/1996), în Monitorul Oficial al României nr.43 din 29 februarie 1996.
– ***Legea partidelor politice*** (nr.14/2003), în Monitorul Oficial al României nr.25 din 17 ianuarie 2003.
– ***Legea privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatul Poporului*** (nr.35/1997), republicată în Monitorul Oficial al României nr.844 din 15 septembrie 2004.
– ***Legea privind exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni*** (nr.189/1999), în Monitorul Oficial al României nr.611 din 14 decembrie 1999.
– ***Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului*** (nr.3/2000), în Monitorul Oficial al României nr.84 din 24 februarie 2000, modificată prin Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr.92/2003, Legea nr.551/2003, OUG nr.99/2005, OUG nr.27/2007, Legea nr.129/2007,. A se vedea şi deciziile Curţii Constituţionale nr.567/2006, 147/2007, 355/2007, 392/2007.

Documente internationale

– ***Declaraţia Universală a Drepturilor Omului***, în Victor Duculescu, Constanţa Călinoiu, Georgeta Duculescu, Crestomaţie de drept constituţional, vol.I şi II, Editura "Lumina Lex", Bucureşti, 1998, p.122-128.
– ***Statutul Consiliului Europei,*** în Monitorul Oficial al României nr.238 din 4 octombrie 1993.
– ***Convenţia pentru apărarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale şi protocoalele adiţionale,*** în Monitorul Oficial al României nr.135 din 31 mai 1994 *sau Crestomaţie de drept constituţional,* vol.I p.129-145.
– ***Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, amendată prin Protocolul nr.11,*** în *Manualul Consiliului Europei*, Centrul de Informare şi documentare al Consiliului Europei la Bucureşti, Bucureşti, 1999, p.307-324.
– ***Pact internaţional cu privire la drepturile civile şi politice***, în Victor Luncan, Victor Duculescu, *Drepturile omului. Culegere de documente internaţionale şi acte normative de drept internaţional*, Editura "Lumina Lex", Bucureşti, 1993.
– ***Protocolul facultativ al Pactului internaţional cu privire la drepturile civile şi politice***, în Monitorul Oficial al României nr.143 din 30 iunie 1993.
– ***Pact internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale,*** în *Drepturile omului. Culegere de documente internaţionale şi acte normative de drept intern,* p.62-70.
– ***Declaraţia privind drepturile persoanelor care fac parte din minorităţile etnice, naţionale sau religioase şi protecţia identităţii acestora*** (Copenhaga 1990) în *Crestomaţie de drept constituţional*, vol.1, p.175-191.

– ***Documentele Conferinţei la nivel înalt pentru Securitate şi Cooperare în Europa*** (Helsinki, 9-11 iulie 1991), în Monitorul Oficial al României nr.312 din 3 decembrie 1993.
– ***Carta socială europeană***, revizuită, în *Manualul Consiliului Europei*, Centrul de Informare şi documentare al Consiliului Europei la Bucureşti, Bucureşti, 1999, p.357-387.
– ***Carta europeană a autonomiei locale,*** în *Manualul Consiliului Europei*, Centrul de Informare şi documentare al Consiliului Europei la Bucureşti, Bucureşti, 1999, p.388-395.
– ***Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare***, în *Manualul Consiliului Europei*, Centrul de Informare şi documentare al Consiliului Europei la Bucureşti, Bucureşti, 1999, p.396-411.
– ***Convenţia-cadru pentru protecţia minorităţilor naţionale,*** în Monitorul Oficial al României nr.82 din 4 mai 1995 sau în *Manualul Consiliului Europei*, Centrul de Informare şi documentare al Consiliului Europei la Bucureşti, Bucureşti, 1999, p.412-439.
– ***Tratatul de instituire a unei Constituţii Europene***, pe site-ul Ministerului Afacerilor Externe, http://www.mae.ro sauîn broşura ***Constituţia Uniunii Europene***, sub îngrijirea dr.Victor Aelenei, Editura Univers Ştiinţific, Bucureşti, 2005.

Internet

http://www.cdep.ro
Camera Deputaţilor
http://www.senat.ro
Senatul României
http://www.presidency.ro
Preşedinţia României
http://www.gov.ro
Guvernul României
http://www.cc.ro
Curtea Constituţională
http://www.mie.ro
Ministerul Integrării Europene
http://www.europa.eu.int
Uniunea Europeană